

FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

Oppdatering av forbruksområdet ”Andre dagligvarer”

Vurdering av vare- og tjenestegrunnlaget i referansebudsjettet

Markus Lynum og Silje Elisabeth Skuland

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

© Forbruksforskningsinstituttet SIFO
OsloMet – storbyuniversitetet
SIFO-Rapport 3 – 2022

Forbruksforskningsinstituttet SIFO
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggt. 26 – 7. etg.
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 Oslo
www.oslomet.no/om/sifo

Forsidebilde: Fotolia_92300654_Subscription_Monthly_XXL

Forbruksforskningsinstituttet SIFO utgir:

- Rapporter – som er kvalitetssikret og godkjennes av SIFO ved direktør/forskningsledere
- Notater – som godkjennes av prosjektleder.

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporter lagt ut på Internett, er lagt ut kun for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

STORBYUNIVERSITETET
FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

Tittel Oppdatering av forbruksområdet «Andre dagligvarer»: Vurdering av vare- og tjenestegrunnlaget i referansebudsjettet.	Antall sider 135	Dato 02.05.2022
Title Update of the consumption area "Other groceries": An assessment of the goods- and services comprising the reference budget.	ISBN 978-82-7063-541-2	
Forfatter(e) Markus Lylum Silje Elisabeth Skuland	Prosjektnummer 202249	Faglig ansvarlig sign.
Oppdragsgiver Barne- og familiedepartementet		
Sammendrag Denne rapporten er en sammenfatning av arbeidet med å oppdatere referansebudsjettets forbruksområde «Andre dagligvarer». Oppdateringen har tatt for seg relevansen til varene som har ligget inne i budsjettposten tidligere, og vurdert hvorvidt det har vært behov for justeringer og endringer når det kommer til varene som utgjør budsjettposten og den beregnede levetiden de har hatt. Ettersom innholdet i «Andre dagligvarer» ikke har vært oppdatert siden 2005, har dette vært på høy tid. Vi har benyttet oss av en rekke forskjellige kilder i oppdateringsarbeidet. De vi har tilskrevet mest vekt er offentlige retningslinjer, ekspertuttalelser og anbefalinger. Disse har fått mest vekt som følge av at det norske referansebudsjettet har et informasjonshierarki som legger til grunn en ekspertmodell. Vi har også benyttet oss av vurderinger som har kommet frem i fokusgruppeintervjuer vi har gjennomført, samt tilgjengelig statistikk om forbruk der det har vært tilgjengelig for oss. Oppdateringen av budsjettposten har resultert i endringer i innholdet i budsjettposten, hvor noen varer er fjernet og andre lagt til, og endringer i forbruksnivåene som legges til grunn på en del varer også. Det er og mange varer hvor det ikke har blitt foretatt noen endringer. Vi har også samlet inn nye priser for alle varene som ligger inne i budsjettposten.		
Summary This report is a summary of the work of updating the consumption area "Other groceries" in the Norwegian reference budget. The update has assessed the relevance of the goods comprising the consumption area and evaluated the need for change and adjustments concerning the included goods and their calculated longevity. Considering that the contents of "Other groceries" was updated in 2005, this review has been about time. We have used a range of different sources during the update. We have ascribed the most weight to public guidance from public institutions and recommendations from experts. We've ascribed them the most weight due to the data hierarchy the Norwegian reference budget operates with, which as an expert model. We've also used assessments that's been voiced in focus groups' we've arranged and used statistics about consumption when available. The update of the budget has resulted in adjustments of the contents in the budget-post, where some goods have been excluded and others included, as well as having done adjustments to the consumption levels of other goods. For some goods, no changes have been made. Also, we've collected new prices for all the goods comprising "Other groceries".		
Stikkord Referansebudsjett, Andre dagligvarer, forbruksutgifter, akseptabelt forbruk		
Keywords Reference budget, Other groceries, consumption expenditures, acceptable consumption		

Forord

Denne prosjektrapporten er en rapportering av arbeidet med å oppdatere forbruksområdet «Andre dagligvarer» i SIFOs referansebudsjett. Prosjektet er finansiert av Barne- og familiedepartementet (BFD):

Prosjektet ønsker å takke forskerne Nina Heidenstrøm, Harald Throne-Holst, Kirsi Laitala, Ingun Grimstad Klepp og Marie Hebrok for fine innspill og råd på rådende kunnskap på forbruksfeltene denne rapporten har favnet om. Det rettes også en takk til Lars Hansen ved Kantar for hjelp til organiseringen av fokusgruppeintervjuene vi gjennomførte i forbindelse med oppdateringen. Til sist rettes det en stor takk til deltagerne av de tre fokusgruppeintervjuene som ga sine synspunkter på varekurvene for referansebudsjettets oppdatering av «Andre dagligvarer».

Forsker Anita Borch har kvalitetssikret rapporten.

Oslo, april 2022.

Forbruksforskningsinstituttet SIFO

OsloMet – Storbyuniversitetet

Innhold

Forord	2
Innhold	3
Liste over tabeller	6
1. Innledning	11
1.0 Forbruksområdet «Andre dagligvarer»	11
1.1 Metodisk tilnærming til oppdateringen	12
2. Innkjøpspraksiser	15
3. Hygiene og rengjøring	17
3.1 Oppvaskmaskinmiddel (pulver)	17
3.2 Oppvaskmiddel (oppvask for hånd)	19
3.3 Rengjøringsmiddel (gulv)	20
3.4 Stekeovnsrens	22
3.5 Skureklut	24
3.6 Mikrofiberklut	25
3.7 Oppvaskklut	26
3.8 Oppvaskbørste	27
3.9 Gummihansker	28
3.10 Grytesvamp	30
3.11 Stålull	31
3.12 Støvsugerposer	31
3.13 Andre forlag til rengjøringsprodukter: klor og ulike rengjøringsprayer	33
4. Klesvask	34
4.1 Vaskemiddel	34
4.2 Vaskemiddel (ull og silke)	36
4.3 Flekkfjerner	38
4.4 Impregnering	39
4.5 Skyllemiddel/Tøymykner	40
4.6 Vaskemiddel (teknisk tøy)	43
5. Utstyr til mat og husholdning	44
5.1 Plastfolie	44
5.2 Aluminiumsfolie	46
5.3 Mellomlagspapir	47
5.4 Matpapir	49
5.5 Kaffefilter	50
5.6 Avfallsposer	52
5.7 Hyssing	54

5.8	Tørkerull.....	56
5.9	Toalettpapir	57
5.10	Bakeark.....	58
5.11	Plastposer	59
6.	Førstehjelp/farmasi	61
6.1	Plaster.....	61
6.2	Kompress.....	63
6.3	Bomull.....	64
6.4	Gasbind.....	65
6.5	Sårteip.....	65
6.6	Sårvann.....	66
6.7	Sårsalve	68
6.8	Nesedråper	69
6.9	Øyebadevann.....	71
6.10	Øyebadeglass	72
6.11	Myggmiddel.....	72
6.12	Termometer.....	73
6.13	Pinsett og saks.....	74
6.14	Flåttpinsett	75
6.15	Smertestillende tabletter.....	76
6.16	Kulltabletter	78
6.17	Diaretabletter.....	79
6.18	Branngelé.....	80
6.19	Elastisk bind (støttebandasje)	80
6.20	Isposer	81
6.21	Munn-til-munn-maske/duk	82
6.22	Engangshansker	82
6.23	Jodtabletter	83
6.24	Allergitabletter	83
6.25	Reisesyketabletter.....	84
7.	Kos og hygge i hjemmet	85
7.1	Fyrstikker	85
7.2	Stearinlys	86
7.3	Servietter.....	89
7.4	Batteridrevne «stearinlys»	91
7.5	Ved	92
7.6	Juletre	93
8.	Sysaker.....	95
8.0	Synål.....	96

8.1	Symaskinnål.....	97
8.2	Knappenåler.....	98
8.3	Sytråd.....	100
8.4	Strikk.....	100
8.5	Sikkerhetsnåler	101
8.6	Glidelås	102
8.7	Knapper	103
8.8	Stoppegarn	104
8.9	Merkebånd	106
9.	Papirvarer.....	108
9.1	Lim	108
9.2	Tape.....	109
9.3	Blyant.....	111
9.4	Kulepenn.....	112
9.5	Skriveblokk.....	113
9.6	Viskelær	114
9.7	Binders.....	115
9.8	Post-it lapper	116
10.	El-artikler og jernvarer.....	117
10.1	Lyspære (LED).....	117
10.2	Batterier	118
10.3	Sparepære	120
10.4	Ekspansjonspluggen.....	121
10.5	X-kroker	122
11.	Oppsummering av vurderingene av innholdet i budsjettposten «Andre dagligvarer»	124
	Litteratur	127
	Vedlegg	136
	Vedlegg 1: Informasjonsskriv til fokusgruppedeltakerne	136
	Vedlegg 3: Intervjuguide andre runde med fokusgrupper	149

Liste over tabeller

Tabell 1-1: Husholdningsstørrelser i budsjettposten «Andre dagligvarer».....	12
Tabell 3-1: Oppvaskmaskinmiddel i referansebudsjettet 2021	17
Tabell 3-2: Oppvaskmaskinmiddel i referansebudsjettet 2022	19
Tabell 3-3: Oppvaskmiddel (oppvask for hånd) i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	19
Tabell 3-4: Oppvaskmiddel (håndvask) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	20
Tabell 3-5: Rengjøringsmiddel (gulv) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	21
Tabell 3-6: Rengjøringsmiddel (gulv) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	22
Tabell 3-7: Stekeovnsrens/skurekrem i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	23
Tabell 3-8: Stekeovnsrens/skurekrem i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	24
Tabell 3-9: Skureklut i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	24
Tabell 3-10: Mikrofiberkluter i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	25
Tabell 3-11: Oppvaskklut i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	26
Tabell 3-12: Oppvaskklut i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	27
Tabell 3-13: Oppvaskbørste i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse ...	27
Tabell 3-14: Oppvaskbørste i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse ...	28
Tabell 3-15: Gummihansker i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse ...	28
Tabell 3-16: Gummihansker i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse ...	29
Tabell 3-17: Grytesvamp i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	30
Tabell 3-18: Grytesvamp i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	30
Tabell 3-19: Støvsugerposer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse ..	31
Tabell 3-20: Støvsugerposer i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse ..	33
Tabell 4-1: Vaskemiddel (bomull) i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	34
Tabell 4-2: Vaskemiddel i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	36
Tabell 4-3: Vaskemiddel (ull) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse ..	37
Tabell 4-4: Vaskemiddel (bomull) i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	38
Tabell 4-5: Skinnimpregnering i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	39

Tabell 4-6: Skinnimpregnering i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	40
Tabell 5-1: Plastfolie i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	44
Tabell 5-2: Plastfolie i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	46
Tabell 5-3: aluminiumsfolie i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	46
Tabell 5-4: aluminiumsfolie i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	47
Tabell 5-5: Mellomlagspapir i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse....	48
Tabell 5-6: Mellomlagspapir i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse....	49
Tabell 5-7: Matpapir i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	49
Tabell 5-8: Matpapir i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.....	50
Tabell 5-9: Kaffefilter i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	51
Tabell 5-10: Kaffefilter i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	52
Tabell 5-11: Avfallsposer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	52
Tabell 5-12: Avfallsposer i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	54
Tabell 5-13: Hyssing i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	54
Tabell 5-14: Hyssing i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.....	56
Tabell 5-15: Tørkerull i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	56
Tabell 5-16: Tørkerull i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	57
Tabell 5-17: Toalettpapir i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	58
Tabell 5-18: Toalettpapir i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.....	58
Tabell 5-19: Bakeark i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	59
Tabell 5-20: Plastposer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	59
Tabell 5-21: Plastposer i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.....	60
Tabell 6-1: Plaster i referansebudsjettet i 2021.....	62
Tabell 6-2: Plaster (en pakke med universalplaster 10 x 10 cm) i referansebudsjettet i 2022	62
Tabell 6-3: Kompres (5 stk/pakning) i referansebudsjettet i 2021.....	63
Tabell 6-4: Kompres (5 stk/pakning) i referansebudsjettet i 2022.....	63
Tabell 6-5: Bomull i referansebudsjettet for 2021.....	64
Tabell 6-6: Sterile kompres (pakning 150 stk) for å dekke og rense sår i referansebudsjettet i 2022	64
Tabell 6-7: Gasbind (2 stk /pakning) i referansebudsjettet i 2021	65
Tabell 6-8: Gasbind (2 stk /pakning) i referansebudsjettet i 2022	65
Tabell 6-9: Sårteip i referansebudsjettet for 2021	66
Tabell 6-10: Sårteip i referansebudsjettet for 2022	66

Tabell 6-11: Sår vann (flaske/100 ml) i referansebudsjettet for 2021	67
Tabell 6-12: Sår vann (flaske/100 ml) i referansebudsjettet for 2022	68
Tabell 6-13: Sår salve (15ml/tube) i referansebudsjettet for 2021	68
Tabell 6-14: Sår salve (mengde) i referansebudsjettet for 2022.....	69
Tabell 6-15: Nese dråper (20 en-dose beholdere) i referansebudsjettet for 2021	70
Tabell 6-16: Nese dråper (20 en-dose beholdere) i referansebudsjettet for 2022	70
Tabell 6-17: Øyebadevann (pakning med 20 en-dose-beholdere/20 ml) i referansebudsjettet for 2021	71
Tabell 6-18: Øyebadevann (pakning med 20 en-dose-beholdere/20 ml) i referansebudsjettet for 2022.....	71
Tabell 6-19: Øyebadeglass i referansebudsjettet for 2021	72
Tabell 6-20: Øyebadeglass i referansebudsjettet for 2022.....	72
Tabell 6-21: Myggmiddel (50 ml) i referansebudsjettet for 2021	73
Tabell 6-22: Termometer i referansebudsjettet i 2021.....	74
Tabell 6-23: Termometer i referansebudsjettet i 2022.....	74
Tabell 6-24: Pinsett og saks i referansebudsjettet i 2021	75
Tabell 6-25: Flåtpinsett (1 stk.) i referansebudsjettet for 2021	76
Tabell 6-26: Reseptfrie smertestillende (1 pakning/20 tabletter) i referansebudsjettet i 2021	77
Tabell 6-27: Reseptfrie smertestillende (1 pakning/20 tabletter) i referansebudsjettet i 2022	78
Tabell 6-28: Medisinsk kull (tabletter/usikker på mengde) i referansebudsjettet for 2021.....	78
Tabell 6-29: Mikstur med medisinsk kull (flaske med 100 ml.) i referansebudsjettet for 2022	79
Tabell 6-30: Elastisk bind (støttebandasje) i referansebudsjettet for 2021	81
Tabell 6-31: Elastisk bind (støttebandasje) i referansebudsjettet for 2021	81
Tabell 6-32: Jodtabletter (tabletter/usikker på mengde) i referansebudsjettet for 2021	83
Tabell 7-1: Fyrstikker (Pakke med 8 fyrstikkesker/ ukjent antall fyrstikker) i referansebudsjettet for 2021.....	85
Tabell 7-2: Fyrstikker (Pakke med 8 fyrstikkesker/ ukjent antall fyrstikker) i referansebudsjettet for 2022.....	86
Tabell 7-3: Stearinlys (21/24 cm) i referansebudsjettet for 2021	86
Tabell 7-4: Stearinlys (10 stk Ø22/24 cm) i referansebudsjettet for 2022.....	89
Tabell 7-5: Servietter (pakke med 75 servietter 24 x 24 cm) i referansebudsjettet for 2021 ..	89
Tabell 7-6: Servietter (pakke med 100 servietter 24 x 24 cm) i referansebudsjettet for 2021	91
Tabell 7-7: Juletre (et tre av gran) i referansebudsjettet for 2021.....	93
Tabell 7-8: Juletre (et tre av gran) i referansebudsjettet for 2021.....	94

Tabell 8-1: Synåler (ett nålebrev med tjue nåler i ulik størrelse) i referansebudsjettet for 2021	96
Tabell 8-2: Synåler (ett nålebrev med tjue nåler i ulik størrelse) i referansebudsjettet for 2022	97
Tabell 8-3: Symaskinnåler (eske med fem stk.) i referansebudsjettet for 2021	97
Tabell 8-4: Symaskinnåler (eske med fem stk.) i referansebudsjettet for 2022	98
Tabell 8-5: Knappenåler (eske med 13 gram) i referansebudsjettet for 2021	99
Tabell 8-6:Knappenåler i referansebudsjettet for 2022	99
Tabell 8-7: Sytråd (150 m) i referansebudsjettet for 2021	100
Tabell 8-8: Sytråd (150 m) i referansebudsjettet for 2022	100
Tabell 8-9: Strikk (4,5 cm x 300 cm) i referansebudsjettet for 2021	101
Tabell 8-10: Strikk (4,5 cm x 300 cm) i referansebudsjettet for 2022	101
Tabell 8-11: Sikkerhetsnåler (eske med 18 stk) i referansebudsjettet for 2021	102
Tabell 8-12: Sikkerhetsnåler (eske med 18 stk) i referansebudsjettet for 2022	102
Tabell 8-13: Glidelås (1 stk./ 15 cm) i referansebudsjettet for 2021	103
Tabell 8-14: Glidelås (1 stk./ 15 cm) i referansebudsjettet for 2022	103
Tabell 8-15: Knapp til skjorte (stykkpris) i referansebudsjettet for 2021	104
Tabell 8-16: Knapp til skjorte (stykkpris) i referansebudsjettet for 2022	104
Tabell 8-17: Stoppegarn (1stk/5gr.) i referansebudsjettet for 2021	105
Tabell 8-18: Stoppegarn (1stk/5gr.) i referansebudsjettet for 2022	106
Tabell 8-19: Merkeband (3 m) med penn i referansebudsjettet for 2021	107
Tabell 8-20: Klistrelapper med navn (42 stk., 30 x 13 mm) i referansebudsjettet for 2022 ..	107
Tabell 9-1: Lim i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	108
Tabell 9-2: Lim i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.....	109
Tabell 9-3: Tape i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	110
Tabell 9-4: Tape i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	110
Tabell 9-5: Blyant i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	111
Tabell 9-6: Kulepenn i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	111
Tabell 9-7: Kulepenn i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	112
Tabell 9-8: Kulepenn i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	113
Tabell 9-9: viskelær i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	113
Tabell 9-10: viskelær i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	114
Tabell 9-11: viskelær i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	114
Tabell 9-12: Viskelær i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.....	115

Tabell 9-13: Binders i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	115
Tabell 9-14: Skriveblokk i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	116
Tabell 10-1: Lyspære i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	117
Tabell 10-2: Lyspære (LED) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse .	118
Tabell 10-3: Batterier i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	119
Tabell 10-4: Batterier i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	120
Tabell 10-5: Sparepærer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse.....	120
Tabell 10-6: Ekspansjonspluggen i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	121
Tabell 10-7: Ekspansjonspluggen i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse	122
Tabell 10-8: X-kroker i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	122
Tabell 10-9: X-kroker i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse	123
Tabell 11-1: Oppsummering av endringer i budsjettposten «Andre dagligvarer» i budsjettposten 2021.	124

1. Innledning

«Andre dagligvarer» utgjør en lite synlig utgiftspost for forbrukerne, men omfatter samtidig varer som oppfyller viktige funksjoner i driften og vedlikeholdet av husholdet. Felles for varene er at de gjerne er produkter man kjøper på vanlige dagligvarebutikker, uten å omfatte «mat og drikke» og «personlig pleie», og at de brukes opp over tid. Vi snakker da om ikke-varige varer som gjør det mulig å sikre tilstrekkelig renhold av hus og klær, behandle vanlige helseplager, belysning av hjemmet, oppbevaring av mat og reparasjon av klær og lignende.

Slik sett favner «Andre dagligvarer» om viktige varer i forbrukernes hverdag som handles inn etter hvert som behovet byr seg. Varene kan oppfylle fysiske, psykologiske og sosiale behov, som inngår i en oppfatning av hva en akseptabel levestandard innebærer (Rao & Min, 2018). Eksempelvis så vil ikke en akseptabel levestandard kun begrense seg til fysiske behov, men også til sosiale behov for å oppleve verdighet og inklusjon (ibid). Slik sett vil produkter som vaskeutstyr til hjemmet kunne oppfylle fysiske behov tilknyttet helse gjennom å holde det hygienisk rent hjemme (Astma- og allergiforbundet), samtidig som de oppfyller sosiale behov for å holde det rent hjemme slik at en opplever at man kan ha gjester på besøk.

Denne rapporten har problemstillingen: Hva innebærer et akseptabelt forbruk av «Andre dagligvarer» i Norge i 2022? som utgangspunkt. Rapportens formål er å revidere grunnlaget for budsjettposten «Andre dagligvarer» i det norske referansebudsjettet. Revisjonen omfatter å ta stilling til om varene i budsjettposten fortsatt er relevante, om det er behov for endringer og justeringer av hvilke produkter som ligger inne i budsjettet, tilstrekkelig mengde og levetiden varene er beregnet å ha.

Vi definerer i denne sammenhengen et akseptabelt forbruksnivå som: «Et forbruk de fleste nordmenn – uansett egen inntekt – kan leve på uten å skille seg for mye ut. Det er et forbruk som en med rimelighet kan forvente at personer som er i arbeid har tilgang til.» (Austgulen & Borgeraas, 2018; 2020). Slik sett reflekterer ikke forbruksnivået i referansebudsjettet et minimums- og luksusforbruk eller nordmenns gjennomsnittsforkbruk. Budsjettet er i stedet basert på en behovstilnærming, som betyr at vi ser på hvilke behov som må tilfredsstilles innenfor de forskjellige forbruksområdene i referansebudsjettet. Det innebærer at vi ser på hvilke varer og tjenester som trengs for å oppfylle behovene de forskjellige budsjettpostene oppfyller, og hvilket forbruksnivå de utgjør samlet. Forbruksnivået som kostnad representeres i referansebudsjettet gjennom at varene kjøpes inn i ulike forretninger, før prisene og brukstiden på produktene legges inn i referansebudsjettet som en månedlig utgift.

Referansebudsjettet ble utviklet og publisert første gang i 1987 (Borgeraas, 1987). Budsjettposten, «Andre dagligvarer», ble sist revidert i 2005, og kun justert i henhold til konsumprisindeksen. Dermed er det nødvendig å stille spørsmålet om forbruksområdet har holdt seg stabilt i de 17 årene som har gått siden siste revisjon, og det er slik sett på høy tid at innholdet i denne budsjettposten blir revidert.

1.0 Forbruksområdet «Andre dagligvarer»

Forbruksområdet «Andre dagligvarer» er en del av de husholdningsspesifikke utgiftene i referansebudsjettet. De husholdningsspesifikke forbruksområdene omfatter varer og tjenester som er knyttet til husholdningers, og ikke til enkeltindividers, forbruk. Utgiftene vil variere utfra husholdningenes størrelser, som vi oppgir i tabell 1.

Tabell 1-1: Husholdningsstørrelser i budsjettposten «Andre dagligvarer»

Husholdningsstørrelser	1 person	2 personer	3 personer	4 personer	5 personer	6 personer

I denne rapporten har vi delt forbruksområdet inn i følgende underkategorier:

Varer:

- Hygiene og rengjøring
- Klesvask
- Utstyr til mat og husholdning
- Førstehjelp/farmasi
- Kos og hygge i hjemmet
- Sysaker
- Papirvarer
- EI-artikler
- Jernvareartikler

I denne oppdateringen har vi vurdert innholdet i alle varekategoriene for alle husholdningsstørrelsene som omfattes av referansebudsjettet.

1.1 Metodisk tilnærming til oppdateringen

Referansebudsjettet er oppbygd med en «ekspertmodell», som innebærer at ekspertkunnskap- og vurderinger ilegges mest vekt i informasjonshierarkiet når vurderinger om hva som skal inkluderes/ekskluderes i referansebudsjettet fattes. Relevante og viktige informasjonskilder det også trekkes på er kunnskap og refleksjoner fra forbrukere gjennom fokusgruppeintervjuer, samt informasjon om forbruksforventinger og faktisk forbruk fra spørreundersøkelser og tilgjengelig statistikk (Austgulen & Borgeraas, 2018). Oppdateringen av budsjettposten «Andre dagligvarer» har derfor tatt utgangspunkt i anbefalinger fra offentlige myndigheter der de eksisterer for de ulike varekurvene denne oppdateringen omfatter, anbefalinger fra relevante eksperter og fagpersoner innenfor de forskjellige forbruksområdene og informasjon fra gjennomførte fokusgruppeintervjuer.

1.2.1 Anbefalinger fra myndigheter

Når innholdet i referansebudsjettet utarbeides og revideres så rangeres offentlige råd og retningslinjer høyest i informasjonshierarkiet, selv om det ikke er alle forbruksområder det foreligger like mange anbefalinger og retningslinjer for. Dette er tilfellet for «Andre dagligvarer» hvor det foreligger få retningslinjer som har direkte implikasjoner for varene som inkluderes i denne budsjettposten. Rådene som omfattes omhandler i hovedsak medisinsk beredskap i hjemmet.

1.2.2 Andre retningslinjer

I tillegg til offentlige anbefalinger benytter vi i denne oppdateringen anbefalinger fra andre eksperter der det er relevant. Dette omfatter anbefalinger fra eksperter på vask av klær og tekstiler, matsikkerhet og beredskap. Videre trekkes det også på anbefalinger fra organisasjoner som Asma- og allergiforbundet og ENOVA. I tillegg trekkes det også på relevant forskningslitteratur, for eksempel når det kommer til frekvens på klesvask og husvask.

1.2.3 Fokusgruppeintervjuer

Informasjon fra befolkningen samlet inn gjennom fokusgruppeintervjuer er en viktig kilde til informasjon om behov for, og faktisk forbruk av, varene som inngår i «Andre dagligvarer». Det ble i denne oppdateringen gjennomført tre fokusgrupper: to eksplorerende og en validerende. Fokusgruppeintervjuene ble gjennomført i februar og mars 2022 over Zoom ettersom nedstengt samfunn under Omikronbølgen gjorde fysiske fokusgrupper til noe man ikke kunne ta for gitt og planlegge opp mot. I de to eksplorerende intervjuene var fokuset på å undersøke hvilke behov og varer informantene mente burde dekkes innenfor budsjettposten, hvorvidt det forekommer variasjon med tanke på behov i henhold til alder og kjønn, og hvorvidt det bør legges opp til at produktene «Andre dagligvarer» omfatter handles inn. Det validerende fokusgruppeintervjuet gikk ut på å diskutere det konkrete innholdet i budsjettposten slik den så ut etter å ha blitt revidert i henhold til de to eksplorerende fokusgruppene. Her ble det reflektert over hvorvidt det burde gjøres endringer av innhold, mengder, levetid og innkjøpssted. Intervjuguidene som ble brukt som utgangspunkt for disse fokusgruppene foreligger i «Vedlegg 2: Intervjuguide til den første runden» og «Vedlegg 3: intervjuguide til den andre runden» i denne rapporten.

Totalt deltok 19 personer i alderen 26 til 55 år. Det var en jevn fordeling av kvinner og menn (9 av 19 var kvinner), og 5 av deltakerne kom fra husholdninger uten hjemmeboende barn. Fokusgruppene ble holdt over Zoom, ettersom de ble planlagt i januar 2022 mens samfunnet var nedstengt grunnet Omikronvarianten. Det gjorde det mulig å sette sammen fokusgrupper med deltakere fra forskjellige deler av landet – noe som kan ha bidratt til å styrke designet gjennom å fange opp regionale forskjeller i behov og tilbud. Fokusgruppene besto av informanter fra Øst-, Vest-, Sør-, Midt- og Nord-Norge, og omfattet informanter bosatt i større byer, som Oslo, Bergen og Tromsø, samt mindre byer som Gjøvik, Mosjøen og Vadsø.

Deltakerne ble rekruttert med tanke på å få jevnt antall deltakere med både høyt, middels og lavt inntekts- og utdanningsnivå.

1.2.4 Forbehold

Vi jobber fortløpende med oppdateringer av ulike poster i referansebudsjettet. Vi tar forbehold om at vurderingene som er gjort i denne rapporten, med tanke på varene og mengdemålene vi har inkludert, kan ha blitt endret uten at vi har fått oppdatert dette i denne rapporten. Det innebærer at varene, tjenestene og mengdene som er inkludert for de ulike alders- og kjønnsgruppene i referansebudsjettet kan avvike fra det som er presentert her.

Selv om man kan være uenig i inklusjonen av enkelte varer og mengdemål, så er det summen av produkter og tjenester som er viktig for forbruksnivåene referansebudsjettet legger til grunn. For å kunne lage presise mål for hver budsjettpost må disse konkretiseres på et høyt detaljnivå. Eksempelvis presenterer vi beregninger for mengder i gram eller milliliter av varer som har et beregnet forbruk på et år, og antall LED-pærer, stearinlys, nesesdråper og stearinlys forskjellige husholdningsstørrelser trenger per år. Disse tallene og

beregningene må ikke tolkes som en normativ standard. Vi mener ikke at man skal eller bør bruke nøyaktig disse varene eller tjenestene i de mengdene som er presentert i rapporten for å leve på et akseptabelt forbruksnivå. Vi vil snarere bruke listene som utgjør budsjettpostene og beregningene som inngår i dem til å sannsynliggjøre at det er mulig å leve på et akseptabelt forbruksnivå innenfor den totalsummen som disse varene utgjør. Dermed er det viktig å understreke at vi anerkjenner at ulike mennesker har ulike behov og at disse nødvendigvis ikke gjenspeiles i beregningene for hver enkelt vare som er inkludert i beregningene for forbruksområdet «Andre dagligvarer».

Varene som inngår i «Andre dagligvarer» presenteres i tabeller som viser det beregnede forbruket av dem i løpet av et år. Tabellene viser antallet av varen, forpakkingsstørrelsen på varen (mengde per forpakning) og brukstiden oppgitt i år. Antall viser det totale antallet pakker en trenger i løpet av et år, forpakkingsstørrelse hvor mye det utgjør, mens brukstiden viser hvor lang tidsperiode (i år) forbruket er beregnet på.

1.2.5 Gangen i rapporten

Kapittel 2 gir et innblikk i hvilken type innkjøpspraksiser for «Andre dagligvarer» som ble diskutert i fokusgruppeintervjuene i forhold til et akseptabelt forbruksnivå. I de påfølgende kapitlene revideres de ulike varekurvene i referansebudsjettposten «Andre dagligvarer»: hygiene og rengjøring (kap. 3), klesvask (kap. 4), utstyr til mat og husholdning (kap. 5), førstehjelp/farmasi (kap. 6), kos og hygge i hjemmet (kap. 7), sysaker (kap. 8), papirvarer (kap. 9), og el-artikler og jernvareartikler (kap. 10). Kapittel 11 gir en kort oppsummering av oppdateringen og revisjonen av forbruksområdet «Andre dagligvarer».

2. Innkjøpspraksiser

I tillegg til å diskutere behov i forbindelse med andre dagligvarer ble det også viet en del tid til diskusjon av innkjøpspraksiser i fokusgruppediskusjonene. Ulike typer utsalgssteder ble diskutert med et fokus på om forbrukere som lever på et *akseptabelt* forbruksnivå bør handle på lavpriskjeder eller i mer *vanlige* butikker. Fokusgruppene var i liten grad uenige om at en burde kunne handle inn de fleste varer på ordinære dagligvarebutikker som Rema 1000, Kiwi og Coop. Dagligvarekjeder som Meny ble trukket frem som et sted man burde unngå å handle hvis man skulle holde et akseptabelt forbruksnivå, ettersom de går for å være dyrere enn de som ble nevnt tidligere. Meningene rundt utsalgssteder var i liten grad tilknyttet spesifikke varekategorier, og produktene ble fremhevet som noe man generelt kjøpte i forbindelse med dagligvarehandel.

De fleste informantene trakk frem dette, også når forslag om mer spesifikke lavprisbutikker og steder som selger større partier ble trukket frem:

Intervjuer: Syntes dere at forbrukere, som lever på et akseptabelt forbruksnivå, skal ha frihet til å velge butikk selv?

Anette (par/barn, 52 år): Selvfølgelig skal man få velge butikk selv.

Bjørn (par/barn, 51 år): Jo, men hvis man skal tenke ut fra et referansebudsjett så tenker jeg at man kanskje må ta utgangspunkt i sånne lavprisbutikker.

Anette (par/barn, 52 år): Det lønner seg jo å handle inn stort, og det er jo ofte andre type butikker enn dagligvare som har de store kvanta.

Daniel (enslig/barn, 52 år): Det her er vel ikke en varekategori som man handler voldsomt mye av, bortsett fra kanskje dopapir og tørkepapir da, så handler man jo ikke en pall med fyrstikker liksom eller stearinlys. Jeg vet ikke.

Barbro (par/barn, 40 år): Jeg skulle bare si at vanligvis man handler de ekstravarene sammen med dagligvarer, ikke dagligvarer, men matvarer, så hvis man snakker hva skags kjede så kan man ta Rema 1000 hvor man kan finne alt mulig til en ganske billig penge. Det er ikke så ofte du kjøper bare dopapir eller bare fyrstikker eller bare sånne ting. Vanligvis det går til siden med matvarer og vanlig dagsinnkjøp.

Intervjuer: Syntes dere at det er rimelig at vi forventer at forbrukerne skal gå i de billigste butikkene?

Erik (par/barn, 35 år): Ja, men ikke mellom butikkene. Altså, ikke gå til tre fire butikker fordi forskjellige ting er billigst på de forskjellige.

Intervjuer: Ja, jeg skjønner hva du mener.

(Utdrag fra fokusgruppe 2)

Det ble også poengtert at muligheten for å legge opp innkjøp rundt tilbud og innkjøp av store partier vil være avhengig av hvor i landet man bor, og utvalget av butikken i overkommelig avstand:

Intervjuer 1: Når vi skal lager et budsjett kan vi ha en forventning om at folk skal lete etter de billigste tilbudene, reise til den billigste butikken?

Anders (enslig, 29 år): Kanskje ikke leve isolert sett på Meny. [...] Lavpriskjedene, de er jo stort sett over alt.

Anne (par/barn, 41 år): De er jo sirka på samme pris. Nå har vi jo sett at nå når de testet nå i år, at Coop begynner å nærme seg det samme som Rema og Spar, og alle de her. Altså, de begynner å komme i samme prisklasse. Så det er nesten ikke så veldig stor forskjell lenger.

Britt (enslig, 55 år) Men altså det som kan lønne seg det er liksom det at du følger med på Coop Obs, og så er det sånn annenhver måned sånn sekkesalg av toalettpapir og håndpapir og sånt. Og da sparer du fort litt penger.

Intervjuer 2: Men kan vi forvente at en familie, en idealfamilie eller idealhusholdning, skal lete etter de beste prisene?

Bengt (par/barn, 52 år): I alle fall på store ting, og kanskje heller kjøpe inn når det er sånn 10-kr marked og sånn. Det tenker jeg jo er..... Jeg synes det er dumt å la være.

Britt (enslig, 55 år): Men så beror det på hvor bor du. Bor du i byen eller bor du på landsbygda? Si da eksempel at bor du i Trysil og så ser du et tilbud i Elverum så må du kjøre 6,5 mil for å reise dit, og da spises det opp i slitasje på bil, og bensin og alt.

(Utdrag fra fokusgruppe 1)

3. Hygiene og rengjøring

Hygiene og rengjøring omfatter varer en trenger for å drifte renholdet i husholdningen, både i form av husvask og oppvask. Det er behov for å rengjøre hjemme både av helsemessige årsaker, men også av sosiale årsaker. Et skittent og uhygienisk hjem kan virke sosialt stigmatiserende. Varekurven «hygiene og rengjøring» består av blant annet oppvaskmiddel til både oppvaskmaskin og oppvask for hånd, stekeovnsrens, rengjøringsmiddel, oppvaskbørste, gummihandsker, oppvaskklut, grytesvamp, skureklut og glansmiddel.

Det har skjedd mye på denne fronten siden innholdet i «Andre dagligvarer» sist ble oppdatert i 2005. I dette kapittelet diskuterer vi det gamle vaskeregimet med såpe, vann og mopp opp mot nyere anbefalinger om bruk av tørre vaskemetoder og inntoget til mikrofiberkluten.

3.1 Oppvaskmaskinmiddel (pulver)

Referansebudsjettets budsjettpost «husholdningsartikler» inkluderer ikke oppvaskmaskin for husholdninger med færre enn fire medlemmer. Dermed er det ikke budsjettet for oppvaskmiddel for husholdninger med bestående av en, to og tre personer. Bruken av oppvaskmiddel ble regnet ut til å være lik for alle husholdningene med oppvaskmaskin, fordi det ble antatt at alle husholdningene med oppvaskmaskin kjørte en maskin per dag. Det ble tatt høyde for at det i større husholdninger kan være et behov for å kjøre oppvaskmaskinen flere ganger daglig, men at en da gjerne fyller maskinen til bristepunktet og tar resten for hånd. Derfor ble mengdefordelingene imellom husholdningsstørrelsene lik.

Tabell 3-1: Oppvaskmaskinmiddel i referansebudsjettet 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	.	.	.	11	11	11	11
Forpakkingsstørrelse	.	.	.	775 g.	775 g.	775 g.	775 g.
Brukstid (år)	.	.	.	1	1	1	1

I henhold til det som foreligger av ekspertuttalelser om hvilken type oppvaskmiddel som bør benyttes er det pulver som gjelder (Stava, 2016). Det viser seg å vaske bedre enn tabletter, og vi velger da å videreføre pulver som vaskemiddel til bruk i oppvaskmaskin.

Når det kommer til hvor ofte en oppvaskmaskin kjøres i de forskjellige husholdningsstørrelsene foreligger det tilgjengelig statistikk om hvor mye strøm oppvaskmaskiner bruker i norske husholdninger i løpet av et år. Ifølge Energi Norge (2022) så bruker oppvaskmaskiner ca. 230 kWt med strøm i året, fordelt på 217 vaskesykluser, som tilsier 4,7 maskiner i uka. Det er en del mindre enn behovet fokusgruppedeltagerne trakk frem for familier med barn. Der ble en maskin om dagen trukket frem som snittet av samtlige deltakere i husholdninger med fire eller flere personer:

Intervjuer: Hvor ofte tar man oppvasken? Og hvor ofte kjører man en maskin?

Daniel (enslig/barn, 52 år): Det kommer jo også an på hvor mange som er i husholdningen. Er man alene så trenger man kanskje bare tre ganger i måneden liksom.

Erik (par/barn, 35 år): Familie på fire, man må kanskje starte oppvaskmaskinen minst en gang daglig.

(Utdrag fokusgruppe 2)

Det ble også trukket frem at barn i husholdningen gjerne bidrar til å øke antall ganger en oppvaskmaskin må kjøres i løpet av uken:

Intervjuer: Hva er den går ut på den forskjellen mellom de som bor alene versus de som har barn?

Anne (par/barn, 41 år): Mengden som blir brukt av som skal i oppvasken.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Forskjellen mellom statistikken fra Energi Norge og forbruksnivået fokusgruppeintervjuene ga uttrykk for kan handle om at statistikken fra Energi Norge er basert på tall fra Enova hvor det trolig ikke skilles mellom mindre husholdninger som vil trekke ned snittet sammenlignet med husholdninger med flere medlemmer.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere oppvaskmiddel (pulver) i referansebudsjettet. Det som foreligger av ekspertuttalelser, tilsier at oppvaskmaskinpulver fungerer bedre enn tableter. Videre vil vi fortsette å anta at det forbrukes like mye vaskepulver i husholdninger på fire personer som i husholdninger med syv personer, da det gjerne fortsatt kjøres en maskin dagen, og resten bli tatt for hånd. Selv om statistikken fra Energi Norge tilsier at det kjøres maskiner fire av 7 dager i uken, så vil nok behovet være større for husholdningsstørrelsene referansebudsjettet har inkludert oppvaskmaskin for. Slik sett vil referansebudsjettet legge opp til at husholdningene med oppvaskmaskin kjører en maskin om dagen. På slutten av 2022 vil forbruksområdet «husholdningsprodukter» revideres i referansebudsjettet. Statistikken fra Enova (2022) tilsier at mindre husholdninger også bruker oppvaskmaskin. Her vil vi ta stilling til om husholdninger med 1-3 personer har behov for oppvaskmaskin, og eventuelt legge inn oppvaskmaskinpulver til disse husholdningstypene i etterkant av en slik oppdatering.

Med utgangspunkt i at husholdningene som har oppvaskmaskin i referansebudsjettet kjører én maskin dagen, så vil de ha behov for 365 doseringer med oppvaskmaskinmiddel. Én forpakning med oppvaskmaskinmiddel på 1 et kg holder til 59 oppvaskmaskiner. Det gjør at fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger har et forbruksnivå på 7 pakker med oppvaskmaskinmiddel i løpet av et år. Det er en forandring i forbruksnivå fra 2021 som ikke kommer av en endring av forbruksnivå- eller tid, men av endring i forpakkingsstørrelse.

Tabell 3-2: Oppvaskmaskinmiddel i referansebudsjettet 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	0	0	0	7	7	7	7
Forpakkingsstørrelse				1 kg.	1 kg.	1 kg.	1 kg.
Brukstid (år)				1	1	1	1

3.2 Oppvaskmiddel (oppvask for hånd)

Oppvaskmiddel til oppvask for hånd har tidligere inngått i «andre dagligvarer med følgende forbruksnivå: 2 flasker på 5 dl for én-, to-, fire-, fem-, seks og syv personhusholdninger, og 3 flasker på 5 dl for tre personhusholdninger.

Tabell 3-3: Oppvaskmiddel (oppvask for hånd) i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	3	2	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Oppvaskmiddel til oppvask for hånd ligger inn for alle husholdningsstørrelser, og har samme forbruksnivå for de større husholdningene på fire til syv personer som for de mindre på én og to personer. Årsaken er at man antar at større husholdninger har behov for mindre oppvaskmiddel til oppvask for hånd fordi de har oppvaskmaskin, mens mindre husholdninger har behov for mer.

Oppvaskmiddel er nødvendig for å få en tilstrekkelig ren oppvask, men det er ikke sånn at man trenger mer enn en liten «sprut» eller dråpe (Hestad, 2010). Man trenger såpen, i kombinasjon med tilstrekkelig varmt vann, for å få fjernet fett og bakterier.

Basert på et laboratorie-eksperiment hvor forskjellige typer oppvaskmiddel ble testet, kom det frem at man på én flaske Zalo kan vaske 14000 tallerkener (Berg & Blehr Lånkan, 2017). Det tilsier at én flaske legger til rette for at husholdningene kan vaske 28000 tallerkener i året, unntatt 3 personshusholdningene som kan vaske 42000 tallerkener.

En mer passende regnemåte er å tenke at alle husholdningene har behov for en runde med håndvask hver dag, og at husholdningene uten oppvaskmaskin må bytte ut oppvaskvannet én gang i løpet av prosessen. Det gjør at husholdningene med oppvaskmaskin (fire, fem, seks og syv personhusholdningene) har behov for én dosering med oppvaskmiddel per dag, mens de uten oppvaskmaskin har behov for to doseringer med oppvaskmiddel pr. dag. Det

gjør at de førstnevnte husholdningene har et årlig behov på 365 doseringer med vaskemiddel, mens de sistnevnte har et behov på 730 doseringer.

Oppvasksåpe ble også trukket frem i alle fokusgruppene som noe man trenger hjemme i forbindelse med oppvasken.

Vurdering

Vi vurderer at oppvaskmiddel (for oppvask for hånd) skal fortsette å inngå i referansebudsjettet. Det trekkes frem av eksperter på oppvask som noe man trenger for å få fjernet fettrester og bakterier når man vasker opp. Det trekkes også frem at man ikke trenger mye såpe, og at økt mengde såpe ikke bidrar til å gjøre oppvasken renere. Tester viser at man kan få mye oppvask ut av en flaske. Vi beregner at husholdningene uten oppvaskmaskin har behov for å kunne bruke 2 doseringer dagen til oppvask, mens de med har beregnet én dosering. Med en forpakningsstørrelse på 5 dl med en mengdeanvisning på 2 ml oppvaskmiddel på 5 l med vann, så vil husholdningene uten oppvaskmaskin bruke 1460 ml oppvaskmiddel i løpet av et år, mens husholdningene med oppvaskmaskin vil bruke 730 ml med oppvaskmiddel. Det gjør at husholdningene uten oppvaskmaskin har et forbruksnivå på 3 flasker på 5 dl med oppvaskmiddel i løpet av et år, og husholdningene uten maskin har et forbruk på 2 flasker. Forbruksnivået har i begge tilfellene blitt rundet opp til nærmeste hele forpakningsstørrelse. Det er for å dekke forbruksnivået vi estimerer, men også for å ta høyde for perioder med økt bruk, som eksempelvis høytider og når man har middagsgjester, som kan lede til økt mengde oppvask en må ta for hånd. Forbruksnivået er illustrert i tabellen under:

Tabell 3-4: Oppvaskmiddel (håndvask) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	3	3	3	2	2	2	2
Forpakningsstørrelse	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.	5 dl.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

3.3 Rengjøringsmiddel (gulv)

Rengjøringsmiddel ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: Én-, to- og tre personhusholdningene har beregnet to flasker på én liter per år. Fire- og fem personhusholdningene har beregnet seks flasker, og fem- og seks personhusholdningene har beregnet syv flasker.

Tabell 3-5: Rengjøringsmiddel (gulv) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	2	6	6	7	7
Forpakkingsstørrelse	1 l.	1 l.	1 l.	1 l.	1 l.	1 l.	1 l.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Forbruksnivåene er basert på utregninger gjort i på 80-tallet, hvor man under oppdateringen av «Andre dagligvarer» i 2005 valgte å videreføre et rengjøringsopplegg basert på bruk av «såpe, klut og kost». Forskjellen i mengdeberegninger ble videre gjort på en antakelse om at det i husholdninger av forskjellige størrelse vil være nødvendig å bytte ut vaskevannet oftere, som vil bidra til å øke forbruket av vaskemiddel pr. vask. Det ble også antatt at det er sannsynlig at større husholdninger vasker oftere fordi de gjerne har flere barn, som medfører mere søl.

Nyere vaskesystemer har kommet på markedet siden 2005. Oppdatering av oppvaskmiddel (gulv) sees i lys av dette. Nyere anbefalinger fra Astma- og allergiforbundet (2017) legger opp til at en bør unngå tradisjonelle rengjøringsprodukter som er såpebaserte ettersom de gir et kortvarig, rent resultat, men som danner et fettlag på gulvet som samler støv over tid og påvirker inneklimate negativt. Det anbefales å benytte seg av «tørrere» rengjøringsmetoder, hvor gulvvask bør gjennomføres ved bruk av fuktet mikrofibermopp og litt syntetisk rengjøringsmiddel (Astma- og allergiforbundet, 2017; Valkvæ, 2021). Det anbefales videre å kun benytte seg av våt-vask når det har blitt møkkete (Walmann, 2020), men å ikke bruker mer enn én kork med et mildt syntetisk vaskemiddel for å vaske et stort gulv.

Rådet er å rengjøre gulvet en gang i uken (Astma- og allergiforbundet, 2017), og det anbefales videre å foreta en storvask a boligen minst en gang i året (Astma- og allergiforbundet, 2010).

Rengjøringsmiddel for gulv har ifølge deltakerne i fokusgruppene en naturlig plass i referansebudsjettet, men bruken av mikrofibermopp til rengjøring ble også trukket frem:

Skal vel egentlig ikke trenge såpe når man bruker mikrofiberkluter, men det kommer vel an på hvor møkkete det er tenker jeg (Anders, enslig, 29 år, fokusgruppe 1)

Deltakerne i fokusgruppene mente videre at man burde kunne forvente at gulvene i huset ble vasket en gang ukentlig, men at grundig vasking av hele huset ikke forekom mer enn én til to ganger i året:

Intervjuer: Hva tenker dere vi bør regne med da, hvis folk skal ha et akseptabelt renholds nivå hjemme?

Alva (enslig/barn, 50 år): En gang i uka er vel minimum.

Arne (par/barn, 51 år): Husvask ser jeg for meg som det folk gjør før jul, når folk skal komme på besøk. Jeg ville heller gjort det etter jul, men ... jeg tenker at hvis du skal vaske hele huset, så gjør du ikke det hvert fall mer enn en gang for året.

Elisabeth (par/barn, 42): Nå er vi plutselig på to forskjellige vasker, føler jeg. Hva slags type vask er vi egentlig ute etter her? Er det den vanlige ... kjøkkenet må vi jo på en måte vaske over flere ganger om dagen, men gulv og sånne ting er jo en gang i uka, tenker jeg. Og her også spør det hva slags familiesituasjon man er i. Men vaske rundt på gulv og tak og sånne ting, det bør man gjøre en gang i året.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Slik sett stemmer fokusgruppedeltakernes vurdering godt overens med ekspertkunnskapen som er tilgjengelig for dette.

Vurdering

Rengjøringsmiddel (gulv) vil fortsette å inngå i referansebudsjettet på bakgrunn av ekspertkunnskapen som foreligger og vurderingene som kom frem i fokusgruppene. Det er videre uklart hvilken type rengjøringsmiddel for gulv som ble vurdert under oppdateringen av «Andre dagligvarer» i 2005. Derfor vil vi i denne oppdateringen legge et syntetisk vaskemiddel for gulv til grunn, og bruke det som utgangspunkt for mengdeberegningene for de forskjellige husholdningene. Det antas, på bakgrunn av ekspertkunnskapen, at gulv vaskes ved bruk av denne type rengjøringsmiddel én gang i uken og at større husholdninger må bruke flere doseringer per vask som følge av at det vil samle seg mer skitt og støv i større husholdninger. Vi legger da opp til at én-, to- og tre- personhusholdninger benytter seg av 52 doseringer med vaskemiddel for gulv i løpet av et år, mens fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger benytter seg av 104 doseringer, siden de må bytte vaskevann én gang i løpet av den ukentlige vasken. Med en forpakningsstørrelse på 9dl, og en dosering på 15 ml per 5 liter med vann for normal vask, så vil én-, to og tre personhusholdninger forbruke én flaske med vaskemiddel på 9 dl i løpet av året, mens fire-, fem-, seks- og syv personshusholdninger forbruker 2 flasker på 9 dl i løpet av året. Dette illustreres i tabellen under:

Tabell 3-6: Rengjøringsmiddel (gulv) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	2	2
Forpakningsstørrelse	9 dl.	9 dl.	9 dl.	9 dl.	9 dl.	9 dl.	9 dl.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

3.4 Stekeovnsrens

Stekeovnsrens har tidligere inngått i referansebudsjettet med følgende forbruksnivå: En forpakning på 300 ml for én-, to-, og tre personhusholdninger, og to forpakninger på 300 ml for fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 3-7: Stekeovnsrens/skurekrem i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	300 ml.	300 ml.	300 ml.	300 ml.	300 ml.	300 ml.	300 ml.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Det foreligger ikke informasjon om hvilke vurderinger som ble gjort i forbindelse med innlemmingen av skurekrem/ovnsrens når «Andre dagligvarer» sist ble oppdatert. Det samme gjelder også for beregningene av forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene.

Ifølge det som foreligger av ekspertkunnskap vil det til tider være nødvendig med spesialmiddel for å få ovnen skikkelig ren (IFO, 2012; Furuly & Freuchen, 2021). Når det har brent seg fast mat- og fettrester i ovnen kan det oppstå vond lukt fra ovnen, og røykutvikling under steking, og i de tilfellene må en vaske ovnen manuelt hvis ovnen ikke har egne rensefunksjoner som, eksempelvis, pyrolyse (ibid). Ved manuell rengjøring er det viktig å bruke ovnsrens (ibid). Ved å bruke et vaskemiddel som ikke er beregnet på bruk i ovn kan en ende opp med å ødelegge non-stick effekten på overflaten i ovnen, og risikere å redusere ovnens levetid (Furuly & Freuchen, 2021). Det anbefales videre å rengjøre ovnen hjemme ordentlig tre til fire ganger i året (Hambro, 2015). Vi antar videre at det ikke vil være et større behov for å vaske ovnen i større husholdninger, siden alle husholdninger som lager mat innenfor referansebudsjettets rammer benytter seg av ovnen like ofte (daglig).

Vurdering

Ut ifra den tilgjengelige ekspertkunnskapen vil ovnsrens inkluderes i referansebudsjettet for 2022. Vi kjenner ikke til foreliggende statistikk om hvor ofte nordmenn vasker ovnen, men følger ekspertrådet om at den bør vaskes skikkelig tre til fire ganger i året. Det er heller ikke slik at en har eksakte mengdedoseringer for bruk av ovnsrens, da det anvendes etter behovet som er. Det vil si at en noen ganger vil måtte bruke mer enn andre, avhengig av hvor skitten ovnen er. Slik sett velger vi å videreføre forbruksnivået fra 2021, men endrer antallet for å passe med ny forpakkingsstørrelse på 500 ml. Det gjør at vi justerer brukstiden for én-, to- og tre personhusholdninger til 2 år per forpakning, og justerer antallet for fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger til en forpakning per år. Dette er også illustrert i tabellen under:

Tabell 3-8: Stekeovnsrens/skurekrem i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	500 ml.	500 ml.	500 ml.	500 ml.	500 ml.	500 ml.	500 ml.
Brukstid (år)	2	2	2	1	1	1	1

3.5 Skureklut

Skureklut ligger inne i referansebudsjettet for 2021. Av det som foreligger av tilgjengelig informasjon om vurderingene som ble gjort når den ble inkludert ser vi at den ble inkludert før nyere vaskesystemer som mikrofibermopper og lignende kom på markedet. Det resulterte i følgende forbruksnivå for skurekluter i forskjellige husholdningsstørrelser: Én klut per år for én-, to-, tre- og fire personhusholdninger, og to kluter per år for fem-, seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 3-9: Skureklut i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Det har kommet nye anbefalinger for hvordan en bør rengjøre hjemme i etterkant av oppdateringen av innholdet i «Andre dagligvarer» som tok sted i 2005 (se diskusjonen under «rengjøringsmiddel (gulv)»). Det innebærer da at skureklut av bomull ikke lenger er det som anbefales til husvasken hjemme.

Vurdering

Vi velger å ta ut skureklut av bomull til rengjøring av gulv og hus i referansebudsjettet for 2022. Dette er fordi det brukes til rengjøring hvor såpe og vann er rengjøringsmetoden, noe som i dag ikke anbefales. Det erstattes med mikrofiberklut som blir diskutert i neste underkapittel.

3.6 Mikrofiberklut

Mikrofiberklut har ikke tidligere inngått i referansebudsjettet. Det er fordi «nyere» metoder for rengjøring ikke ble vurdert når innholdet i «Andre dagligvarer» sist ble oppdatert i 2005. Når vi oppdaterer budsjettposten for referansebudsjettet for 2022, tilsier ekspertkunnskapen som foreligger at den beste, og mest helsevennlige, rengjøringsmetoden en kan benytte seg av er bruk av mikrofiberkluter til gulvvask og andre flater (se rengjøringsmiddel (gulv). Videre varer klutene i ca. 5 år hvis det vaskes 25 ganger i året (Petan, 2022). Videre anbefales det å ha én klut per rom i hjemmet (Ringnes Nilsen, 2017).

Ut ifra dette vil husholdninger som vasker gulvene i huset én gang i uken ha mikrofiberkluter som varer i 2,5 år.

Deltakerne i fokusgruppene trakk også frem mikrofiberklut som noe man kunne forvente at husholdninger har hjemme og aktivt bruker til rengjøring:

Intervjuer: Hva med sånn mikrofiberklut og sånne der greier?

Birgitte (par/barn, 51 år): De er jo veldig kjekke da.

Alva (enslig/barn, 50 år): Dem vasker du jo og bruker flere ganger.

Arne (par/barn, 51 år): Det burde være at man kan forvente at folk har det.

(utdrag fokusgruppe 3)

Vurdering:

Vi velger å inkludere mikrofiberklut i referansebudsjettet for 2022, siden ekspertkunnskapen som foreligger tilsier at vask med mikrofiberklut er den beste praksisen for å holde det rent hjemme og sikre godt inneklima. Med utgangspunkt i frekvensen på gulvvask som legges til grunn av referansebudsjettet vil husholdningers mikrofiberkluter ha en varighet på 2,5 år. Videre tilsier ekspertkunnskapen at husholdninger bør ha én mikrofiberklut for de forskjellige rommene i huset. Med utgangspunkt i en forpakningsstørrelse på 4 stk. kluter per pakke får vi følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: én-, to- og tre personshusholdninger bruker 1 forpakning på fire kluter over en 2,5 årsperiode, mens husholdninger bestående av fire-, fem-, sek-, og syv personer forbruker 2 forpakninger over en femårsperiode.

Tabell 3-10: Mikrofiberkluter i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	2	2
Forpakningsstørrelse	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.
Brukstid (år)	2,5	2,5	2,5	5	5	5	5

3.7 Oppvaskklut

Oppvaskklut av bomull/lin ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Fire kluter per år for én-, to-, tre- og fire personhusholdninger, og fem kluter per år for fem-, seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 3-11: Oppvaskklut i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	4	4	4	5	5	5
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Det er uklart hvilke vurderinger som ble gjort når oppvaskklut ble inkludert i referansebudsjettet under oppdateringen av innholdet i «Andre dagligvarer» i 2005. Sett i lys av dagens ekspertkunnskap anbefales det ikke å bruke oppvaskklut laget av lin, men av mikrofiber (Berg, 2017). Videre bør også oppvaskklut legges inn som en egen vare på budsjettposten fordi den brukes hyppigere enn bruken av mikrofiberkluter til vask av gulv og andre flater i hjemmet (ibid).

Å skylle av kluten godt og la den henge til tork etter bruk vil la det gå lengre tid imellom hver gang det er nødvendig å vaske klutene – da holder de lengre (ibid). Videre anbefales det å bytte oppvaskklut to ganger i uken hvis man er flink til å skylle etter bruk (Wold, 2017)

I fokusgruppene differensierte gjerne deltakerne mellom følgende former for vask når det kom til hyppighet: vask av kjøkken, gulvvask og storvask. Vask av kjøkken ble trukket frem som et daglig gjøremål:

Kjøkken blir jo fort litt hver dag igjen, flere ganger og. Du tørker av flater, tørker av komfyren når du har brukt den. (Are, par/barn, 30 år, fokusgruppe 2).

Vurdering

Oppvaskklut vil fortsatt inkluderes som en egen vare i referansebudsjettet siden bruken av det er annerledes enn bruken av kluter til vask av gulv og andre flater i hjemmet. Videre antar vi at den brukes til rengjøring av kjøkken- og spiseflater, som innebærer at den vil brukes like hyppig i de forskjellige husholdningsstørrelsene. Videre legger vi opp til at kluten er laget av mikrofiber og må vaskes én gang i uken, slik at man trenger to kluter å rullere mellom. Med utgangspunkt i beregningene for varighet på mikrofiberkluter (se 3.6 Mikrofiberkluter) vil forbruksnivået av oppvaskkluter være det følgende for alle husholdningsstørrelsene: To stk. med mikrofiberklut, som har en brukstid på 2,5 år.

Tabell 3-12: Oppvaskklut i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	2	2	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.
Brukstid (år)	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

3.8 Oppvaskbørste

Oppvaskbørste er mer eller mindre en forutsetning for å kunne gjennomføre oppvasken hjemme, og ligger inne i referansebudsjettet med følgende forbruksnivå: Tre oppvaskbørster i året for alle husholdningsstørrelsene.

Tabell 3-13: Oppvaskbørste i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	3	3	3	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Oppvaskbørster brukes daglig til oppvask av redskaper man har brukt til matlaging og kan bli en perfekt grobunn for bakterier (Guldbrandsen, 2017). Det finnes ikke rådende retningslinjer eller anbefalinger på hvor lenge man bør bruke en oppvaskbørste før man bytter den ut, da anbefalingene går på å skifte den ut når den er skitten eller slitt (ibid). Man kan forlenge levetiden på oppvaskbørsten ved å kjøre den i vaskemaskinen på 60 grader (Ulveseth, 2010), noe som ikke er mulig for husholdningen med mindre enn fire personer i referansebudsjettet. Det anbefales dessuten å ha to oppvaskbørster i bruk samtidig, og bytte ut den mest slitte oppvaskbørsten hver måned dersom den ikke vaskes i maskinen (Hellum Marschhäuser, 2017)

Oppvaskbørste ble trukket frem av flere av fokusgruppedeltakerne som noe man trenger på kjøkkenet, men det kom ikke frem noe informasjon om hvor ofte de bytter dem ut.

Vurdering

Oppvaskbørste vil fortsette å inngå i referansebudsjettet, men vi vil justere mengden for husholdningene uten oppvaskmaskin slik at de har flere. Det gjør vi siden de ikke har mulighet til å forlenge levetiden på børstene ved å kjøre dem i oppvaskmaskinen. Da starter alle husholdningene med to oppvaskbørster, hvor det forbrukes én ny per måned. For husholdningene med oppvaskmaskin antas det at børsten lever dobbelt så lenge, slik at de

får en tilnærmet halvert mengde oppvaskbørster i sitt forbruksnivå. Med utgangspunkt i de gjennomgåtte anbefalingene, så legger vi følgende forbruksnivå til grunn i referansebudsjettet for 2022: Én-, to og tre personhusholdningene har et forbruk på 13 oppvaskbørster i året, mens fire-, fem-, seks- og syv personhusholdningene har et forbruk på 6 oppvaskbørster i året.

Tabell 3-14: Oppvaskbørste i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	13	13	13	6	6	6	6
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

3.9 Gummihansker

Gummihansker brukes i forbindelse med oppvask og annen rengjøring, og ofte for å kunne ha tilstrekkelig med temperatur i oppvaskvannet. Det ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: én-, to- og tre personhusholdninger har fire sett med gummihansker med en brukstid på et år. Fire- og fem personhusholdninger har fem sett med gummihansker, med en brukstid på et år. Seks- og syv personshusholdninger har seks sett med gummihansker med en brukstid på et år.

Tabell 3-15: Gummihansker i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	4	4	5	5	6	6
Forpakkingsstørrelse	1. par	1.par	1.par	1.par	1.par	1.par	1.par
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Det anbefales å bruke gummihansker til oppvasken hjemme slik at man kan ha tilstrekkelig med varme i oppvaskvannet (Hestad, 2017). Det er en vanlig feil å vaske med for lav temperatur i vannet, som fører til at man ikke får fjernet alt fett fra det som vaskes opp og som kan føre til at bakterier får grobunn (ibid). Gummihansker beskytter hendene under oppvask, da høy vaskevannstemperatur og oppvaskmiddel kan irritere og tørke huden (Helle, 2020). Det foreligger ikke anbefalinger på hvor ofte en bør bytte oppvaskhansker eller hvor lang holdbarhet de har, som vi kjenner til.

Flere var enig behovet for gummihansker, men fokusgruppedeltakerne ga uttrykk for noen ulike oppfatninger til behov og relevans:

Intervjuer: Også de klassiske oppvaskhanskene.

Anne (par/barn, 41 år): Nei, mye oppvaskmaskiner ute og går tror jeg. Jeg har engangshansker hvis jeg plutselig må gjøre noe skikkelig grisete, men oppvaskhansker har jeg ikke hatt på år og dag.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Det ble også poengtert av en deltaker at gummihansker skåner huden på hendene fra kjemikalier under vasking, og at det derfor bør inngå i referansebudsjettet:

Elisabet (par/barn, 42 år): Men jeg syns gummihansker skal være på listen, på grunn av at det er mange som har vanskelige hender. (Utdrag fokusgruppe 3)

Diskusjonen i fokusgruppe 1 kan tyde på at mange ikke opplever at de har behov for gummihansker siden de kanskje ikke har tilstrekkelig høy temperatur i vannet eller velger å kjøre alt i oppvaskmaskinen. Videre ser det også ut til at gummihansker gjerne benyttes i forbindelse med rengjøring av mer enn bare oppvasken.

Ut ifra deltakerne fokusgruppeintervjuene så virker oppvaskhansker som noe som er vanlig å ha, selv om det ikke kom frem hvor ofte de ble brukt til oppvask spesifikt.

Vurdering

På bakgrunn av dette vil vi fortsette å inkludere oppvaskhansker i referansebudsjettet for 2022. Anbefalingene vi kjenner til tilsier at oppvaskhansker ofte er nødvendig for å kunne ta oppvasken med tilstrekkelig temperatur i vannet og at det beskytter hendene mot negative effekter av å jobbe med varmt vann og oppvaskmiddel. Fokusgruppedeltakerne ga også uttrykk for at gummihansker er noe man trenger i forbindelse med oppvasken hjemme, og yil andre typer rengjøringsaktiviteter. Det foreligger ikke tilgjengelige anbefalinger eller statistikk vi kjenner til om hvor ofte en må eller bør bytte ut oppvaskhanskene hjemme. Derfor vil vi ikke endre på mengdeberegningene som allerede ligger inne i referansebudsjettet, slik at forbruksnivået fra 2021 bevares.

Tabell 3-16: Gummihansker i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	4	4	5	5	6	6
Forpakkingsstørrelse	1.par	1.par	1.par	1.par	1.par	1.par	1.par
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

3.10 Grytesvamp

Grytesvamp ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: én- og to personhusholdninger med 2 forpakninger på 10 stk. i året og fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger med 3 forpakninger på 10 stk. i året.

Tabell 3-17: Grytesvamp i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	2	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Grytesvamp brukes også ofte til oppvask, men må byttes ut oftere enn oppvaskbørster (Hellum Marschhäuser, 2017). Det er fordi det samler seg skitt selv om man er flink til å skylle den, som gjør at den gjerne må skiftes et par ganger i uken (ibid).

Det var ingen av fokusgruppedeltakerne som reagerte på at grytesvamper er i referansebudsjettet, og det ble bekreftet at grytesvamper er noe man trenger i forbindelse med oppvask hjemme.

Vurdering:

På bakgrunn av dette vil vi fortsette å inkludere grytesvamp i referansebudsjettet for 2022. Ettersom det anbefales å skifte de ut 2 ganger (et par) ganger i uken hvis de brukes til oppvask hver dag, vil vi justere opp forbruksnivået for dette produktet. Hvis man bruker 2 grytesvamper på én uke, 52 uker i året, vil man ha et behov for 104 grytesvamper i løpet av et kalenderår. Ettersom de gjerne brukes til vask av ting en uansett ikke bør putte i oppvaskmaskinen, som stekepanner og gryter, så antar vi at behovet vil være ganske konstant uavhengig av husholdningsstørrelse. Det gjør at vi sitter igjen med følgende forbruksnivå for grytesvamper i referansebudsjettet for 2022: 10 forpakninger på 10 stk. per husholdning, uavhengig av antall husholdningsmedlemmer.

Tabell 3-18: Grytesvamp i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	10	10	10	10	10	10	10
Forpakkingsstørrelse	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

3.11 Stålull

Stålull ble trukket frem som noe man gjerne har på kjøkkenet i alle de tre fokusgruppene, selv om det i en av gruppene ble fremstilt som noe «gammeldags» av en av de yngre informantene. Stålull ble trukket frem som noe man trenger til vask av kjeler og andre stålartikler man har på kjøkkenet:

Brage (enslig, 43 år): Jeg syns kanskje at ting som stålull og skurekrem er litt sånn som bestemoren min pleide å ha, men som jeg kanskje aldri har kjøpt i ettertid.

Alva (enslig/barn, 50 år): Og stålull bruker man jo til stålvaske. Har man det, så burde jo den vaskes med stålull innimellom.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Stålull har ikke ligget inne i referansebudsjettet tidligere slik at en må stille seg spørsmålet om det bør inngå som en del av den oppdaterte varekurven «Andre dagligvarer». Vi kan se at det trekkes frem som et godt produkt å anvende i forbindelse med rengjøring av stålprodukter i fokusgruppene. Videre er det uklart om stålull er nødvendig når budsjettet allerede inkluderer grytesvamper som også egner seg til mer grundig rens av kjøkkenartikler som gryter og stekepanner.

Vurdering

Stålull inkluderes ikke i referansebudsjettet for 2022 fordi «Andre dagligvarer» allerede inneholder grytesvamper som er mer alminnelige i bruk, og muliggjør de samme renholdsfunksjonene som stålull. Videre vil vi nevne at referansebudsjettet opererer med valgfrihet og at en innenfor referansebudsjettets ramme vil kunne prioritere å kjøpe stålull fremfor, f.eks., grytesvamp, og fortsatt leve på totalsummen budsjettposten «Andre dagligvarer» utgjør.

3.12 Støvsugerposer

Det foreligger anbefalinger på at en bør støvsuge ofte for å forebygge av det hoper seg opp støv i hjemmet da det kan lede til helseplager (Astma- og Allergiforbundet, 2021). Videre inngår støvsuger i referansebudsjettet under budsjettposten «husholdningsartikler», og gjør at det er naturlig at referansebudsjettet også omfatter produkter man trenger i den forbindelse.

Tabell 3-19: Støvsugerposer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	2	2	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Det er også slik at en bør bytte ut støvsugerposen et par ganger i måneden, da det kan bygge seg opp mugg i maskinen som påvirker inneklima negativt hvis en støvsugerpose blir stående for lenge (Sørdal, 2015; Førstund, 2014).. Det er fordi det fort kommer matrester, sand, støv og andre typer organisk materiale inn i støvsugerposen, hvor det begynner en forråtnelsesprosess (ibid). Kommer det i tillegg fukt inn vil dette også mugne samtidig. Det innebærer at det er noe som bør gjøres jevnlig, uavhengig av hvor ofte man har brukt støvsugeren, siden det virker lite sannsynlig at husholdninger klarer å konsekvent unngå å støvsuge mindre brødsmler og annet matsmuss i løpet av en månedsperiode. Av praktiske grunner anbefales det også å bytte støvsugerposen i god tid før den er full, siden det påvirker sugeevnen til støvsugeren og gjør at støvet man suger opp gjerne kommer rett ut igjen på andre siden av støvsugeren (Wilberg, 2015).

Deltakerne i fokusgruppene diskuterte hvor ofte man bør støvsuge hjemme, hvor det ble trukket frem som formen for renhold med høyest frekvens på minst én gang i uken:

Intervjuer: Hvor ofte er det på en måte akseptabelt å støvsuge i løpet av en måned? Eller hva bør være akseptabelt? Dere trenger ikke si hva dere selv gjør!

Cecilie (enslig, 27 år): Altså hvert fall støvsuge kanskje én gang i uka eller noe.

Anne (par/barn, 41 år): Det kommer litt an på du har barn eller ikke barn.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Erik (par/barn, 35 år): Støvsuge kan være hver dag, mens hovedrengjøring kan [være], minst en dag i uken. Tenker jeg.

Intervjuer: Er det noen som har noen andre meninger om hvor ofte man bør gjøre sånn?

Bjørn (par/barn, 51 år): Det kommer helt an på hvor mange som bor i husholdningen og hvor små unger du har og.

(Utdrag fokusgruppe 2)

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere støvsugerposer i referansebudsjettet siden støvsuging er den formen for rengjøring som gjennomføres hyppigst, og det er nødvendig for å vedlikeholde et godt og sunt inneklima. Vi vil i oppdateringen av referansebudsjettet forandre mengden støvsugerposer husholdningene har tilgjengelig, slik at det blir mulig å følge rådet om å bytte støvsugerpose to ganger i måned. Ettersom det ikke er hvor full støvsugerposen er som avgjør om den må byttes ut, men tiden den blir stående med støv, smuler og skitt i seg, vil dette behovet ikke påvirkes av husholdningens størrelse. Det innebærer at referansebudsjettet legger opp til at alle husholdningene har 24 støvsugerposer, slik at de kan byttes to ganger i måneden. Med en forpakkingsstørrelse på 4 stk. per pakke, blir det da dimensjonert for 6 antall pakker støvsugerposer per husholdning.

Tabell 3-20: Støvsugerposer i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	6	6	6	6	6	6	6
Forpakkingsstørrelse	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.	4 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

3.13 Andre forlag til rengjøringsprodukter: klor og ulike rengjøringsprayer

Det ble i flere av fokusgruppene foreslått at klor burde inngå i referansebudsjettet til bruk i renhold så vel som desinfeksjon av bad og andre ting ved sykdom. Da det ikke er nødvendig med så sterke kjemikalier for å holde et tilstrekkelig renhold hjemme (Astma- og allergiforbundet), ettersom tørre vaskemetoder med mikrofiberklut duger i tilstrekkelig grad. Videre er ikke klor oppgitt i noen offentlige retningslinjer for hva en bør ha av medisinsk beredskap hjemme, slik at det fremstår som overflødig i den forbindelse også.

Rengjøringspray(er)

Rengjøringspray har ikke tidligere ligget inne i referansebudsjettet, men ble nevnt av flere av fokusgruppedeltakerne som noe de mente man burde ha hjemme. Ekspertkunnskapen på området tilsier at dette ikke er produkter som vasker mer effektivt enn andre metoder, og at det kan være helsefarlig og lede til astma (Risberg, 2014). Rengjøringsprayer inneholder stoffet aerosol, som havner i luftveiene og lunger når stoffet pustes inn (ibid). Videre trekkes det frem at forekomsten av astma øker i land hvor det er utbredt bruk av rengjøringspray (ibid). Til slutt nevnes det at det hygieniske resultatet blir like bra om man dropper sprayen og heller bare tørker av med en fuktet mikrofiberklut (ibid).

Vurdering

Vi vurderer at rengjøringspray ikke bør inngå i referansebudsjettet for 2022. Det er fordi den tilgjengelige ekspertkunnskapen på feltet tilsier at det ikke bidrar med økt renhold og har negativ innvirkning på inn klimaet.

4. Klesvask

Klesvask omfatter utstyr til vask av klær, men ikke hvitevarer som tørketrommel og vaskemaskin. Kurven inneholder vaskemiddel, vaskemiddel (ull og silke), impregnering og diskusjoner rundt flekkfjerner og skyllemiddel/tøymykner. Klesvask er en aktivitet som, i følge fokusgruppedeltakerne våre, foregår jevnlig i hjemmet og utfyller viktige funksjoner. Det kom og frem i diskusjonen at hvor ofte man føler man bør vaske klær ikke nødvendigvis stemmer overens med hvor ofte man faktisk gjør det. Vi har da lent oss på statistikk om hvordan nordmenn vasker og ekspertuttalelser om hvordan de bør vaske i vår vurdering av forbruksnivåene under.

4.1 Vaskemiddel

Vaskemiddel er inkludert i dagens referansebudsjett for alle husholdningsstørrelser, og har følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: Seks pakker på 1,17 kg. For en personhusholdning. Åtte pakker for to personhusholdninger. Elleve pakker for tre personhusholdninger. 14 pakker for fire personhusholdninger. 17 pakker for fem personhusholdninger. 20 pakker for seks personhusholdninger og 23 pakker for syv personhusholdninger.

Tabell 4-1: Vaskemiddel (bomull) i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	6	8	11	14	17	20	23
Forpakkingsstørrelse	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Bruken av oppvasktabletter/puter har blitt utbredt siden sist innholdet i «Andre dagligvarer» ble oppdatert i 2005. Da vurderte man forskjellen på tradisjonelt vaskepulver og mikropulver, hvor mikropulver ble valgt siden det vasket mer effektivt pr. gram enn det tradisjonelle vaskepulveret. Vi vil i denne oppdateringen beholde bruken av mikropulver (det vi nå kaller vaskepulver), da det er usikkert om vasketabletter/puter faktisk gjør en bedre jobb med hverdagsvasken. De fleste testene trekker frem vaskepulver som det mest effektive, både i forhold til pris og rengjøring (Zahrisson, Totland, 2021; Solli, 2017). Det er et tilfelle av at vasketabletter/puter gjør det best i test, men i testen har de gitt vaskemidlene «en skikkelig utfordring» (Lykkebø Hafsaa, 2018). Det innebar at de smurte inn hvite t-skjorter med seks krevende flekker og lot det trekke i et døgn før de ble kjørt i vaskemaskinen. Når testresultatet da skiller seg tydelig ut fra de andre sammenligningene vi har sett på, virker «eksperimentet» lite egnet for å si noe om hva som egner seg best til vanlig vask av klær. Vi vurderer det slik siden den typen flekker de brukte i eksperimentet er noe som gjerne krever teknikker for flekkfjerning når det blir sølt, snarere enn et skikkelig kraftig vaskemiddel.

Beregningene for brukstiden på en pakke vaskemidler er gjort med utgangspunkt i norske data om antall klesvasker fra rapporten, *Use phase of apparel: A Literature of Life Cycle Assessment with focus on wool* av Laitala, Klepp og Henry (2017). Her trekkes det frem at bomullsklær kjøres 3.4 ganger i uka på langtidsprogram og 1.6 ganger i uka på kortidsprogram. Det tilsier da at de fleste familier vil kjøre fem maskiner i uka og bruke tilsvarende mengde doser vaskemiddel. Når forpakkingsstørrelsen er på 1.17 kg og mengdedoseringen på 50 ml, så holder en forpakning til 27 runder i maskinen.

Ved å basere antall vaskemaskiner pr. uke på bruksstatistikk tar vi også høyde for at det ikke alltid vaskes fulle maskiner. Samtidig er et snitt på fem maskiner i uken et tall som ikke kan anvendes på tvers av husholdninger, da større husholdninger har et større behov for hyppig klesvask enn mindre husholdninger. Slik sett vil nok én- og to personshusholdninger og seks- og syv personshusholdninger bidra til å forstyrre snittet. Vi trekker da på det vi har av tilgjengelige tall om hvor mange maskiner en 4-personshusholdning kjører i uken. I Klepps (2003) *Skittentøyets historie* fremgår det at de kjører 8 maskiner i uken i snitt, og at de årlig vasker 850kg skittentøy.

Hvis vi tenker at hvert husholdningsmedlem står for ca. like mye av de skitne klærne som må vaskes, sitter vi med et tall på 212 kg skittentøy per person og 2 vaskemaskiner per uke. Det medfører at en firepersonshusholdning som kjører 8 maskiner i uken, fortsatt har et forbruk av 14 pakker vaskemiddel pr. år når en forpakning på 1,17 kg holder til 27 maskiner.

Det er et sprik mellom tallene som legges fram i *Skittentøyets historie* og minimumsnivået på antall vasker i uka deltakerne i fokusgruppene trakk frem, men ikke mellom mengden vasker de anså som et realistisk forbruksnivå. Deltakerne trakk også frem barn i huset og behov for å vaske spesifikke klær i tide til neste bruk som drivere på bruken av vaskemaskinen:

Intervjuer: Det er jo noen her som har hatt barn boende hjemme, men ikke har det lenger, også er det noen som har barn boende hjemme. Men hva er liksom forskjellen på det å ha barn i forhold til klesvask?

David (par/barn, 52 år): Mhm. Og så hente gutten i barnehagen og da har han sølet ut seg, eller vært ute i regnværet, og får med en full pose med klær som du da plutselig må slenge i vaskemaskinen og vaske. Og så har han kasta opp, eller søler ut seg når han hjemme, eller akkurat like etter han har dusja så er det liksom legge [uklart] ja klar til vask igjen da du har fylt opp maskinen igjen og sånt da.

Intervjuer: Og da R3? For du har hatt barn som har flyttet hjemmefra. Hvordan var det å liksom komme tilbake til...

Britt (enslig, 55 år): Det var veldig behagelig. Jeg merket det på lommeboken og sånn dem sier forbruk. Altså i forhold til vasking av spesielt håndduker. Jeg hadde jo en gutt, men det var bytte av håndduk hver dag. Det gjør ikke jeg lenger. Jeg driver ikke på med noe som gjør meg så veldig skitten. Og som hun sier at man er jo ren når man har dusjet. Mye mer undertøysvask. Det var mye mer vask da han bodde hjemme.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Deltakerne i fokusgruppe 3 skilte på et minimumsnivå på fire vasker og et nivå som de mente virket mer realistisk for hva man faktisk gjorde:

Intervjuer: Hvor ofte kjører man vaskemaskiner i uka.

Alva (enslig/barn, 50 år): Så er det jo sengetøy og håndklær, lyst tøy, mørkt tøy. Så jeg tenker sann hvert fall fire maskiner i uka, hvis du har en farget, lyst, kokevask.

Birgitte (par/barn, 43 år): Minst fire.

Alva (enslig/barn, 50 år): Ja, minst fire i uka, det er minimum på en måte.

Arne (par/barn, 51 år): Jeg synes det høres lite ut, det må være et minimum.

Alva (enslig/barn, 50 år): Ja, det er minimum på en måte. Men kanskje to av hver sort da, at det er kanskje åtte ganger.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Vurdering

Vaskemiddel (bomull) vil fortsatt inngå i referansebudsjettet da det oppfyller viktige behov og funksjoner i folks hverdagsliv. Rent praktisk bidrar det til god hygiene ved at det holder klærne rene, og sosialt bidrar det til at man ikke blir gående rundt i illeluktende tøy og at en ikke føler seg skittent kledd i møte med andre. Med utgangspunkt i anbefalingene vi har redegjort for over vil vi beholde mikropulver som vaskemiddel for klær av bomull, selv om vasketabletter/puter også kom opp i anbefalingene og ble nevnt av deltakerne i fokusgruppene. Videre antar vi at en firepersonshusholdning vasker åtte maskiner med klær i uken, og har regnet ut de øvrige forbruksnivåene med utgangspunkt i dette. Det gjør at vi beholder forbruksnivået fra 2021.

Tabell 4-2: Vaskemiddel i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	6	8	11	14	17	20	23
Forpakkingsstørrelse	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.	1,17 kg.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

4.2 Vaskemiddel (ull og silke)

Vaskemiddel (ull og silke) er inkludert i dagens referansebudsjett for alle husholdningsstørrelser ettersom det muliggjør renhold av ullklær, som trenger en annen type vaskemiddel enn bomull og øvrige fiber for å unngå slitasje på ullfibrene og unngå at ullplagg krymper. Vaskemiddel (ull og silke) ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: to forpakkinger på 750 ml for én-, to og tre personhusholdninger, og tre forpakkinger på 750 ml for fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 4-3: Vaskemiddel (ull) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	2	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I rapporten *Klær og miljø: Innkjøp, gjenbruk og vask* (Laitala & Klepp, 2020) kommer det frem at ull vaskes sjeldnere enn bomullstøy (s. 33). Dette kommer også frem i statistikk på antall vaskeprogrammer for ull som ukentlig kjøres i norske hjem, et snitt på 0.6 per uke, som tilsier at det vil være lavere forbruk pr. uke av vaskemiddel for ull enn for bomull (Laitala, Klepp & Henry, 2017). Det tilsier at det kjøres ca. 2 vaskeprogrammer med ull pr. måned. Dette er også et gjennomsnittstall, som gjør at man må se nærmere på hva som er vanlig for spesifikke husholdningsstørrelser for å kunne si noe om hva som blir forskjell i forbruksnivå.

I en SIFO-rapport for 2003 oppgis én vask med ull for enpersonshusholdninger som noe som forekommer hver tredje uke. Hvis vi antar at ullvasken inngår som en del av den totale vaskemengden for enpersonshusholdninger, som vi for bomullsvask så er på 2 i uken. Således vil ullvasken for enkeltpersonshusholdninger utgjøre 1/8 del av klesvaskene som gjennomføres i løpet av en måned. Med det som utgangspunkt, regner vi oss frem til forbruksnivået for de øvrige husholdningsstørrelsene med 1/8 dels forholdet mellom ull og bomullsvask som forholdstall. Det er noen utfordringer med denne tilnærmingen, fordi den ikke tar høyde for alder og kjønn til personene i husholdningene. Det vil antagelig være flere ullvasker i husholdninger med barn i barnehagealder og færre for husholdninger uten barn.

Deltakerne i fokusgruppene diskuterte også hvor ofte man vasker ull, og poengterte lavere behov for vasking av ull som noe referansebudsjettet bør ta i betraktning:

Intervjuer: Men finnes det er klær som kanskje helst ikke skal vaskes så ofte?

Barbro (par/barn, 40 år): Det er ullgensere. Hvis du skal vaske de ofte blir de ødelagt fort så det er lurt å holde litt. Spesielt ull lufter veldig bra, så du kan la det luften og neste dag ser det helt ferskt ut selv om du hadde det på forrige gang. Det er mange ting som man kan vurdere om det skulle vaskes ofte eller ikke.

(Utdrag fokusgruppe 2)

Behovet for vaskemiddel til ull ble hyppig nevnt i fokusgruppene som noe som inngår i hva et akseptabelt forbruk bør innebære. Videre stilte de seg også bak oppfatningen om at klær av ull ikke trenger å vaskes like ofte andre klær og at referansebudsjettet bør dimensjonere forbruket deretter.

Vurdering

Vaskemiddel (ull) vil fortsatt inngå i referansebudsjettet da det oppfyller viktige behov og funksjoner i folks hverdagsliv. Rent praktisk bidrar det til god hygiene ved at det holder ullklær rene samtidig som det bidrar til at klærne varer lengre ved at det sliter mindre på

fibrene enn hva som ville vært tilfellet om vanlig vaskemiddel ble brukt. Med utgangspunkt i det vi kjenner til av statistikk om ullvask i husholdninger har vi kommet frem til at ullvasken utgjør 1/8 del av maskinene husholdninger kjører i løpet av en måned. Det innebærer at vi bevarer forbruksnivået fra 2021, siden forpakkingsstørrelsen og brukstiden fortsatt er den samme.

Tabell 4-4: Vaskemiddel (bomull) i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	2	2	2	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

4.3 Flekkfjerner

Flekkfjerner har ikke tidligere inngått i referansebudsjettet. Det kommer frem fra tester som har blitt gjort, hvor flekkfjerningsmiddel og andre metoder for flekkfjerning har blitt testet, at flekkfjerner ikke nødvendigvis fjerner flekker bedre enn teknikker som benytter seg av produkter en ofte har i hjemmet (Sørdal, 2018; Dølggaard, 2018). Når man skal fjerne flekker er det best å behandle flekken med utgangspunkt i hva slags flekk det er (fettflekker, fargeflekker osv.), og det kan man gjøre med produkter man som oppvaskmiddel, eddik, klor og vaskemidler (Klepp & Tobiasson, 2019). Det er kun når man ikke vet hva slags flekk det er at det kan være relevant å bruke universalmidler for flekkfjerning er mer effektivt (ibid).

Videre ble flekkfjerner nevnt av deltakere i den validerende fokusgruppen når de ble presentert med listene:

Intervjuer: (...) jeg lurer først på om det er noe dere tenker at mangler, hvis man skal kunne ha et akseptabelt renhold av klærne sine hjemme?

Birgitte (par/barn, 43 år): Sånn flekkfjerningspray.

(Utdrag, fokusgruppe 3)

Vurdering

Det foreligger ikke offentlige råd om bruk av flekkfjerner, og det vi finner av ekspertkunnskap omhandler hvordan flekkfjerner ikke gjør en bedre jobb enn andre metoder, som ofte omfatter vanlige produkter (for eksempel eddik og oppvaskmiddel) man gjerne har hjemme. Av den grunn ser det ut til at flekkfjerner ikke er en vare man trenger hjemme. Selv om fokusgruppedeltakerne løftet det frem som noe de mente en burde ha hjemme, velger vi å lene oss på anbefalinger fra eksperter som tilsier at vanlig vaskemiddel og andre

husholdningsprodukter gjør jobben langt på vei. Derfor velger vi å ikke inkludere flekkfjerner i referansebudsjettet for 2022.

4.4 Impregnering

Impregnering har inngått i referansebudsjettet i form av skinnimpregnering siden forrige oppdatering av andre dagligvarer. Det ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene:

Tabell 4-5: Skinnimpregnering i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	250 ml	250 ml	250 ml	250 ml	250 ml	250 ml	250 ml
Brukstid (år)	5	5	3	2	2	1	1

Impregnering øker vannresistansen til tekstilene og på den måte reduserer slitasjen de utsettes for (Hong & Kim, 2014). Slik sett er det et nyttig produkt som kan bidra til å forlenge levetiden på tekstilprodukter som utsettes for vann.

Behovet for skinnimpregnering ble diskutert av deltakerne i fokusgruppene, hvor de fleste mente at impregnering spesifikt for skinn ble lite brukt sammenlignet med impregnering mer generelt beregnet på klær og sko:

Intervjuer: Impregnering til vanlig tøy og sånn skinnimpregnering og sånt?

Barbro (par/barn, 40 år): Ja, det bruker jeg.

Bjørn (par/barn, 51 år): Sånn typisk en gang eller to i året, det og.

Barbro (par/barn, 40 år): Jeg bruker impregnering regelmessig både på sko, sånn teknisk sko, og på ytterklær for barn.

(utdrag fokusgruppe 2)

Det samme ble også nevnt i forbindelse med en diskusjon om skokrem og vaskemiddel til teknisk tøy i den konsoliderende fokusgruppen:

Birgitte (par/barn, 43 år): Men i tillegg til skokrem så kunne jeg tenkt meg sko-produkter. Altså ikke bare skokrem, men sånn lærbalsam ... ja.

Alva (enslig/barn, 50 år): Er ikke det impregneringsspray kanskje?

Birgitte (par/barn, 43 år): Nei, for det er jo ikke en impregneringsspray, men ja.

Arne (par barn 51): Jeg vet ikke hva dere snakker om der, så jeg vet ikke om det er noe ... jeg ville hvert fall ikke tatt med det som en akseptabel greie.

Alva (enslig/barn, 50 år): Jeg tenker at impregneringsspray kan du ofte bruke på både klær og sko. (...) Hvis det er Gore-Tex, så er det samme spray til både klær og sko, oftest.

(utdrag fokusgruppe 3)

Vi ser her at fokusgruppene anser det å impregnere tøy som noe en husholdning bør ha utstyr til å gjøre, da det øker vannresistansen til tekstilene og gjennom det slitasjen de utsettes for (Hong & Kim, 2014).

Vurdering:

Vi fjerner skinnimpregnering fra referansebudsjettet og erstatter det med impregneringsspray. Fokusgruppedeltagerne ga uttrykk for at dette produktet var mer praktisk fordi det kan anvendes på flere tekstiler og sko, Dessuten hevder eksperter at det øker vannresistansen til plagget det anvendes på, som bidrar til forlenget holdbarhet på plaggene ved å redusere vannskade på tekstilet. Videre så endres forpakkingsstørrelsen til 300 ml for å samsvare med det nye utvalget av produkter det har blitt hentet inn pris på.

Tabell 4-6: Skinnimpregnering i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	300 ml	300 ml	300 ml	300 ml	300 ml	300 ml	300 ml
Brukstid (år)	5	5	3	2	2	1	1

4.5 Skyllemiddel/Tøymykner

Skyllemiddel/Tøymykner ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: én- og to personshusholdninger har et forbruk på to forpakninger på 750 ml i året. Tre personshusholdninger forbruker tre forpakninger på 750 ml i året. Fire- og fem personshusholdninger forbruker 4 forpakninger på 750 ml. Seks- og syv personshusholdninger har et forbruk på fem forpakninger på 750 ml i året.

Tabell 4-7: Skyllemiddel/tøymykner i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	3	4	4	5	5
Forpakkingsstørrelse	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml	750 ml
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Tøymykner/skyllemiddel kom på markedet i etterkant av overgangen fra såpebaserte vaskemidler til syntetiske, overflate-aktiverte midler. Da de såpebaserte midlene la igjen et lag av magnesium og kalsium på klærne som gjorde dem myke (Murphy, 2014). Dette

erstattes nå av midlene i tøymykner som gir klærne et insulerende lag som holder det mykt og gir plaggene lukt ved at det omslutter tekstilet i lengre perioder etter vask (Laitlala, Kjeldsberg & Klepp, 2013). Det fører til at, eksempelvis, treningstøy av polyester bevarer mye av svettelukten, som akkumulerer seg over tid, slik at plaggene raskere får en vedvarende vond lukt (ibid). Slik sett virker ikke tøymykner som noe som bør inngå i referansebudsjettet da det fort utgjør en kostnadsdriver i stedet for et velbehagsprodukt. I fokusgruppene ble de gjerne tatt opp som noe man ønsket å ha hjemme på grunn av sanselige aspekter som at tekstilene følte mykt og lukten som kom med bruken av det:

Intervjuer: Også lurer vi lite grann på denne tøymykneren da. Vi har hørt litt sånn at den er litt sånn omdiskutert. Har dere hørt noe om det eller?

Anne (par/barn, 41 år): Vi har ikke brukt det på 12 år. Både fordi at da vi fikk barn, og ville ikke utsette han for mye på måte parfymestoffer. Men også at det er noe med klesfibrene å gjøre, jeg vet ikke, at det ikke er bra for klesfibrene.

Bengt (par/barn, 52 år): Vi bruker tøymykner og har gjort det hele tiden, men du har en nøytral da. (...)

Intervjuer: Men hva tenker du at det gjør med tøyet ditt som hvis ikke du hadde brukt det.

Bengt (par/barn, 52 år): Godt spørsmål. Godt spørsmål. Vanesak sikkert. Jeg vet faktisk ikke. Jeg har ikke hørt om at det er noe negativt med. Jeg har heller ikke noe godt svar på hvorfor skal du bruke det. Blir dongeribuksen din bedre om du har brukt tøymykner? I(...)

Intervjuer: Så hvem er for å ha tøymykneren?

Britt (enslig, 55 år): Jeg må ha tøymykneren, med lukt.

Intervjuer: Det er tre mot tre.

(utdrag fokusgruppe 1)

Som det utgår fra diskusjonen mellom deltakerne i fokusgruppe 1, så rådet det ikke konsensus om i hvilken grad tøymykner var noe folk benyttet eller burde ha. Av dem som ønsket å ha det ble aspekter som lukt, følelsen av mykt tøy og komfort trukket frem som grunnen til at man brukte det til klesvask. Det kom også frem at viktigheten tøymykner hadde i klesvasken varierte med utgangspunkt i hvilke plagg og husholdningstekstiler det var snakk om, hvor plagg og tekstil som er tett på kroppen ble påpekt som viktige ting å få en «myk» følelse av:

Intervjuer: Er det noen som ikke er noe fan av tøymykner? Den forrige gruppen var ganske delt på det.

Barbro (par/barn, 40 år): Jeg bruker forskjellige, jeg bruker med duft til vanlig klær og litt allergivennlig til håndklær, sengetøy og alle sånne ting som er nærmest til kroppen.

Intervjuer: Noen som er helt sterkt imot tøymykner?

Daniel (enslig/barn, 52 år): Det kommer helt an på hva som skal vaskes, på treningstøy så bruker jeg ikke tøymykner.

Anette (par/barn, 52 år): Jeg bruker ikke på ull

(Utdrag fokusgruppe 2)

Vi ser at opplevelsen av mykhet trekkes frem som et viktig argument for bruken av tøymykner i fokusgruppediskjonene. Der det på den ene siden ble fremstilt som en viktig ting i deres eget forbruk, ble det på den andre siden stilt spørsmålsteget ved om det ikke er snakk om et konstruert behov. Diskusjonen gikk da ut på om funksjonen tøymykner fyller egentlig er nødvendig for å leve på et forbruksnivå som ikke skiller seg ut, noe som ble drøftet ekstensivt i den konsoliderende fokusgruppen:

Birgitte (par/bar, 43 år): Du må ha det til håndklær.

Brage (enslig, 43 år): Jeg tenker at det er et litt konstruert behov.

Arne (par/barn, 51 år): Jeg tenker at det bør være dere, jeg tror det er såpass mye brukt, det er en standard ting. Du lever nøkternt, syns jeg, hvis du ikke har tøymykner. Jeg mener at tøymykner skal være med i akseptabelt.

Alva (par/barn, 50 år): Men du får jo billige tøymykner/skyllemiddel da. Så kan du ha behov for det, du kan ha tørr hud og psoriasis og sånne ting.

Elisabet (par/barn, 42 år): Jo, jeg er enig i at du bør bruke tøymykner til håndkle, men man trenger ikke å bruke det på klær og sånt. Men bruke det riktig. For jeg tenker at hvis man er nøktern og sånne ting, og ikke bruker tøymykner, da blir jo veldig fort håndklærne harde. Om du da går og kjøper deg nye håndklær isteden, jeg vet ikke.

Intervjuer: Men er det et produkt som man må bruke, eller tenker at man trenger, for å være akseptabel? Altså, at man kan delta i samfunnet på lik linje med alle andre, uten å skille seg ut.

Arne (par/barn, 51 år): Man lukter litt bedre, jeg vet ikke om det ...

Alva (par/barn, 50 år): Man må ikke ha vaskeprodukter til farget og hvitt tøy, det finnes jo universal der og.

Birgitte (par/bar, 43 år): Det er en del ting på den listen som man egentlig ikke trenger. Som sagt, jeg har sikkert mer treningstøy enn vanlig tøy, og jeg var ikke klar over at det eksisterte vaskemiddel til teknisk tøy. Jeg har aldri kjøpt tøymykner heller, eller vaskemiddel til ull. Så det er jo veldig forskjellig. Hvis man skal gå på hva man trenger, det man trenger er jo å ha rent tøy, for å delta i samfunnet. Men om man trenger x antall ulike produkter for å få det, det er et annet spørsmål.

Alva (par/barn, 50 år): Hadde det stått bare vaskepulver og skyllemiddel, så hadde det egentlig kanskje holdt.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Selv om mange av deltakerne i fokusgruppene tok til orde for at tøymykner burde inkluderes i referansebudsjettet på grunn av at de opplevde mykhet i klær og lukten det gir som en del av akseptabelt forbruk, så står det i kontrast til ekspertkunnskapen om tøymykner.

Vurdering

Basert på en gjennomgang av fokusgruppene meninger og ekspertkunnskapen om bruk av skyllemiddel/tøymykner, vil vi ikke inkludere det i referansebudsjettet for 2022. Vi gjør det som følge av informasjonshierarkiet i referansebudsjettet, som legger til grunn at offentlige retningslinjer og ekspertkunnskap skal veie tyngst i vurderingene av produktene. Slik sett har

vi ikke grunnlag for å inkludere tøymykner siden det kan bidra til å redusere levetiden på klærne og tekstilene det blir brukt på over tid.

4.6 Vaskemiddel (teknisk tøy)

Vaskemiddel for teknisk tøy har ikke tidligere inngått i referansebudsjettet, men ble diskutert i forbindelse med årets oppdatering. Anbefalinger tilsier at dette er en type tøy som sjeldent trenger vask, med mindre det er utsatt for hard bruk, men at man uansett vasker vind- og vanntette klær når de har blitt skitne (Magasinet, 2021). Det anbefales videre å vaske de med mildt vaskemiddel uten skylle- og blekemiddel (ibid).

De fleste deltakerne i fokusgruppene anså det som noe som kunne være praktisk å ha, men ikke som et nødvendig produkt i forhold til gjennomføring av klesvask i hverdagen:

Anne (par/barn, 41 år): Hvis man skal være litt overdådig, så kan jo også ha sånn sportstøyvask, er det noen som har.

Intervjuer: Ja, og det er overdådig?

Anne (par/barn, 41 år): (...) Jeg tenker at vaskemiddel er vaskemiddel, men jeg skjønner at det er forskjell på ull og vanlig vaskemiddel. Men sportstøy-vaskemiddel det har jeg ikke drista meg ut på enda.

Intervjuer: Er det noe vi burde ha inn i der som en del av den akseptable varekurven til klesvask?

Bengt (par/barn, 52 år): Tenker jo for de aller fleste så vil det ikke være et veldig stort forbruk av det. Kommer litt an på hvor friluftsmenneske du er, eller person du er, men impregnering av Gore-Tex, for eksempel, det er jo ikke så veldig ofte det skal gjøres. Men jeg har det stående, men det er ikke så ofte det blir brukt.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Vurdering

Det foreligger lite ekspertkunnskap om behandling av teknisk tøy, og anbefalingene vi kjenner til tilsier at vasking med mildt vaskemiddel og impregnering vil holde til å forlenge varigheten på denne type klær. Slik sett vil ikke vaskemiddel for teknisk tøy og bevernylon inkluderes i denne oppdateringen av «Andre dagligvarer» siden impregnering og vaskemiddel allerede er inkludert. En vurdering som også stemmer overens med fokusgruppedeltakernes vurderinger av behovet for egen type vaskemiddel til dette.

5. Utstyr til mat og husholdning

Utstyr til mat og husholdning består av varer som gjerne anvendes til oppbevaring av mat, tilberedning og kasting av mat. Det omfatter alt fra plastfolie til kaffefilter, og er produkter man bruker hyppig i hverdagen, men handler inn ganske sjeldent. Produktene bidrar til å forlenge varigheten på mat i kjøleskapet (Wold, 2018), separere brødkiver, pakke inn matpakken og tørke opp søl. Med andre ord, produkter man kanskje ikke tenker så mye over når man har det, men man fort blir obs på når man har gått tom hjemme.

5.1 Plastfolie

Plastfolie ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: to forpakninger på 30 meter for én- og to personhusholdninger per år. Tre forpakninger på 30 meter for tre-, fire- og fem personhusholdninger. Fire forpakninger på 30 meter for seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 5-1: Plastfolie i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	3	3	3	4	4
Forpakkingsstørrelse	30 m	30 m	30 m	30 m	30 m	30 m	30 m
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Plastinnpakning for mat er en viktig og effektiv måte å sørge for at maten holder seg holdbar over lengre tid (Wold, 2018). Flertallet av grønnsaker, både i kjøleskap og romtemperatur, klarer seg bedre med plast rundt siden det bidrar til at de mister mindre fuktighet og ikke tørker ut (ibid). Det trekkes i den forbindelse frem som mer miljøvennlig å bruke plast på denne type produkter. Det er fordi det økte matsvinnet som kan komme med feil oppbevaring vil utgjøre en større klimabelastning enn selve plastbruken.

I forbindelse med bruk av produkter til oppbevaring av mat ble det i fokusgruppene diskutert om det var vanligere å benytte seg av gjenbruks- fremfor engangs produkter. Det gjorde vi fordi det har blitt en annen bevissthet rundt forbruk av engangsprodukter av plast siden innholdet i «Andre dagligvarer» sist ble oppdatert i 2005. Vi spurte deltakerne i fokusgruppene om hva de mente om å legge til grunn bruk av gjenbruksprodukter i stedet for engangsprodukter når det kom til oppbevaring av mat. Deltakerne i fokusgruppene løftet frem at de oppfattet at det er en annen bevissthet rundt plastforbruk nå enn tidligere, samtidsige som de diskuterte om en kunne forvente dette som «normen», siden engangsprodukter fortsatt blir hyppig brukt:

Britt (enslig, 55 år) Prøver jo å bli litt mer bevisst, og hvert fall jeg kjøper bakepapir som jeg kan bruke flere ganger. Kjøper zip-lock poser som jeg kan skylle av hvis det er noe. Og så prøve å bli litt mer bevisst på hvor mye mang trenger å kast og hvor mye man trenger å bruke.

Intervjuer: Noen andre av dere som tenker på det samme?

(...)

Cecilie (enslig, 27 år): Ja, og så er det jo kommen sånn der gjenbruks som du bare trekker over bokser eller former, eller.... I stedet for å bruke den plast.. den bruker ikke jeg lenger i alle fall. Den der plast, som du trekker over.

Intervjuer: Ja. Ja, og hva er liksom tanken der i forhold til å bruke noe som kan brukes om igjen versus noe som fort brukes én gang? Hva? Er det noen begrunnelser der?

Anne (par/barn, 41 år): Miljøvennlig.

Anders (enslig, 29 år): Billig.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Mange av deltakere i fokusgruppe 1 og 2 brukte gjenbruksprodukter i egen hverdag og løftet frem klimahensyn og økonomi som grunner til å benytte det i stedet for engangsprodukter. Samtidig kom det frem at det fortsatt brukes «vanlig» plastfolie til oppbevaring av mat. Slik sett tydet samtalene i fokusgruppene på at det gjerne ble brukt gjenbruksprodukter til oppbevaring av mat, men ofte sammen med plastfolie i tillegg. Det ble av den deltaker også foreslått å bevare plastfolie, men å redusere mengden:

Intervjuer: (...) Så vi lurer rett og slett på hva dere tenker om at vi f.eks. tar høyde for at folk har andre måter å oppbevare mat på enn den tradisjonelle gladpack over asjett- opplegget. Sant? Har folk på en måte svitsjet til silikonposer og ting man kan gjenbruke? Eller hva tenker dere det er rimelig for oss å ta høyde for?

Anne (par/barn, 41 år): Jeg tror i hvert fall vi kan forvente at det brukes mindre plast nå enn for en stund tilbake. Gjennomsnittsfamilien vil jeg tro at gjør det.

Anders (enslig, 29 år): Jeg har ikke kjøpt ny plastfolie på mange år, tror jeg. Det er sånn silikonlokk og sånn ... ja, hva heter det?

Cecilie (enslig, 27 år): Det jeg tenker var kanskje den beregningen av hvor ofte man kjøper det inn, at det er den man må justere. Til sammenlikning med før da.

(utdrag fokusgruppe 1)

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere plastfolie i referansebudsjettet. Det kommer frem av anbefalingene til eksperter at det gjør det mulig å forlenge holdbarheten på mat når man oppbevarer den. Deltakerne i fokusgruppene argumenterte for at plastfolie fortsatt brukes, men at gjenbruksgjenstander har gjort at det brukes mindre i hjemmet enn tidligere. Dette er noe som vi eventuelt må vurdere når vi skal oppdatere budsjettposten «husholdningsprodukter», da det er der plastbokser til oppbevaring og lignende inngår. Slik sett vil vi bevare forbruksnivået for plastfolie som allerede ligger inne i referansebudsjettet for plastfolie, med forbehold om at dette kan bli oppdatert senere som følge av mulige forandringer under oppdateringen av «husholdningsprodukter». Vi kjenner heller ikke til statistikk eller annen data som tilsier at forbruket av plastfolie har forandret seg. Det gjør at referansebudsjettet for 2022 har følgende nivå for plastfolieforpakninger med 30 meter plastfolie: En- og to

personshusholdninger har 2 forpakninger pr. år, tre-, fire- og fem personshusholdninger har 3 forpakninger pr. år og seks- og syv personshusholdninger har 4 forpakninger per år.

Tabell 5-2: Plastfolie i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	3	3	3	4	4
Forpakkingsstørrelse	30 m	30 m	30 m	30 m	30 m	30 m	30 m
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

5.2 Aluminiumsfolie

Vi ser at referansebudsjettet for 2021 legger opp til at aluminiumsfolie brukes jevnt utover året, men ikke i store lengder av gangen. Det har følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: én forpakning på 20 meter for én-, to og tre personshusholdninger. To forpakninger på 20 meter for fire-, fem-, seks- og syv personshusholdninger.

Tabell 5-3: aluminiumsfolie i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	20 m	20 m	20 m	20 m	20 m	20 m	20 m
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Det er uklart hvilke vurderinger som ble gjort når aluminiumsfolie ble vurdert i «Andre dagligvarer» under oppdateringen av innhold i 2005. Det vi med utgangspunkt i det som foreligger av informasjon kan si er at det i husholdninger gjerne brukes i forbindelse med tilberedning av mat (se for eksempel Matprat.no, 2022 ; REMA1000.no, 2022). Det brukes mye til baking av mat (ibid) og grilling (Dotterud, 2018). Det fremgår videre at det ikke anbefales å bruke aluminiumsfolie til matlaging hvis foliet er i kontakt med mat med salt eller syrlig mat siden det gjør at aluminiumen løses opp og setter seg i maten i små doser (ibid).

Deltakerne i fokusgruppene trakk frem aluminiumsfolie som noe de hadde hjemme, og som de mente en trengte til tilberedning av mat. Videre ble behovet og bruksfrekvens diskutert:

Intervjuer: Sånne ting som gladpakk og aluminiumsfolie og litt sånt, hvor lenge varer en rull?

Barbro (par/barn, 40 år): Ganske lenge. Jeg tror mer enn en måned. Vanskelig å si, men vi bruker lenge.

Are (par/barn, 30 år): Jeg og tror det.

Barbro (par/batn, 40 år): Aluminium tror jeg vi kan bruke i flere år.

(utdrag fokusgruppe 2)

Intervjuer: Men hvis vi skulle ta da aluminiumsfolie, hvor mye går det i måneden?

Arne (par/barn, 51 år): Er det sommer eller vinter? Er det grillsesong eller ikke liksom?

Birgitte (par/barn, 43 år): Jeg ville sagt maks hos oss èn i måneden.

Brage (enslig, 43 år): Jeg tror jeg har en sånn der én gang i halvåret eller noe sånt.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Lang brukstid ble trukket frem som fellesnevneren, selv om én forpakning pr. måned ble nevnt av en av deltakerne. Slik sett stemmer vurderingene deltakerne gjorde overens med forbruksnivået som allerede ligger inne i referansebudsjettet.

Selv om det ble nevnt at forbruket kan variere litt imellom årstider, eksempelvis grillsesong på sommeren, så ble ikke variasjonen trukket frem som noe man burde ta høyde for i referansebudsjettet.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere aluminiumsfolie i referansebudsjettet for 2022. Det er et produkt husholdninger trenger i forbindelse med tilberedning av mat, og ifølge en av deltakerne i fokusgruppene så er bruken også sesongavhengig. Det foreligger ikke statistikk om nordmenns bruk av aluminiumsfolie som vi kjenner til, og bruken av den har ingen negative sider for den enkelte forbruker, så lenge en passer på å ikke kombinere det med salt eller syrlig mat. Slik sett vil vi med utgangspunkt i fokusgruppedeltakernes vurderinger videreføre forbruksnivået som allerede ligger inne for de forskjellige husholdningsstørrelsene. Det gjør at en-, to- og tre personhusholdninger har et budsjettet forbruksnivå på 1 forpakning aluminiumsfolie på 20 meter i året, mens fire-, fem-, seks- og syv personshusholdninger har et budsjettet forbruksnivå på 2 forpakninger av aluminiumsfolier på 20 meter.

Tabell 5-4: aluminiumsfolie i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	2	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	20 m	20 m	20 m	20 m	20 m	20 m	20 m
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

5.3 Mellomlagspapir

Mellomlagspapir brukes til å holde brødiskiver separert, som regel i forbindelse med matpakken, og lå inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: tre

forpakninger på 500 stk. for én personshusholdninger med en brukstid på to år. Tre forpakninger på 500 stk. for to personshusholdninger med en brukstid på et år. Ni forpakninger på 500 stk. for tre personshusholdninger med en brukstid på to år. Seks forpakninger på 500 stk. for fire personshusholdninger med en brukstid på et år. 15 forpakninger på 500 stk. for fem personshusholdninger med en brukstid på 2 år. Ni forpakninger på 500 stk. for seks personshusholdninger med en brukstid på 1 år. 21 forpakninger på 500 stk. for syv personshusholdninger med en brukstid på 2 år.

Tabell 5-5: Mellomlagspapir i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	3	3	9	6	15	9	21
Forpakkingsstørrelse	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.
Brukstid (år)	2	1	2	1	2	1	2

Den åpne brødiskiven med pålegg står sterkt i norsk matkultur (Skuland et al., 2020, s. 71). Matpakken er normen for lunsj i Norge og består av åpne skiver med pålegg på, både blant barnehagebarn, skolebarn og voksne i jobb. I den forbindelse fremstår mellomlagspapir som noe en gjerne trenger i den forbindelsen. For som den ene informanten pent sa det: «*Man liker ikke svett brunost*» (R3, gruppe 2). Mellomlagspapir ble også diskutert av deltakerne i fokusgruppene, hvor det var blandede meninger om hvorvidt det er noe som fortsatt brukes:

Intervjuer: Mm. Også sånn der, lurer også på det der matpapir og mellomleggspapir. Er vi ferdige med matpakken, sånn tradisjonelt? Er det bokser nå, eller?

David (par/barn, 52 år): Ja, det er bokser nå. Før i tiden så var at du hadde sånt mellomleggspapir og sånn i matboksen din og sånn. Men bruker det aldri nå.

Anne (par/barn, 41 år): Hva bruker man i stedet hvis man skal ha flere skiver oppå hverandre?

Cecilie (enslig, 27 år): Jeg kan i hvert fall bekrefte på jobb at mellomleggspapir brukes ikke lenger i matboksene. Det er å legge brødiskivene bare sammen, og så levers de i barnehagen.

Anne (par/barn, 41 år): Nei, der er jeg gammeldags. Jeg har mellomleggspapir.

(utdrag fokusgruppe 1)

Vurdering

Mellomlagspapir beholdes videre i referansebudsjettet, med forbruksnivået fra 2021. Selv om det eksisterte noe uenighet om mellomlagspapir fortsatt ble brukt i fokusgruppene, så står matpakka med åpne brødiskiver såpass sterkt forankret i norsk matkultur (Skuland et al., 2020, s. 71) at det er naturlig for at referansebudsjettet innretter seg etter det. Vi velger ikke å justere på mengden i budsjettposten da mengdeberegningene nå er godt egnet for å dekke

hverdagsbehovet for mellomlagspapir til matpakken 5 dager i uka i løpet av året for husholdningsmedlemmene.

Tabell 5-6: Mellomlagspapir i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse.

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	3	3	9	6	15	9	21
Forpakkingsstørrelse	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.	500 stk.
Brukstid (år)	2	1	2	1	2	1	2

5.4 Matpapir

Matpapir har inngått i budsjettposten «Andre dagligvarer» siden innholdet i budsjettposten sist ble oppdatert i 2005. Forbruket ser ut til å være dimensjonert for å kunne dekke behov for innpakning av medbrakt matpakke på skole, barnehage og arbeid. Det ligger videre inne med følgende forbruksnivå i referansebudsjettet for 2021:

Tabell 5-7: Matpapir i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	3	3	9	6	15	9	21
Forpakkingsstørrelse	50 m	50 m	50 m	50 m	50 m	50 m	50 m
Brukstid (år)	2	1	2	1	2	1	2

Ettersom matboks ikke ligger inne i referansebudsjettet, og det i en norsk kontekst er viktig med et produkt man kan pakke inn dagens lunsj i, så er matpapir en av varene i referansebudsjettet som egner seg til dette. Mat oppbevart i matpapir har ikke noen påvirkning på mattrykgheten, da det er oppbevaringstemperatur som er utslagsgivende for det ([Velg riktig innpakning til matpakken – Opplysningskontoret for brød og korn \(brodogkorn.no\)](#)). Videre er det og sånn at matpapir kanskje ikke er produktet som er best egnet til å holde på fuktigheten i maten, men at tiden som går imellom en pakker den i sekken og en spiser lunsj på skole/jobb ikke utgjør et tilstrekkelig tidsrom for at det gir utslag (ibid). Videre er det viktig å ha muligheten til å transportere mat med seg til stedet man spiser lunsj i hverdagen, siden mangelen på matpakke kan oppleves som stigmatiserende i en norsk kontekst (Skuland, 2019). Mangelen på matpakke kan også påvirke prestasjoner (Stea & Korstveit, 2014). Slik sett er matpapir ikke bare et produkt som fyller praktiske funksjoner som oppbevaring og gjør transportering av mat mulig, men også et produkt som muliggjør det å spise lunsj utenfor hjemmet og uten å kjøpe inn lunsj. Ettersom referansebudsjettet

legger opp til at lunsjen man spiser er smurt hjemme og pakket der, så er det rimelig at budsjettet det også omfatter innpakningen som anvendes.

Vurdering

Vi vil inkludere matpapir i referansebudsjettet for 2022, Referansebudsjettet har ikke matboks liggende inne som et eget produkt, og i en norsk kontekst er det viktig å kunne ta med seg matpakke både på jobb, på skolen og i barnehagen. Anbefalingene fra ekspertkunnskapen vi kjenner til på området tilsier at matpapir egner seg godt til dette formålet. Det er viktig at referansebudsjettet har en tilstrekkelig mengde matpapir til å dekke behovet for å ta med seg matpakke hjemmefra samtlige hverdager i året, da det legges opp til medbrakt lunsj i budsjettposten «mat og drikke». Med utgangspunkt i dette velger vi å videreføre forbruksnivået fra 2021. Det gjør at vi har følgende nivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: En og to personshusholdninger har tre ruller på 50 meter med matpapir liggende inne, med en brukstid på to år. Tre personshusholdninger har ni ruller budsjettert, med en brukstid på to år. Fire personshusholdninger har seks ruller budsjettert, med en brukstid på et år. Fem personshusholdninger har 15 ruller budsjettert, med en brukstid på to år. Seks personshusholdninger har ni ruller budsjettert, med en brukstid på et år. Syv personshusholdninger har 21 ruller budsjettert, med en brukstid på to år.

Tabell 5-8: Matpapir i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	3	3	9	6	15	9	21
Forpakkingsstørrelse	50 m	50 m	50 m	50 m	50 m	50 m	50 m
Brukstid (år)	2	1	2	1	2	1	2

5.5 Kaffefilter

Kaffefilter har inngått i budsjettposten «Andre dagligvarer» ligger inne i referansebudsjettet for 2021. Det har ligget inne for å samsvare med inklusjonen av kaffetrakter som redskap for å lage kaffe i budsjettposten «husholdningsartikler» og har hatt følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: to forpakninger på 200 stk. for én personshusholdninger med en brukstid på 1 år. Tre forpakninger på 200 stk. for to-, tre, fire og fem personshusholdninger med en brukstid på et år. Fire forpakninger på 200 stk. for seks- og syv personshusholdninger med en brukstid på et år.

Tabell 5-9: Kaffefilter i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	3	3	3	3	4	4
Forpakkingsstørrelse	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Ved forrige oppdatering av «Andre dagligvarer» i 2005 ble det vurdert at en ikke skulle ta stilling til nyere metoder for tilberedning av kaffe som hadde utbredt seg. Det ble begrunnet med at presskanne og andre tilberedningsmåter ble ansett som «nye kaffetrender» Selv om det kan hende at flere og flere benytter seg av andre metoder for tilberedning av kaffe enn trakter, så er det slik at kaffetrakteren er det sunneste alternativet med tanke på inntak av canestol (Tverdal, Selmer, Choen & Thelle, 2020). Både kapselmaskiner og presskanner filtrer bort canestol dårligere enn filterkaffe, og kan føre til høyere risiko for hjerte- og karsykdommer.

Bruken av kaffefilter ble diskutert i fokusgruppene

Intervjuer: Det var en ja og en nei. Dere andre, er det så mye kaffemaskiner nå så man ikke trenger kaffefilter på?

Barbro (par/barn, 40 år): Ja. Jeg har vanlig espresso maskin.

Erik (par/barn, 35 år): Jeg har sånn gammeldags, men det er ikke noe man kjøper ofte. Det pleier å være veldig mange i en pakke og det er veldig sjeldent vi er tomme sånn sett.

Intervjuer: Tror dere folk flest har kaffefilter, eller tror dere folk flest har gått over til for eksempel sånne ampuller og ting som det, eller hva tenker dere?

Anette (par/barn, 52 år): Jeg tror mange har begge deler.

(utdrag fokusgruppe 2)

Som det kommer frem i utdraget over er det slik at det finnes alternativer til filtrert kaffe som er vel så populære, eksempelvis presskanne og kapselmaskiner.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere kaffefilter i budsjettposten «Andre dagligvarer», og legge opp til at en primært bør drikke filtrert kaffetrakter i egen hverdag. Selv om det kan hende at alternative metoder for kaffelaging i hverdagen benyttes mer, tilsier ekspertkunnskapen at en bør legge filtrert kaffe til grunn i folks hverdagsforbruk. Ettersom referansebudsjettets informasjonshierarki gir offentlige retningslinjer og ekspertkunnskap mest vekt i vurderingene, vil denne oppdateringen fortsette å legge opp til filtrert kaffe.

Vi velger å fortsette med kaffefilter som en del av budsjettet, og vil ikke justere mengdeberegningene pr. hushold som ligger inne i budsjettet for 2021.

Tabell 5-10: Kaffefilter i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	3	3	3	3	4	4
Forpakkingsstørrelse	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.	200 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

5.6 Avfallsposer

Avfallsposer ligger inne i budsjettposten «andre dagligvarer, og har gjort det siden 2005. Det har siden den tid skjedd en del forandringer i hvordan avfall og kildesortering organiseres siden den tid (Forskrift om renovasjon, Oslo, 2012). I 2021 lå avfallsposer inne med følgende forbruksnivå:

Tabell 5-11: Avfallsposer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	5	5	10	10	12	15	15
Forpakkingsstørrelse	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Ut ifra statistikken over restavfall pr. husholdning i Oslo (pr. år) at mengden restavfall en trenger pose til har sunket med 104kg. per innbygger imellom 2004 og 2019 (Oslo Kommune (2)). Tall fra SSB (2021) viser at dette ikke bare er en trend vi ser i Oslo, men også på nasjonalt nivå. Det innebærer at en husholdning ikke nødvendigvis trenger like mange restavfallsposer som de gjorde når innholdet i «Andre dagligvarer» sist ble oppdatert i 2005. Dette er fordi de nå får egne poser til kildesortering av mat- og plastavfall gratis fra kommunen (Oslo kommune), slik at deler av avfallsposene mottas gratis.

Deltakerne i fokusgruppene diskuterte hvorvidt man fortsatt måtte kjøpt inn egne avfallsposer eller fikk poser gratis av kommunen. Det kom frem at de fikk gratis poser for plast og matavfall, men måtte stå for poser til restavfall selv:

Intervjuer: Nå er det jo folk her som bor i Oslo, og folk som ikke bor i Oslo. Hvordan er det egentlig utenfor Oslo? Må man kjøpe avfallsposer?

Anne (par/barn, 41 år): Nei.

Cecilie (enslig, 27 år): I Tromsø så må du ikke det. Der kan du hente gratis, både på gjenbruksstasjonen eller på fylke. (...)

Britt (enslig, 55 år): Jeg bor i Oslo, og jeg henter på Kiwi eller Meny, eller på dagligvarebutikker så står det stativ.

Anne (par/barn, 41 år): Vi bare binder en pose på søppelkassen når det er tomt så får vi en ny rull liggende på søppelkassen. Men vi bor jo på landet, altså i enebolig, så vi har jo egen søppelkasse utenfor.

Bengt (par/barn, 52 år): Vi har det også sånn som du beskriver der.

Intervjuer: Ja. Altså sånn brukes det fremdeles handleposer? Altså sånn Rema 1000 poser og sånt noe til, i hvert fall den ikke sorterbare da husholdningsavfallet.

David (par/barn, 52 år): Jaja, det gjør det.

(utdrag fokusgruppe 1)

Det kom frem at poser til resirkulering var noe man mottar gratis, mens poser til restavfall skaffes selv. Dette ble også bekreftet av deltakerne i de to andre fokusgruppene. I den validerende fokusgruppen diskuterte deltakerne også om en burde skaffe de selv.

Intervjuer: Ja. Hvilken pose er det da?

Erik (par/barn, 35 år): Dagligvarepose, Kiwi eller Rema 1000.

Barbro (par/barn, 40 år): Ja, det gjør vi også, de er mye sterkere enn de vanlige avfallspose som du kan finne i butikken.

Intervjuer: Men dere som ikke bor i Oslo da, hva gjør dere?

Bjørn (par/barn, 51 år): Akkurat det samme.

(utdrag fokusgruppe 2)

I den konsoliderende fokusgruppen ble det og diskutert i hvilken grad en burde kjøpe avfallspose på rull i butikken, eller om vi burde forvente at handleposer ble brukt til dette i stedet:

Brigitte (par/barn, 43 år): Matavfallspose, mener du da også de store? Sånn hvis du f.eks. skal ta ting på fyllinga og sånt, eller er det bare sånn til å ha vanlig boss i?

Intervjuer: Til å ha vanlig boss i.

Brigitte (par/barn, 43 år): Ja. For det kjøper jeg jo ikke, for jeg får jo posene i butikken når jeg handler.

Arne (par/barn, 51 år): Da kjøper du jo dyre avfallspose. Du betaler tre kroner posen istedenfor ... ja. Hvis du tar det i et regnskap, så kjøper du jo avfallspose på en måte.

Brigitte (par/barn, 43 år): Det er et uanstendig bruk av sånne plastposer da.

Alva (enslig/barn, 50 år): Du får jo gratis avfallspose. Men de der du skal ha til vanlig søppelbøtter, da kan du kjøpe sånne ruller istedenfor å bruke bæreposene.

(Utdrag fokusgruppe 3)

I diskusjonen kommer det frem at en fortsatt trenger egen søppelpose til restavfall, og at deltakerne anser det som lite økonomisk å benytte seg av bærepose fra dagligvarebutikken, sammenlignet med å kjøpe inn en rull med flere poser.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere avfallsposer i budsjettposten andre «dagligvarer». All fokusgruppene tyder på at en mottar avfallsposer fra kommunen for avfallet som skal resirkuleres, slik at mengden poser en trenger til restavfall reduseres. Av den grunn vil vi i denne oppdateringen redusere mengden avfallsposer husholdningene behøver i løp av året slik at det bedre reflekterer mengden restavfall som kastes i løper av et år. Med utgangspunkt i beregningene for avfallsposer gjort i 2005, så ganger vi nedgangen i avfall per innbygger med antall avfallsposer som ligger inne i referansebudsjettet. Etter å ha kommet frem til det reduserte behovet for avfallsposer runder vi det av til nærmeste forpakkingsstørrelse for hver husholdningsstørrelse. Vi sitter igjen med følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: En og to-personshusholdninger med to ruller med avfallsposer med 25 poser pr. rull. Tre- og firepersonshusholdninger med 4 ruller med avfallsposer med 25 poser pr. rull. Fem-personshusholdninger med 5 ruller med avfallsposer med 25 poser pr. rull. Seks- og syv personshusholdninger med 7 ruller med avfallsposer med 25 poser pr. rull.

Tabell 5-12: Avfallsposer i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	4	4	5	7	7
Forpakkingsstørrelse	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

5.7 Hyssing

Hyssing har inngått i referansebudsjettet siden «Andre dagligvarer» oppdaterte innholdet i 2005, og lå inne med følgende forbruksnivå i 2021: én rull på 40 meter for én-, to-, tre- og fire personshusholdninger med en brukstid på to år. Én rull på 40 meter for fem og sek personshusholdninger med en brukstid på et år, og to ruller på 40 meter for syv personshusholdninger med en brukstid på et år.

Tabell 5-13: Hyssing i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	2
Forpakkingsstørrelse	40 m	40 m	40 m	40 m	40 m	40 m	40 m
Brukstid (år)	2	2	2	2	1	1	1

Vi kjenner ikke til relevante anbefalinger og ekspertråd om hyssing, slik at denne vurderingen vil lene seg på fokusgruppene anbefalinger.

Funksjonene hyssing oppfyller er, ifølge deltakerne i fokusgruppene, primært knyttet til matlaging og steking av kjøtt, men brukes også til diverse andre formål:

Cecilie (enslig, 27 år): Hyssing bruker, i hvert fall for min del, så brukes det sånn rundt kun i juletider når det er med kalkun eller du skal surre noe. (...)

Britt (enslig, 55 år): Jeg har en rull med hyssing. Den tror jeg har tatt med meg på tre flyttelass nå. Sammen hyssingen! (...)

(...)

Anders (enslig, 29 år): Den brukes ikke her så mye heller. Jeg kjøpte en gang en [uklart] i 2012, og det er den jeg fortsatt bruker i dag. Jeg bruker den for å binde inn bøker med når jeg skriver ut A4-ark. Det er den eneste grunnet jeg har det, og det funker fantastisk. Men ja, nei. Det er sånn jeg aldri har tenkt over, sånn hyssing.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Som vi ser i utdraget fra fokusgruppe 1 så trekkes matlaging frem som en av flere funksjonen til hyssing i forbindelse med «Andre dagligvarer», samtidig som det anvendes til diverse andre praktiske gjøremål. Dessuten nevnes det både stekeposer og silikonklips som alternativer til hyssingen. Det som videre er av relevans for oppdateringen av budsjettposten er den lange brukstiden folk oppgir hyssing har, noe som også kom frem i diskusjonen blant deltakerne i fokusgruppe 2:

Intervjuer: Hyssing da, hvor lenge varer en hyssingrull?

Anette (par/barn, 52 år): Lenge.

Daniel (enslig/barn, 52 år): Hele livet nesten den.

Barbro (par/barn, 40 år): Ja, vi kjøper det bare en gang i livet.

(utdrag fokusgruppe 2)

Bruken av hyssing som primært noe tilknyttet matlaging, tidvis diverse praktiske formål, og som produkt med lang brukstid ble også bekreftet i den validerende fokusgruppen:

Vurdering

Det foreligger ikke offentlige retningslinjer for bruk av hyssing, eller ekspertkunnskap om produktet til å belage seg på i oppdateringen av referansebudsjettet, men hyssingen har sin plass i matoppskrifter for hvordan å lage ulike former for stek. På basis av dette og med grunnlag av informasjonen samlet inn gjennom fokusgruppene så vil hyssing fortsatt inkluderes i referansebudsjettet. Denne oppdateringen vil, med utgangspunkt i fokusgruppene vurderinger, justere opp brukstiden per rull med hyssing for å bedre reflektere fokusgruppene opplevelse av hvor lenge en rull varer. Basert på dette beholder referansebudsjettet antallet pr. rull, men justerer brukstiden opp til 5 år for samtlige husholdningsstørrelser.

Tabell 5-14: Hyssing i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	2
Forpakkingsstørrelse	40 m	40 m	40 m	40 m	40 m	40 m	40 m
Brukstid (år)	5	5	5	5	5	5	5

5.8 Tørkerull

Tørkerull anvendes til å tørke opp fuktig søl og lignende i hjemmet, og har inngått i budsjettposten «Andre dagligvarer» siden innholdet sist ble oppdatert i 2005. Det ligger inne i referansebudsjettet med følgende forbruksnivå: åtte forpakninger på to stk. med en brukstid på et år for en personshusholdninger. Tolv forpakninger på to stk. (tørkeruller) for to personshusholdninger med en brukstid på et år. 18 forpakninger på to stk. for tre- og fire personshusholdninger med en brukstid på et år. 30 forpakninger på to stk. for fem- og seks personshusholdninger med en brukstid på et år. 39 forpakninger på to stk. med en brukstid på et år.

Tabell 5-15: Tørkerull i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	8	12	18	18	30	30	39
Forpakkingsstørrelse	2 pk.	2 pk.	2 pk.	2 stk.	2 pk.	2 pk.	2 pk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Tørkerull oppfyller en renholds-funksjon i hjemmet i forbindelse med tørking av fuktig søl og anbefales av mikrobiologer for å tørke opp kjøttsaft og blod istedenfor å bruke klut (Humberset, 2018). Da det ikke er et produkt det foreligger offentlige retningslinjer for mengden tørkerull og ikke ekspertkunnskap som denne oppdateringen er kjent med, vil vurderingen av inklusjon og behov bero på fokusgruppenes vurderinger.

Fokusgruppene var enstemmige i å anse tørkepapir som et nødvendig produkt å ha i husholdningen og la funksjonen det oppfyller tilknyttet renhold til grunn:

Intervjuer: Hva med tørkerull og toalettpapir?

Barbro (par/barn, 40 år): Ja.

Bjørn (par/barn, 51 år): Det har nok de fleste.

(utdrag fokusgruppe 2)

Tørkerull ble forstått som en uproblematisk inkludering i referansebudsjettet. Videre trakk fokusgruppe deltakerne tørkerull frem som et produkt en gjerne kjøpte i større kvanta per

forpakning, da det var både praktisk og lønnsomt. Det å planlegge innkjøp av tørkerull til å foregå i større forpakning for økonomisk gevinst er i tråd med referansebudsjettets forutsetning om at forbrukere handler økonomisk og er planmessige i eget forbruk.

Vurdering

Referansebudsjettet vil på bakgrunn av dette fortsette å inkludere tørkerull i referansebudsjettet. I denne oppdateringen av «Andre dagligvarer» vil større forpakninger med tørkerull legges til grunn i referansebudsjettet, da det ble trukket frem som en mer økonomisk måte å handle inn tørkerull på. Vi justerer da forpakningsstørrelsen til å inneholde fire stk. med tørkerull, og justerer antallsberegningene deretter. Forbruksnivået blir da: Fire forpakninger for én personhusholdninger med en brukstid på et år. Seks forpakninger på fire stk. for to personshusholdninger med en brukstid på et år. Ni forpakninger på fire stk. for tre- og fire personshusholdninger med en brukstid på et år. 15 forpakninger på fire stk. for fem- og seks persons husholdninger med en brukstid på et år. 20 forpakninger med tørkerull for syv personshusholdninger med en brukstid på et år.

Tabell 5-16: Tørkerull i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	6	9	9	15	15	20
Forpakningsstørrelse	4 pk.	4 pk.	4 pk.	4 pk.	4 pk.	4 pk.	4 pk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

5.9 Toalettpapir

Toalettpapir inngår i budsjettposten «Andre dagligvarer», og oppfyller en ganske tydelig og konstant funksjon i folks hverdagsliv. Toalettpapir lå inne med følgende forbruksnivå i referansebudsjettet for 2021: fire forpakninger på 8. stk (doruller). for en personshusholdninger med en brukstid på et år. 8 forpakninger på åtte stk. for to personshusholdninger med en brukstid på et år. Tolv forpakninger på åtte stk. for tre personshusholdninger med en brukstid på et år. 16 forpakninger på åtte stk. for fire personshusholdninger med en brukstid på et år. 20 forpakninger på åtte stk. for fem personshusholdninger med en brukstid på et år. 24 forpakninger på åtte stk. for seks personshusholdninger med en brukstid på et år. 28 forpakninger på åtte stk. for syv personshusholdninger med en brukstid på et pr.

Tabell 5-17: Toalettpapir i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	8	12	16	20	24	28
Forpakkingsstørrelse	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Inklusjonen av toalettpapir ble tatt som en selvfølge av deltakerne i de gjennomførte fokusgruppene.

Vurdering

Referansebudsjettet vil fortsette å inkludere toalettpapir i «Andre dagligvarer». Alle fokusgruppedeltakerne var enige om at en trenger toalettpapir, og kom ikke med innspill på forbruksnivået som ligger til grunn. På grunnlag av dette vil referansebudsjette bevare forbruksnivået av toalettpapir som allerede ligger inne i budsjettet for 2021.

Tabell 5-18: Toalettpapir i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	8	12	16	20	24	28
Forpakkingsstørrelse	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

5.10 Bakeark

Bakeark har ikke tidligere inngått i Referansebudsjettet. Det er usikkert hvorfor bakepark har vært holdt utenfor. Det kan skyldes at bakeark tidligere ofte har inneholdt fluorstoffet PFOA (perfluoroktansyre) (Trier, Cederberg & Krüger Jensen, 2016), som ble brukt for å hindre at overflater trakk til seg veske og smuss. Det har blitt hyppig brukt i både tekstiler, matemballasje, belegg i stekepanner og kjeler og skismøring (Miljødirektoratet). PFAS-stoffene, som PFOA inngår under, brytes nesten ikke ned i naturen og kan hoppe seg opp i både vann og organismer. Opphopning av PFOA i kroppen kan føre til skader på indre organer og være kreftfremkallende, og utgjør da en fare for folks helse (ibid). PFOA ble i 2020 vedtatt forbudt å bruke i Europa.

På bakgrunn av dette blir det mulig å vurdere å inkludere bakeark i «Andre dagligvarer» i forbindelse med denne oppdateringen. Bakeark ble trukket frem i alle fokusgruppene, som noe en bør kunne ha hjemme når vi snakket om et akseptabelt forbruksnivå av mat- og husholdningsartikler. Mengden bakeark man trenger er avhengig av hvor ofte man baker eller steker mat i stekoven på ett stekebrett. Her tenker vi at et rimelig estimat vil være at

man steker mat på stekebrett i ovnen minst én gang i uken, og i den forbindelse bruker bakeark. Eksempelvis er pizza den mest populære matretten i Norge, som 50 prosent av befolkningen spiser i løpet av én uke (NTB, 2018), og er en rett man gjerne legger oppå et bakeark under steking

Vurdering:

Vi vil inkludere bakeark i referansebudsjettet 2022, da vi vurderer at det inngår i et akseptabelt forbruksnivå. Det gjør vi med utgangspunkt i at bakeark ikke lengre inneholder fluorstoffet PFOA, og fokusgruppedeltakernes vurderinger. Vi legger til grunn et måltid tilberedt på stekebrett i stekeovn i uken og skiller ikke mellom husholdningsstørrelser siden vi legger opp til bruken av ett ark i uken. Vi legger da opp til følgende forbruksnivå: Tre forpakninger på 18 stk. bakeark per år for alle husholdningsstørrelsene.

Tabell 5-19: Bakeark i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	3	3	3	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

5.11 Plastposer

Plastposer (2l) ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Fem forpakninger på 25 stk. for en personshusholdninger med en brukstid på et år. Seks forpakninger på 25 stk. for to personshusholdninger med en brukstid på et år. Syv forpakninger på 25 stk. for tre personshusholdninger med en brukstid på et år. Åtte forpakninger på 25 stk. for fire personshusholdninger med en brukstid på et år. Ni forpakninger på 25 stk. for fem personshusholdninger med en brukstid på et år. Ti forpakninger på 25 stk. for seks personshusholdninger med en brukstid på et år. Elleve forpakninger på 25 stk. for syv personshusholdninger med en brukstid på et år.

Tabell 5-20: Plastposer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	5	6	7	8	9	10	11
Forpakkingsstørrelse	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Dette ligger inne som en type pose som brukes i forbindelse med oppbevaring av mat, noe avfallsposer og handlenett fra butikken ikke egner seg til (Herlufsen, 2010). Det er fordi

avfallsposer og handlenett gjerne er laget av resirkulert plast, hvor man har dårlig oversikt over hvilken plast de er sammensatt av (ibid). Resirkulert plast skal ikke være i kontakt med mat siden det kan bestå av pvc, som inneholder plastmykner-stoffet ftalater (ibid). Ftalater er klassifisert som en hormonforstyrrende kjemikalie, som kan spre seg fra plasten det er i og over i mat og drikke plasten er i kontakt med (Mattilsynet, 2015). Denne type stoffer «kan gi skader på fosterutvikling og reproduksjon med langvarig overskridelse av tolerabelt daglig inntak» (Mattilsynet, 2015).

Plastposer ble også trukket frem av fokusgruppene som noe man trenger til oppbevaring av mat.

Intervjuer: (...) Altså alt fra innpakning til oppbevaring i en eller annen forstand da. (...) kanskje ikke de tingene man tenker mest over når man går på butikken. Men som Cecilie sa, du legger merke til det hvis det er tomt hjemme.

David (par/barn, 52 år): Plastposer, en, to, tre, fire liter liksom poser. (utdrag fokusgruppe 1).

Det var videre ingen i den validerende gruppen som reagerte på inklusjonen av plastposer til oppbevaring av mat. I denne gruppen ble forskjellen mellom zip-lock og «vanlige» plastposer diskutert, da de utforskerende fokusgruppene hadde trukket frem bruk av zip-lock poser som noe en gjerne hadde i stedet.

Ja, men jeg bruker jo sånne brødposer til mye andre ting og. Når du har åpnet opp en stor ost, eller liksom ... ja. Så er det ikke alltid at sånne zip lock-poser er store nok. (Birgitte, Par/barn, 43 år, fokusgruppe 3)

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere plastposer i referansebudsjettet for 2022, siden det anbefales til oppbevaring av mat. Bruken av plastposer til matoppbevaring ble også bekreftet av deltakerne i fokusgruppene. Vi velger å videreføre forbruksnivået som ligger inne for plastposer i referansebudsjettet fra før, ettersom vi ikke kjenner til statistikk eller annen data som tilsier at dette har endret seg.

Tabell 5-21: Plastposer i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	5	6	7	8	9	10	11
Forpakkingsstørrelse	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

6. Førstehjelp/farmasi

Den opprinnelige varekurven over varer i førstehjelpsskrinet og medisinskapet inkluderer følgende varer: plaster, sårteip, elastisk bind, kompress, gasbind, sår vann, sår salve, smertestillende tabletter, nesedråper, kulltabletter, øyebadevann, øyebadeglass, myggmiddel, termometer, pinsett, saks, øyebadeglass, flåttpinsett og bomull. I årets oppdatering har vi hovedsakelig vektlagt råd fra Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin, som via nettstedet 113.no gir råd om hva slags utstyr som førstehjelpsskrinet hjemme bør inneholde. Det er noen utfordringer med slike råd og anbefalinger med tanke på at referansebudsjettet tar utgangspunkt i husholdet og dets medlemmer, og den varekurven av førstehjelpsutstyr og reseptfrie medisiner husholdet har behov for. Referansebudsjettets varekurv dekker ikke ulykker eller sykdom som oppstår utenfor hjemmet som for eksempel på idrettsbanen eller på ferie. Isteden legger vi vekt på det førstehjelpsutstyret og medisiner som en husholdning har til å behandle skader og sykdom som man kan forvente at oppstår med jevne slik som for eksempel kuttskader, skrubbsår, gnagsår, brannså, forstuinger, forkjølelse, feber, moderate smerter og insektbitt. I referansebudsjettets beregninger av førstehjelpsutstyr og medisiner legges det til grunn at alle husholdningsmedlemmene har generelt god helse. Det innebærer at medisiner og førstehjelpsutstyr personer med sykdommer og/eller skader utover vanlige ikke-varige milde helseplager har behov for, ikke er med i referansebudsjettets beregninger.

Ved siden av vurderinger av anbefalinger til hva slags førstehjelpsutstyr og medisiner husholdninger bør ha, er det nødvendig å ta stilling til mengde/antall og forventet brukstid. Det finnes noe statistikk som kan gi noen indikasjoner til hvor ofte sykdom og skade oppstår. For eksempel viser sykefraværstatistikken til Statistisk sentralbyrå (2022) at om lag 1 prosent av arbeidsstokken, uavhengig av næringstype, var sykemeldt med egenmelding og 5,4 prosent med legemelding i 2021 (SSB, 2022). Tallene varierer noen fra år til år, mellom næringsgrupper og kjønn. Statistikken sier ingen ting om årsaken til sykefraværet eller hvor ofte eller hvor lenge hver arbeidstaker er for syk til å gå på jobb. I tillegg til dette finnes det statistikk over legevaktbehandlede skader. For sistnevnte må vi anta at skader som lar seg behandle hjemme er vanligere enn skader som må behandles på legevakten.

6.1 Plaster

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har plaster på listen over det førstehjelpsutstyret man bør ha hjemme, og anbefaler dessuten å ha ulike størrelser. Plaster var en av varene i førstehjelpsutstyret som ble nevnt først i samtlige fokusgruppeintervjuer.

Tabell 6-1: Plaster i referansebudsjettet i 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	2	2	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	75x6 cm.	75x6 cm.	75x6 cm.	75x6 cm.	75x6 cm.	75x6 cm.	75x6 cm.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 ligger det inne en pakke med kvikkplaster per år for husholdninger med en eller to personer, 2 pakker per år for husholdninger med 3 og 4 personer og til sist 3 pakker per år for husholdninger med 5 eller flere personer.

Det finnes ingen oversikt over hvor hyppig mindre alvorlige skader skjer i hjemme der det ikke er behov for legehjelp. Derimot finnes det statistikk over skader som krever legebehandling. Ifølge Engeland og Kopjar (1999) ble i gjennomsnitt 53 % av jenter og 68 % av gutter i aldersgruppen 0-14 år skadet i hjemmeulykke slik at de oppsøkte legevakt eller sykehus. Åpne sår sto for 40 % av de registrerte skadene. Ulykkesskader (Kopjar og Wickizer, 1996) i hjemmet et stort problem også blant voksne i yrkesaktiv alder. Ifølge Kopjar og Wickizer (1996), var 15,6 prosent av den voksne befolkningen i yrkesaktiv alder (25-64 år) bosatt i Stavanger inntil primærhelsetjenesten i 1992 på grunn av ulykker i hjemmet. Åpne sår er også her den vanligste skaden og utgjorde om lag en tredjedel av skader som ble behandlet hos primærhelsetjenesten for voksne.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde plaster som en del av varekurven «Andre dagligvarer» i referansebudsjettet. Ved å legge inn universalplaster som man klipper til, vil anbefalingen om ulike størrelser også kunne dekkes. Når det gjelder mengden plaster, vil behovet selvsagt variere fra år til år. En presis vurdering av mengden plaster er utfordrende å gi. Ettersom åpne sår er det vanligste skaden som oppstår i hjemmet når det er behov for legehjelp både blant barn og voksne, vurderer vi en pakke med plaster per år for én-n til to personhusholdninger, to pakker for tre- og firepersonhusholdninger og tre pakker for husholdninger med 5 eller flere personer, som en akseptabel mengde plaster for mindre alvorlige åpne sår.

Tabell 6-2: Plaster (en pakke med universalplaster 10 x 10 cm) i referansebudsjettet i 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	2	2	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	75 cm.	75 cm.	75 cm.	75 cm.	75 cm.	75 cm.	75 cm.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

6.2 Kompres

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler kompres i ulike størrelser som en del av førstehjelpsutstyret hjemme. Fokusgruppedeltagerne var enig i at kompres har sin plass i hjemmets førstehjelpsutstyr.

Tabell 6-3: Kompres (5 stk/pakning) i referansebudsjettet i 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	2	2
Forpakkingsstørrelse	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 ligger det inne en fem-pakning med kompres per år for en husholdning med 1 til 5 personer. For større husholdninger enn dette ligger det inne to pakninger per år.

Vurdering

Kompres beholdes i referansebudsjettets varekurv for andre dagligvarer for 2022. Sykehusapotekene i Midt-Norge (2021) anbefaler å skifte kompres daglig på større sår for å unngå infeksjoner i såret. Med andre ord kan det være behov for opptil flere kompresser avhengig av hvor raskt såret heler. Det er ingen fasit på hvor raskt et sår gror avhengig av typen og størrelsen på sår. Når vi velger å legge inn en pakning med 150 sterile kompres for rensing av sår som en erstatning for bomull (se avsnittet under), vil dette også dekke behovet for å dekke til sår.

Kompressene vil ha en størrelse på 10 x 10 cm for å ivareta behovet om å ulike størrelser for ulike sårskadebehov.

Tabell 6-4: Kompres (5 stk/pakning) i referansebudsjettet i 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	2	2
Forpakkingsstørrelse	150 stk.	150 stk.	150 stk.	150 stk.	150 stk.	150 stk.	150 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

6.3 Bomull

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har tupfer på listen over førstehjelpsutstyr man bør ha hjemme. Tupfer er et kuleformet vevd produkt av bomull, polyester eller viskose som ikke loer og derfor er egnet til vask og desinfisering av sår. I referansebudsjettet ligger det inne rensed bomull til samme formål. På generelt grunnlag anbefales det å rense kuttsår og skrubbsår for fremmedlegemer for at såret skal gro og for å unngå infeksjoner. Hovedsakelig anbefales det å rense sår med rent vann. Flere anbefaler i likhet med Helsedirektoratet (2009) å bruke en et rent, fuktet tøystykke (klut, lommetørkle, kompress, gasbind eller lignende) dersom det er skitt og partikler i såret. Sykehusapotekene i Midt-Norge (2021) anbefaler å bruke «eventuelt en steril tupfer, men ikke bomull som lett kan feste seg i sårene». På apotekenes nettsider anbefales bomullsprodukter (i pose, kuleformet eller pads) til hudpleie og sminkefjerning. Fokusgruppedeltagerne stusset derimot ikke over at bomull til sårvask var en del av førstehjelpsutstyret hjemme.

I referansebudsjettet for 2021 er det beregnet en pakke med bomull med en brukstid på to år for alle husholdninger.

Tabell 6-5: Bomull i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	50 g.	50 g.	50 g.	50 g.	50 g.	50 g.	50 g.
Brukstid (år)	2	2	2	1	1	1	1

Vurdering

Vår vurdering er å erstatte bomull i pose med et anbefalt produkt til sårvask i oppdateringen av referansebudsjettets varekurv for andre dagligvarer for 2022. Vår konklusjon er å erstatte posen med bomullen med en pakke med 150 sterile kompress i størrelse 10 x 10 cm. Det gir oss følgende forbruksnivå av sterile kompress for husholdningsstørrelsene: Én pakke på 150 stk. sterile kompress, med en brukstid på fem år, for én- og to personhusholdninger. Én forpakning, med en brukstid på fire år, for tre- og fire personhusholdninger. Én forpakning, med en brukstid på to år for fem-, seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 6-6: Sterile kompress (pakning 150 stk) for å dekke og rense sår i referansebudsjettet i 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	150 stk	150 stk	150 stk	150 stk	150 stk	150 stk	150 stk
Brukstid (år)	5	5	4	4	2	2	2

6.4 Gasbind

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har gasbind på listen over førstehjelpsutstyr man bør ha hjemme. Hensikten med bandasjer er forskjellige. Man kan legge på en bandasje for å beskytte et sår mot forurensing, for å stanse en blødning, eller for å avlaste muskler og skjelett (Norsk helseinformatikk, 2022). Fokusgruppedeltagerne var enig i at gasbind har sin plass i hjemmets førstehjelpsutstyr.

Tabell 6-7: Gasbind (2 stk /pakning) i referansebudsjettet i 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	1	1	2	2
Forpakkingsstørrelse	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 ligger det inne en to-pakning med gasbind per år for en husholdning med 1 til 5 personer. For større husholdninger enn dette ligger det inne to pakninger per år. Vi er ikke kjent med begrunnelsen for mengde og brukstiden for gasbind.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde gasbind som en del av andre dagligvarer i referansebudsjettet. Vi beholder videre forbruksnivået slik det står i budsjettet for 2021.

Tabell 6-8: Gasbind (2 stk /pakning) i referansebudsjettet i 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	1	1	2	2
Forpakkingsstørrelse	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m	8cm x 4m
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

6.5 Sårteip

Sårteip har tidligere ligget inne som "plaster" i referansebudsjettet. Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler sårteip som en del av førstehjelpsutstyr hjemme. Sårteip er dessuten nødvendig når man bruker kompress for å dekke sår. Fokusgruppedeltagerne ga uttrykk for at de var enig i at sårteip har sin plass i hjemmets førstehjelpsutstyr.

Tabell 6-9: Sårteip i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1.25 cm. x 5 m.	1.25 cm. x 5 m.	1.25 cm. x 5 m.	1.25 cm. x 5 m.	1.25 cm. x 5 m.	1.25 cm. x 5 m.	1.25 cm. x 5 m.
Brukstid (år)	2	2	2	2	2	1	1

I referansebudsjettet for 2021 ligger det inne en rull med sårteip med en brukstid på 2 år for husholdninger på 1 til 5 personer. For større husholdninger enn dette beregnes brukstiden til ett år for en rull sårteip.

Vurdering

Sårteip beholdes i referansebudsjettets varekurv over andre dagligvarer for 2022. Vi vurderer at en rull med sårteip vil holde i to år for de fleste husholdninger, men vil beregne en kortere brukstid på ett år for husholdninger med 6 personer eller mer. Det innebærer at vi vurderer at mengden sårteip fra referansebudsjettet for 2021 som et akseptabelt nivå i 2022. Vi forandrer ikke på forbruksnivået som helhet, men forandrer på forpakkingsstørrelse og brukstid slik at det samsvarer med produktene i prisinnhenting for 2022. Siden den nye forpakkingsstørrelsen er dobbelt så stor som den som lå inne fra før innebærer dette en dobling av brukstiden for alle husholdninger. Det gjør at én-, to-, tre-, fire og fem personhusholdninger har en rull på 2.5 cmx10m med en brukstid på fire år, mens seks- og syv personhusholdninger har én tilsvarende rull med en brukstid på 2 år.

Tabell 6-10: Sårteip i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	2.5 cm x 10 m	2.5 cm x 10 m	2.5 cm x 10 m	2.5 cm x 10 m	2.5 cm x 10 m	2.5 cm x 10 m	2.5 cm x 10 m
Brukstid (år)	4	4	4	4	4	2	2

6.6 Sår vann

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler sår vann som en del av førstehjelpsutstyr hjemme. Sykehusapotekene i Midt-Norge (2021) anbefaler å rense kuttsår og skrubbsår godt og å fjerne fremmedlegemer for at sårene skal få gro, og for å unngå infeksjon. Videre anbefaler de å vaske sår med rent rennende temperert vann,

fysiologisk saltvann eller sårrensemiddel. Fokusgruppedeltagerne var enig i at sårvann tilhører hjemmets førstehjelpsutstyr.

Tabell 6-11: Sårvann (flaske/100 ml) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	2	2
Forpakkingsstørrelse	100 ml.	100 ml.	100 ml.	100 ml.	100 ml.	100 ml.	100 ml.
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 ligger det inne en flaske med sårvann for husholdninger på en til fem personer. Brukstiden beregnes til to år per flaske for husholdninger med en eller to personer, mens for husholdninger med tre til fem beregnes brukstiden per flaske til ett år. For husholdninger med 6 eller flere personer beregnes det to flasker sårvann per år med en brukstid på ett år.

Vurdering

Sårvann beholdes i referansebudsjettet for 2022. Det er noe utfordrende å vurdere mengden i forhold til brukstid. Hvor lenge sårvann er holdbart er avhengig av hva det er laget av, om det inneholder konserveringsmidler, alkohol eller sterilt vann. Statens legemiddelverk veileder legemiddelindustrien og apotekene om hva som er den maksimale brukstiden for legemidler etter anbrudd (åpning/bruk). Sårvann som hovedsakelig består av sterilt vann med klorløsning har en holdbarhet på en uke etter åpning, mens alkoholbasert sårvann varer en måned (Statens legemiddelverk, 2022). Imidlertid anbefale apotekene å skylle med rikelige mengder sårvann på området som skal behandles. Doseringen angis ikke utover dette. Avhengig av merke så selges sårvann i flasker på mellom 100 til 250 ml. og som spray (100 ml.). Det finnes ikke en-dosebeholdere som tillater lengere steril oppbevaring av sårvann på markedet. Dersom vi legger til grunn at holdbarheten på sårvann er en uke etter åpning, vil trolig en flaske sårvann kun holde til en sårvask. Imidlertid kan sår også renses med vann i springen. Store medisinske leksikon (2020a) hevder for eksempel at det beste er å skylle såret omhyggelig med sterilt (køkt) vann, fysiologisk saltvann, men at man også kan bruke vann rett fra kranen. Vår vurdering er derfor å redusere brukstiden for sårvann for husholdninger med 1-2 personer fra to til ett år, og å øke antall sårvannflasker for husholdninger fra en til to flasker for husholdninger med 3-5 personer og fra 2 til 3 flasker for husholdninger med 6-7 personer. Dersom en-doseholdere med sårvann kommer på markedet, vil vi tilpasse mengden og brukstiden ytterligere.

Tabell 6-12: Sår vann (flaske/100 ml) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	2	2	2	3	3
Forpakkingsstørrelse	100 ml	100 ml	100 ml	100 ml	100 ml	100 ml	100 ml
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

6.7 Sår salve

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har sår salve på listen over førstehjelpsutstyr man bør ha hjemme. Sykehusapotekene i Midt-Norge (2021) anbefaler å legge sår salve på såret for å hindre infeksjon og for å gjøre det mindre smertefullt å skifte plaster/kompress. Fokusgruppedeltagerne sa seg enige i at sår salve var en del av førstehjelpsutstyret hjemmet.

Tabell 6-13: Sår salve (15ml/tube) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	2	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Referansebudsjettet beregner en tube sår salver for husholdninger med en eller to personer, to tuber for husholdninger med tre personer og tre tuber for husholdninger med 4 eller flere personer med en brukstid for sår salve er ett år.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde sår salve som en del av andre dagligvarer i referansebudsjettet for 2022. Åpne sår er den vanligste grunnen til å oppsøke primærhelsetjenesten (lege/legevakt) etter uhell i hjemme for både barn og voksne (Engeland og Kopjar, 1999; Kopjar og Wickizer, 1996). Hvor mye sår salve man trenger, vil være avhengig av skadens oppfang og hvor ofte man skader seg. Videre vil vi i denne oppdateringen forandre forpakkingsstørrelsen til 15 gram, slik at det samsvarer med de tilgjengelige produktene som er på markedet nå. Vår vurdering er da å beregne en tube sår salve for husholdninger med en til to personer, med en brukstid på tre år. Én tube til husholdninger med tre personer med én brukstid på 2 år, og én tube til husholdninger med 4 personer eller flere, med en brukstid på 1 år. Det vil si at vi beregner samme mengde sår salve i 2022 som i 2021, men med en annen forpakkingsstørrelse og brukstid.

Tabell 6-14: Sårsalve (mengde) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.
Brukstid (år)	3	3	2	1	1	1	1

6.8 Nesedråper

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler neseppray som en del av de reseptfrie medisiner hjemme. Nesedråper med slimavsvellende virkestoffer kan brukes for å lindre tett nese ved for eksempel ved forkjølelse, men andre råd kan være å puste inn damp eller ta en varm dusj/bad for å redusere hevelsen i neseslimhinnen (HelseNorge, 2021). I referansebudsjettet ligger det inne nesedråper, ikke neseppray. Det anbefales ikke å bruke neseppray eller nesedråper som inneholder virkestoffene xylometazolin, ipratropium og oksymetazolin sammenhengene i mer enn ti dager (Felleskatalogen, 2022). For barn under 12 år er sammenhengende bruk utover 5 dager ikke anbefalt. Neseppray eller nesedråper med slike virkestoffer kan føre til avhengighet. Det anbefales dessuten å forsøke å åpne tette neser med saltvann før man tar i bruk nesedråper med slimavsvellende virkestoff (Norsk helseinformatikk, 2019).

Flere av fokusgruppedeltagerne nevnte neseppray, men i den siste og konsoliderende fokusgruppa var det uenighet om dette var nødvending:

Intervjuer: Ja. Hva med neseppray?

Alva (alene med et barn, 50 år): Du må vel heller ikke ha det i huset.

Birgitte (par med barn, 43 år): Du kan bare koke opp salt og vann, hvis du er nøden.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Tabell 6-15 gir en oversikt over mengden nesedråper som ligger inne i referansebudsjettet for 2021. Her er det beregnet inn en pakke med 20 en-dose-beholder for husholdninger med 1 til 2 personer med en brukstid på 1 år, og fem pakker til husholdninger med 3 eller flere personer med en brukstid på 2 år

Tabell 6-15: Nese­dråper (20 en-dosebeholdere) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	5	5	5	5	5
Forpakkingsstørrelse	20 doser	20 doser	20 doser	20 doser	20 doser	20 doser	20 doser
Brukstid (år)	1	1	1	2	2	2	2

Vurdering

Vår vurdering er å beholde nese­dråper og ikke erstatte dem med nesespray som en del av varekurven «Andre dagligvarer» i referansebudsjettet. Det skyldes at det ikke anbefales at flere i husholdningen bruker samme nesespray (Felleskatalogen, 2022), og for å redusere risikoen for avhengighet. Dessuten kan ikke barn under 12 år bruke nese­dråper beregnet på voksne. Nese­dråper i en-dose-beholdere kan redusere muligheten for å bruke produktet sammenhengene i over ti dager. Anbefalt dosering er to til tre endosebeholdere i døgnet. En pakke med 20 en-dose-beholdere til voksne vil maksimalt rekke til ti dagers bruk. Derimot, vil en pakke med 20 endosebeholdere til barn under 12 år kunne brukes lengere enn anbefalt sammenhengende bruk (5 dager). Voksne har (HelseNorge, 2021) i gjennomsnitt to til tre forkjølelser i løpet av året, mens barn er i gjennomsnitt forkjølet fem ganger i året. Normalt vil en forkjølelse gå over av seg selv i løpet av 7–10 dager. Forløpet vil selvsagt variere fra gang til gang, men først rennende og etter hvert tett nese pleier å være vanlig ved forkjølelse. Behovet for nese­dråper vil dermed også variere.

For oppdateringen av referansebudsjettets varekurv for «Andre dagligvarer» beholdes det en pakke nese­dråper med 20 en-dosebeholdere for husholdninger med 1-2 personer med en brukstid på 2 år, to pakker for husholdninger med 3-4 personer og tre pakker for husholdninger på 5 personer eller flere. Her antar vi at de færreste vil ha behov for nese­dråper gjennom en hel forkjølelse, og at andre metoder som bruk av saltvann eller damp for å åpne tette neser like gjerne tas i bruk.

Tabell 6-16: Nese­dråper (20 en-dosebeholdere) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	2	2	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	20 x 0.3 ml.	20 x 0.3 ml.	20 x 0.3 ml.	20 x 0.3 ml.	20 x 0.3 ml.	20 x 0.3 ml.	20 x 0.3 ml.
Brukstid (år)	2	2	2	2	2	2	2

6.9 Øyebadevann

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har øyebadevann på listen over førstehjelpsutstyr man bør ha hjemme. Fokusgruppedeltagerne var mer i tvil om øyebadevann er nødvendig å ha hjemme. «Hvis det er full krise går du inn i dusjen og spyles med dusjslangen» (R2 gruppe 2). Behovet for å ha øyebadevann hjemme skyldes at det er nokså vanlig å få fremmedlegeme i øyet, og det frarådes sterkt mot å fjerne dette med hendene eller med annet utstyr fordi man risikerer å skade øyeeple (Norsk helseinformatikk, 2022).

Tabell 6-17: Øyebadevann (pakning med 20 en-dose-beholdere/20 ml) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	3	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2 ml	20 x 2 ml	20 2 ml
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet beregnes det en pakke med 20 en-dose-beholdere med øyebadevann med en brukstid på to år til husholdninger på en og to personer og tre pakker med en brukstid på ett år for en husholdning på tre personer eller flere.

Vurdering

Øyebadevann beholdes i referansebudsjettet for 2022. Selv om flere fokusgruppedeltagere var i tvil om behovet for øyebadevann, anbefaler Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) å ha det hjemme dersom det oppstår behov for å skylle øyet. Å få et fremmedlegeme i øyet er nokså vanlig ifølge Norsk helseinformatikk (2022). Rådet er å skylle dette ut.

Tabell 6-18: Øyebadevann (pakning med 20 en-dose-beholdere/20 ml) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	3	3	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2ml	20 x 2ml
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

6.10 Øyebadeglass

Nasjonalt kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler øyebadeglass som en del av førstehjelpsutstyret man bør ha hjemme. Fokusgruppedeltagerne var også her i tvil om øyebadeglass var nødvendig å ha hjemme. En fokusgruppedeltager nevnte at eggeglass som alternativ.

Tabell 6-19: Øyebadeglass i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	20	20	20	20	20	20	20

I referansebudsjettet beregnes det ett øyebadeglass med en brukstid på 20 år for alle husholdninger uavhengig antall personer.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde øyebadeglass som en del av andre dagligvarer i referansebudsjettet. Selv om eggeglass er et godt alternativ, er øyebadeglass formet etter øyet og dermed enklere å bruke. Vi vurderer at ett øyebadeglass er tilstrekkelig per husholdning med en varighet på 20 år.

Tabell 6-20: Øyebadeglass i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	20	20	20	20	20	20	20

6.11 Myggmiddel

Nasjonalt kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har ikke myggmiddel på listen over førstehjelpsutstyr man bør ha hjemme. Fokusgruppedeltagerne var uenig i om myggmiddel er nødvendig å ha hjemme. «Jeg tenker det går fint uten», sa D, gruppe 3) K: «Man kjøper seg kanskje det man skal i skauen», sa K (gruppe 3). «Så kommer det litt an på hvor man bor hen, sa T (gruppe 3). Ifølge Produsentuavhengig legemiddelinformasjon for helsepersonell (2020), vektet behovet for myggmiddel i Norge opp mot risikoen for smitte fra myggstikk. Det er noen uklarheter om hvorvidt virkestoffet i myggmiddel (DEET) utgjør en risiko eller ikke. I Norge hadde man tidligere forbudt mot å omsette insektmidler med DEET-

innhold høyere enn 20 %. Det skyldtes behovet for å beskytte forbrukerne og manglende ordning for godkjenning av enkeltproduktene. Flere tok til orde for at denne grensen var problematisk, særlig med hensyn til reiser til malariaendemiske områder. I 2010 medførte implementering av EØS-regelverk en oppheving av 20-prosent-grensen, og nå selges flere produkter med 50 prosent DEET. Selv om flere studier har vist at virkestoffet ikke er så farlig som man tidligere antok, er det fremdeles usikkerhet ved bruk av myggmiddel som inneholder DEET. I Norge rådes barn, gravide og ammende til å ikke bruke myggmiddel som inneholder over 20 % DEET (Produsentuavhengig legemiddelinformasjon for helsepersonell, 2020).

De fleste helsefaglige råd om bruk av myggmidler gis i tilknytning til reiseråd til land hvor myggstikk kan føre med seg alvorlig smitte. Ifølge Norsk helseinformatikk (2021) er myggmiddel en viktig del av beskyttelsen mot sykdommer som smitter ved myggstikk, som Malaria, Denguefeber, Chikungunyafeber og Zikafeber. I Norge er myggstikk ikke forbundet med tilsvarende helserisiko.

De siste årene er det flere som hevder at myggmiddel som inneholder DEET hjelper mot flåttbitt (Nasjonal kompetansetjeneste for flåttbårne sykdommer, 2021). Hvor stor virkning det har mot flåttbitt derimot lite studert. Ifølge Norsk helseinformatikk (2022b) er risikoen ved å bli smittet av borreliose fra flåttbitt med påfølgende sykdom på 2 prosent, og av disse tilfellene er de, ifølge Flåttsenteret ved Sørlandet sykehus, rundt 10 prosent som utvikler en mer alvorlig borreliose (Aftenposten, 2017). Av den årsak gis det ikke antibiotika ved flåttbitt, kun ved påvist sykdom (Norsk helseinformatikk, 2022b). Tabell 6-21 gir en oversikt over mengden myggmiddel som ligger inne i referansebudsjettet fordelt på husholdningsstørrelse.

Tabell 6-21: Myggmiddel (50 ml) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	50ml.	50ml.	50ml.	50ml.	50ml.	50ml.	50ml.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 ble det beregnet en flaske myggmiddel til husholdninger med 1 til 3 personer og to flasker til husholdninger med 4 eller flere personer.

Vurdering

Myggmiddel tas ut av referansebudsjettet for 2022. Det skyldes at myggmidler ikke anbefales av norske helsemyndigheter når man oppholder seg i Norge, men kun på reise hvor myggstikk er forbundet med alvorlige smittsomme sykdommer. I tillegg er det foreløpig få studier som viser at det virker mot flåttbitt.

6.12 Termometer

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler å ha termometer med termometerbeskyttelse som en del av førstehjelpsutstyret hjemme.

Fokusgruppedeltagerne var enig i nødvendigheten av å ha termometer som en del av førstehjelpsutstyret i hjemmet. Tabell 6-22 gir en oversikt over mengden termometer som ligger inne i referansebudsjettet fordelt på husholdningsstørrelse. Forbruksnivået er satt opp som ett termometer per husholdning, med en brukstid på ti år. Forbruksnivået er det samme for alle husholdningsstørrelsene i tabellen.

Tabell 6-22: Termometer i referansebudsjettet i 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	10	10	10	10	10	10	10

Vurdering

Vår vurdering er å beholde termometer som en del av «Andre dagligvarer» i referansebudsjettet, og videreføre forbruksnivået fra 2021.

Tabell 6-23: Termometer i referansebudsjettet i 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	10	10	10	10	10	10	10

6.13 Pinsett og saks

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler å ha pinsett og saks i førstehjelpsskrinet hjemme. For saks anbefales det to (klessaks og liten saks). Det kan være gode grunner til å ha egen saks i førstehjelpsutstyret med tanke på hygiene, men to sakser er det ikke behov for ettersom det allerede ligger saks inne i referansebudsjettet. Fokusgruppedeltagerne ga også uttrykk for at pinsett og saks var nødvendig for å gjennomføre førstehjelp og stell av små og store skader hjemme. Tabell 6-24 gir en oversikt over antall sakser og pinsetter tilknyttet førstehjelpsutstyr som ligger inne i referansebudsjettet i 2021 fordelt på husholdningsstørrelse.

For pinsett er forbruksnivået satt opp som én pinsett for alle husholdningsstørrelsene, med en varighet på 20 år. For saks er forbruksnivået én saks for alle husholdningsstørrelsene, med en varighet på 20 år.

Tabell 6-24: Pinsett og saks i referansebudsjettet i 2021

	Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Pinsett	Antall	1	1	1	1	1	1	1
	Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
	Bruktid (år)	20	20	20	20	20	20	20
Saks	Antall	1	1	1	1	1	1	1
	Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
	Bruktid (år)	20	20	20	20	20	20	20

I referansebudsjettet for 2021 ble det beregnet en pinsett og en saks som en del av førstehjelpsutstyret hjemme for alle husholdninger med en varighet på 20 år.

Vurdering

Pinsett og saks beholdes i referansebudsjettets varekurv over andre dagligvarer. Mengden og brukstiden fra referansebudsjettet for 2021 videreføres.

6.14 Flåttpinsett

Flåtten har fått mye oppmerksomhet i norsk offentlighet de siste tjue årene. Et lite avissøk vitner om at det trykkes flere artikler om flåttbitt og risikoen for overføringen av smittsomme sykdommer hvert år i alle aviser. Det skyldes at både forekomster av flått har økt og at smitteoverføring av *Borrelia* fra flåttbitt har økt. Seniorrådgiver Solveig Jore ved Folkehelseinstituttet (FHI) sier i en Aftenposten-artikkel (2017) at det ikke er grunn til å bekymre seg for økende sykdomstall. Hun hevder at økning i antall tilfeller over tid antageligvis skyldes flere faktorer slik som en økt medieoppmerksomhet, økt oppmerksomhet hos leger og i befolkningen, endring av diagnostiske prosedyrer foruten en reell økning i antall tilfeller. Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har ikke flåttpinsett i listen over førstehjelpsutstyr som anbefales å ha hjemme. Enkelte fokusgruppedeltagere mente at vanlig pinsett var ett godt alternativ, og at det dermed ikke var behov for en egen pinsett til fjerning av flått. Andre mente at flåttpinsett var nødvendig for hundeeiere. Folkehelseinstituttets råd (2019) er å fjerne flåtten så raskt som mulig, og helst innen 24 timer, for å redusere risikoen for sykdomssmitte fra *Borrelia*-bakterier. Flere tilbydere markedsfører at flåttpinsetten fjerner hele flåtten. Imidlertid hevder folkehelseinstituttet (2019) at det har liten betydning om deler av flåtten biteredskaper blir sittende igjen i huden. Deres råd er å bruk fingrene, en pinsett eller en flåttfjerner for å fjerne flåtten. Tabell 6-25 gir en oversikt over flåttpinsett i referansebudsjettet i 2021 fordelt på husholdningsstørrelse.

Tabell 6-25: Flåttpinsett (1 stk.) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	20	20	20	20	20	20	20

I referansebudsjettet for 2021 er det beregnet inn en flåttpinsett med en brukstid på 20 år for alle husholdninger.

Vurdering

Oppmerksomheten flåtten har fått i norsk offentlighet til tross for at smittefaren er relativt lav fører likevel til frykt blant forbrukerne. Behovet for å fjerne hele flåtten ved hjelp av en flåttpinsett bør ses i denne sammenhengen. Likevel anbefales ikke flåttpinsett av Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin som en del av førstehjelpsutstyret hjemme. Helsemyndighetene anbefaler flere metoder for å fjerne flåtten enten man bruker fingrene, en vanlig pinsett eller en flåttpinsett. Det var heller ingen unison enighet om at flåttpinsetten er inkludert i et akseptabelt forbruksnivå på førstehjelpsutstyr i fokusgruppeintervjuene. For oppdateringen av varekurven «Andre dagligvarer» i referansebudsjettet for 2022 velger vi derfor å ta ut flåttpinsetten.

6.15 Smertestillende tabletter

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har reseptfrie smertestillende/febernedsettende på listen over medisiner man bør ha hjemme. Det er flere vanlige plager som smertestillende kan lindre. For eksempel har undersøkelser vist at åtte av ti personer har hatt hodepine i løpet av det siste året (Store medisinske leksikon, 2021). Ifølge HelseNorge (2021) har voksne i gjennomsnitt to til tre forkjølelser i løpet av året. Barn blir oftere syke enn voksne, og har gjennomsnittlig fem forkjølelser i året. Forskning viser at voksne over 30 år i gjennomsnitt rammes av influensa en gang hvert femte år. Til sammenligning blir barn syke med influensa annet hvert år i gjennomsnitt (Forskning.no, 2015). Fokusgruppedeltagerne ga uttrykk for at smertestillende/febernedsettende var en selvfølgelig del av medisinskapet hjemmet. Tabell 6-26 gir en oversikt over antall smertestillende som ligger inne i referansebudsjettet i 2021 fordelt på husholdningsstørrelse.

Tabell 6-26: Reseptfrie smertestillende (1 pakning/20 tabletter) i referansebudsjettet i 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	2	2	2	3	3
Forpakkingsstørrelse	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Vurdering

Reseptfrie smertestillende/febernedsettende medisiner beholdes i oppdateringen av referansebudsjettets varekurv over andre dagligvarer. Når det skal vurderes hvor mange pakker med smertestillende/febernedsettende vi skal beregne, er det viktig å vektlegge at forbruket et økende. Reseptfrie smertestillende/febernedsettende medisiner topper statistikken over de mest solgte medisinene i Norge. I 2020 ble det for eksempel solgt i overkant av 9,5 millioner pakninger med Paracet, som tilsvarer i underkant av to pakker à 20 tabletter per innbygger (Folkehelseinstituttet, 2021). De siste årene har flere reist bekymring om økt forbruk av reseptfri smertestillende (Apotekforeningen, 2015). Det er særlig overforbruk blant ungdom flere er bekymret over. Som alle medisiner, kan langtidsforbruk, overforbruk eller feilbruk være helseskadelig.

I vår vurdering av mengde, beregner vi akseptabelt forbruk av smertestillende for husholdninger der alle personene har god helse. Om lag en av fem er for eksempel varig plaget av hodepine eller migrene (Statistisk sentralbyrå, 2001). Disse vil forståelig nok ha et større behov for smertestillende enn andre. En undersøkelse gjennomført av Statistisk sentralbyrå viser at om lag tre av ti har brukt reseptfrie smertestillende medisiner de siste to ukene (Statistisk sentralbyrå, 2017). Det tyder på at de fleste (7/10) bruker reseptfrie smertestillende sjeldnere enn dette. Studien til Statistisk sentralbyrå viste dessuten at det var flere kvinner som hadde brukt reseptfrie smertestillende enn menn. Fokusgruppedeltagerne ga uttrykk for at smertestillende tabletter typisk ble brukt mot mentrasjonsplager i tenårene, men utover dette var det få som mente at forbruket var større for kvinner enn menn. Små barn ble også trukket fram i forhold til hvor ofte de får feber.

Når det kjøpes reseptfrie smertestillende som tilsvarer to pakker per person per år, velger vi å legge oss på et nokså moderat nivå med en pakke reseptfrie smertestillende til husholdninger med 1-3 personer, 2 pakker til husholdninger på 4-5 personer og 3 pakker til husholdninger med 6 personer eller flere.

Tabell 6-27: Reseptfrie smertestillende (1 pakning/20 tabletter) i referansebudsjettet i 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	3	3
Forpakkingsstørrelse	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.	20 stk. x 500 mg.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

6.16 Kulltabletter

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler medisinsk kull som en del av førstehjelpsutstyr hjemme. Ifølge HelseNorge (2020) binder medisinsk kull seg til mange ulike stoffer, inkludert de fleste legemidler, sopp- og plantegifter. Dermed kan kull redusere opptaket av giftige stoffer i kroppen. Det er viktig å gi kullet så raskt som mulig etter uhellet. Derfor bør alle med små barn ha flytende medisinsk kull hjemme. Giftinformasjonen (Folkehelseinstituttet, 2021) mottok 47437 henvendelser i 2020, som er det høyeste antall noensinne og en økning på 10,3% fra 2019. Om lag 2 tredjedeler av henvendelsene var fra privatpersoner og over 90% av henvendelsene omhandler akutte eksponeringer. De fleste henvendelsene gjaldt legemidler (cirka 16 000 henvendelser), produkter og kjemikalier (cirka 19 000), men også henvendelser om narkotika, dyr, insekter, planter og sopp var representert. De fleste henvendelser gjaldt uhell, men i underkant av 8 000 henvendelser har selvpåført eksponering eller misbruk som årsak. For de fleste henvendelser var eksponering for gift ufarlig og situasjonen kunne håndteres hjemme. I 4 446 av henvendelsene ble det vurdert at det var etablert eller risiko for alvorlig forgiftning, mens i det i 5 929 av hendelsene ble vurdert moderat risiko. Disse tallene har økt. Tabell 6-28 gir en oversikt over medisinsk kull i referansebudsjettet i 2021 fordelt på husholdningsstørrelse.

Tabell 6-28: Medisinsk kull (tabletter/usikker på mengde) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	50 stk.	50 stk.	50 stk.	50 stk.	50 stk.	50 stk.	50 stk.
Brukstid (år)	5	5	2	2	2	2	2

I referansebudsjettet for 2021 er det beregnet inn 1 eske med medisinsk kull med 50 tabletter med en brukstid å 5 år for husholdninger med 1-2 personer og en brukstid på 2 år for husholdninger med 3 personer eller flere.

Vurdering

Medisinsk kull beholdes i referansebudsjettet for 2022. Ifølge HelseNorge selges reseptfri medisinsk kull som mikstur, ikke lenger i tablettform. Den anbefalte dosen er 100-300 ml mikstur som skal tas umiddelbart etter at brekninger eventuelt er fremkalt. Samtidig er det og anbefalinger om å beregne 0.5 til ett gram med kullmikstur per kilo med kroppsvekt for barn over fem pr og voksne (Apotek 1, 2021). Medisinsk kull selges i flasker på 100 ml. Det innebærer at det må vurderes om det bør legges inn flere flasker. Det har ikke lyktes oss å finne ut hvorfor det ikke finnes større flasker på markedet med tanke på anbefalt dose ved forgiftninger. Det er også mulig å bruke medisinsk kull mot diaré f.eks. ved omgangssyke, matforgiftning o.l. Her er den anbefalte dosen 15-30 ml (1-2 spiseskjeer) én til flere ganger daglig.

Vi velger da å legge én flaske på 150mg/100 ml til grunn da den inneholder nok til å brukes på individer til og med 150 kilo. Det gir oss da følgende forbruksnivå: Én flaske på 150mg/100ml for én- og to personhusholdninger med en brukstid på fem år. Én flaske på 150mg/100ml for tre-, fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger med en brukstid på to år.

Tabell 6-29: Mikstur med medisinsk kull (flaske med 100 ml.) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	150mg/100ml.	150mg/100ml	150mg/100ml	150mg/100ml	150mg/100ml.	150mg/100ml.	150mg/100ml
Brukstid (år)	5	5	2	2	2	2	2

6.17 Diaretabletter

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har ingen medisiner mot diare i sine anbefalinger om reseptfrie medisiner i hjemmet. Ifølge HelseNorge kan noen reseptfrie legemidler som inneholder virkestoffet loperamid lindre og i noen grad avkorte diare sykdom uten å gjøre noe med årsaken. Deres anbefalinger er likevel at legemiddelet kun bør brukes ved sterk diaré, og ikke brukes av personer under 12 år. Dessuten kan det forekomme bivirkninger som forstoppelse, trøtthet, tørr munn og svimmelhet. Flere fokusgruppedeltagere mente at diarestillende medisiner har sin plass i hjemmets medisinskapp. Noen forvekslet også kulltabletter med medisiner mot diare.

Vurdering

Selv om reseptfrie legemidler mot diare kan være til hjelp, er slike medisiner ikke innlemmet i Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin sin liste over reseptfrie medisiner det er greit å ha i hjemmet. Dessuten fremstår medisinenes virkning som noe usikker. Vår

vurdering er derfor å ikke legge reseptfrie legemidler mot diare til i beregningen av referansebudsjettets varekurv over andre dagligvarer.

6.18 Branngelé

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har branngelé på listen over førstehjelpsutstyr man bør ha hjemme. Videre gir de råd om å avkjøle brannskader i kaldt vann i 2 minutter og i 20 grader i 20 minutter, men gir ingen beskrivelse av når branngelé skal påføres. Branngelé ligger ikke inne i referansebudsjettet for 2021. Det er lite beskrivelse av bruk av branngelé på offentlige helseinformasjonssider. Ifølge Sykehusapotekene i vest, kan man bruke branngelé til avkjøling dersom man ikke har tilgang til vann. Kun en fokusgruppedeltager nevnte behovet for branngelé. I den siste og konsoliderende gruppa var enkelte mer skeptiske til om det var nødvendig:

Elisabeth (par/barn, 42 år): Så legger jeg merke til branngel og Imodium. Hvert fall branngel, der ... hvis man har vann, så skal du bruke vann når du brenner deg.

*Birgitte (par/barn, 43 år): Eller er det aloe vera gele liksom, de mener?
(Utdrag fokusgruppe3)*

Vurdering

Selv om brannskader er en av de vanligste skadene etter fallulykker når små barn (0-4 år) får legehjelp etter hjemmeulykker (Engeland og Kopjar, 1999), velger vi ikke å legge inn branngelé i årets oppdatering av referansebudsjettets varekurv for «Andre dagligvarer». Årsaken skyldes primært rådet om å bruke branngelé når man ikke har tilgang til vann, og at førstehjelpsutstyret som beregnes i referansebudsjettet er ment for bruk i hjemmet, der tilgang til vann ved brannskade er tilstrekkelig.

6.19 Elastisk bind (støttebandasje)

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) har enkeltmanspakke på listen over førstehjelpsutstyr man bør ha hjemme. I referansebudsjettet ligger det inne et elastisk bind eller støttebandasje som har noe ulik funksjon enn enkeltmanspakke. Sistnevnte er, ifølge Store medisinsk leksikon (2018), en steril bandasje påsydd en gasrull som er laget for rask bandasjering. Den er velegnet til sårbandasje og trykkbandasje, og bæres for eksempel ofte av soldater. Et elastisk bind kan ikke brukes som sårbandasje, men som trykkbandasje og kan til gjengjeld kan den gjenbrukes over tid. Brudd og forstuinger er også ulykker som kan skje hjemme (Kopjar og Wickizer, 1996). Fokusgruppedeltagerne nevnte ikke støttebandasje konkret, men ga uttrykk for at bandasjer generelt tilhørte førstehjelpsutstyret hjemme. Tabell 6-30 gir en oversikt over antall elastisk bind i referansebudsjettet i 2021 fordelt på husholdningsstørrelse.

Tabell 6-30: Elastisk bind (støttebandasje) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.
Brukstid (år)	4	4	4	4	4	2	2

I referansebudsjettet for 2021 er det beregnet inn en pakke med elastisk bind på 5 meter med en brukstid på 4 år for husholdninger med 1 til 5 personer, og to år til større husholdninger enn dette.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde elastisk bind i referansebudsjettet for 2022 og å ikke erstatte det med enkeltmannspakke. Det skyldes at elastisk bind kan gjenbrukes og at varekurven over førstehjelpsutstyr inneholder både gasbind og kompress for å dekke til sår. Vår vurdering videre er å beholde mengden og brukstiden fra 2021 i referansebudsjettet for 2022. Støttebandasje kan vaskes i vaskemaskinen.

Tabell 6-31: Elastisk bind (støttebandasje) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.	5 m.
Brukstid (år)	4	4	4	4	4	2	2

6.20 Isposer

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler isposer som en del av førstehjelpsutstyr hjemme. Ispose er mye brukt ved idrettsskader, men kan brukes i forbindelse med ryggsmertesmerter eller smerter etter tannbehandling. Helsedirektoratet anbefaler for eksempel å avkjøle hevelser etter forstuing. I rapporten «Når barnet skader seg» som gir råd til småbarnsforeldre om førstehjelp, anbefales det å legge «kompresjonsbandasje (støttebandasje) på raskest mulig. Utenpå dette kan du legge på noe som kjøler, for eksempel en ispose, snø, kaldt vann, en pose frose grønnsaker fra fryseren eller lignende» (2009:5).

Behovet for ispose ble ikke nevnt i noen av fokusgruppeintervjuene.

Vurdering

Helsedirektoratet gir flere råd om flere tilgjengelige alternativer til ispose som de fleste husholdninger har tilgang til dersom ulykken først inntreffer, slik som fryste grønnsaker eller kaldt vann fra springen. Vår vurdering er dermed å holde ispose utenfor referansebudsjettets varekurv over andre dagligvarer i denne oppdateringen.

6.21 Munn-til-munn-maske/duk

Ifølge Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022), bør alle førstehjelps-kit inneholde munn-til-munn-maske/duk man bør ha hjemme. Imidlertid gir kompetansetjenesten råd om hjerte og lungeredning uten en slik anbefaling. Det kan være gode grunner til å bruke en slik maske/duk ved hjerte-og-lungeredning, slik som smittevern. På en arbeidsplass eller på et offentlig sted, vil trolig en slik maske/duk være hensiktsmessig med tanke på å beskytte den som gir hjerte-og-lungeredning mot potensiell smitte. Trolig vil en slik maske/duk begrense eventuelle barrierer mot å gi livreddende hjelp til fremmede. I en husholdning er det grunn til å tro at smittevern vil ha mindre betydning for den som gir livreddende hjelp. Ingen av fokusgruppedeltakerne nevnte munn-til-munn-maske/duk.

Vurdering

Vår vurdering er å ikke legge inn munn-til-munn-maske/duk i referansebudsjettets varekurv over andre dagligvarer.

6.22 Engangshansker

Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) anbefaler engangshansker som en del av førstehjelpsutstyr hjemme. Å vaske hendene godt nevnes gjerne som første anbefaling av helsemyndighetene i forbindelse med sårstell. Men det gis sjelden råd om å bruke engangshansker. Det gis heller ikke råd om å bruke engangshansker i forbindelse med smittevernråd til befolkningen (Folkehelseinstituttet, 2022). I helsevesenet er engangshansker en uunnværlig beskyttelse mot kontaktsmitte. Ifølge Folkehelseinstituttet (2017) kan hender med hansker overføre mikroorganismer mellom gjenstander og personer på samme måte som hender uten hansker. Dessuten kan måten hansker tas på og av sikres for at ikke hanskene forurenses før bruk og at hender ikke forurenses når hanskene tas av.

Engangshansker ble ikke nevnt i fokusgruppeintervjuene.

Vurdering

Vår vurdering er å ikke legge engangshansker inn i referansebudsjettets varekurv for «Andre dagligvarer» for 2022. Det skyldes at offentlige helseråd anbefaler god håndhygiene ved stell av sår og sykdom, og at engangshansker kan tas på og av på en måte som kan forurense den syke/skadede eller den som pleier/steller. Referansebudsjettet legger til grunn førstehjelpsutstyr og reseptfrie medisiner som brukes i husholdningen, og antar derfor at tilgangen på vann og såpe er tilstrekkelig.

6.23 Jodtabletter

Våren 2021 anbefalte Tromsø kommune alle sine borgere å skaffe seg jodtabletter i forbindelse med at den amerikanske atomubåten, USS New Mexico, la til kai. At apotekene i Tromsø raskt ble tomme for tablettene (NRK, 2021) forteller at behovet for jodtabletter først melder seg dersom risikoen for ulykker eller kriser oppstår. Imidlertid anbefaler Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap at alle husholdninger med personer under 40 år har jodtabletter lagret hjemme (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2022). Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022 har igjen forsterket dette behovet, men uavhengig krigen i Ukraina anbefaler Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet at:

«alle under 40 år å ha jodtabletter lagret hjemme. Hovedgrunnen er at atomubåter og atomisbrytere jevnlig seiler langs norskekysten. Ved et alvorlig uhell med ett av disse kan det bli nødvendig med jodtabletter i Norge, spesielt for barn og unge under 18 år, gravide og ammende. Ved svært alvorlige ulykker kan også voksne under 40 år få råd om å ta jodtabletter (Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, 2022)».

Jodtabletter ble ikke nevnt av fokusgruppedeltagene.

Vurdering

For årets oppdatering av referansebudsjettet vurderer vi det hensiktsmessig å legge til jodtabletter for alle husholdninger med barn eller som venter barn. For referansebudsjettet i 2022 legges det inn en pakke med 10 tabletter til husholdninger med to eller flere personer, med en brukstid på 4 år. Brukstiden tar her utgangspunkt i holdbarheten til jodtabletter.

Tabell 6-32: Jodtabletter (tabletter/usikker på mengde) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	.	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.
Brukstid (år)	.	4	4	4	4	4	4

6.24 Allergitabletter

Ifølge Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022) kan det være greit å ha tilgjengelig reseptfrie allergitabletter i hjemmet. Kompetansetjenesten poengterer ikke om dette er avhengig av allergidiagnose blant de som bor i hjemmet eller om rådet også omfatter allergiske reaksjoner som oppstår i hjemmet av besøkende. Ifølge Sykepleien (2020) fikk nærmere 1 av 5 nordmenn utlevert allergimidler på resept i 2019. I 2019 utgjorde reseptfritt salg av allergitabletter 9 prosent av totalsalget målt i doser (ABC Nyhetene, 2020).

Ettersom en betydelig andel nordmenn er rammet av allergi, var det ingen overraskelse at allergimedisin ble nevnt av enkelte fokusgruppedeltagere som hva man kan forvente som et

akseptabelt forbruksnivå av reseptfrie legemidler. I den forbindelse er det verdt å legge vekt på at både felleskatalogen og legemiddelverket henviser all bruk av reseptfrie allergimedisiner til å forebygge og behandle allergi.

Vurdering

Referansebudsjettet tar utgangspunkt i en akseptabel varekurv av reseptfrie medisiner det kan forventes at forbrukere med en generell god helse har behov for. Selv om allergi er nokså vanlig i befolkningen, er det noen utfordringer med å innlemme reseptfrie allergimedisiner. Ifølge Sykepleien (2020) var det like mange nordmenn som fikk skrevet ut antibiotika i 2019 som reseptbelagte allergimedisiner. Selv om milde former for antihistaminer selges i dagligvarehandelen uten resept, kan ikke allergi sidestilles med mer forbigående helseplager som feber, forkjølelse, hodepine og andre moderate smerter som oppstår for de fleste i løpet av livet. Vi innlemmer derfor ikke reseptfri allergimedisin i referansebudsjettets varekurv over andre dagligvarer.

6.25 Reisesyketabletter

Reisesyketabletter står ikke på listen over anbefalte reseptfrie medisiner på nettstedet 113.no (Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin, 2022). Derimot anbefaler Trygg Trafikk reisesyketabletter til både påskeferien og sommerferien med bil som framkomstmiddel dersom barn er med på reisen (Trygg Trafikk, 2015: 2022). Ifølge Store medisinsk leksikon (2020) er reisesyke uvelvornemmelser, kvalme og oppkast på grunn av uvante bevegelser som for eksempel i bil, båt, fly eller karusell. Bilsyke er svært vanlig hos små barn, men avtar etter hvert når de blir vant til å sitte i bil. Tilsvarende er sjøsyke vanligst hos folk som ikke er vant til å være i båt. I referansebudsjettet er kostnader knyttet til feriereiser holdt utenfor. Imidlertid legges reise til og fra hjem og arbeid/skole/barnehage til grunn for et akseptabelt forbruksnivå. Det finnes ingen statistikk over forekomster av reisesyke i befolkningen, ingen god oversikt over hvor mange som bruker reisesyketabletter eller god informasjon om hvor ofte slike medisiner brukes. De fleste anbefalingene om reisesyketabletter er det først og fremst feriereiser det legges det vekt på. Se for eksempel Produsentuavhengig legemiddelinformasjon for helsepersonell (2013) som har ferie og langtur med bil som kontekst for å si at reseptfrie reisesyketabletter er trygge for barn fra ettårsalderen.

Blant fokusgruppedeltagerne ble reisesyketabletter nevnt av noen få, men her var det delte meninger. I den konsoliderende fokusgruppa ble det sagt at det ikke kunne legges til referansebudsjettet fordi det ikke gjelder for alle.

Vurdering

Siden anbefalinger om reseptfrie reisesyketabletter settes i forbindelse med ferie og lengere reiser, velger vi å holde reisesyketabletter utenfor referansebudsjettet. Kostnader forbundet med feriereiser beregnes ikke i referansebudsjettet. Reisesyk kan selvsagt oppstå i daglige reiser til og fra hjem og arbeid/skole/barnehage, men så langt vi kan se, finnes det ingen råd om bruk av reisesyketabletter i det daglige. Isteden hevdes det, ifølge Vitusapotek, at gjentagelse av situasjoner der man blir reisesyk fører ofte til tilvenning og bedring av reisesyke på sikt. Dessuten kan medisiner mot reisesyke være med å forsinke en slik tilvenning (Vitusapotek, 2022).

7. Kos og hygge i hjemmet

Hjemmet (Lorentzen, 2008) har en sterk posisjon i den norske hverdagen. Gjennom å pynte og dekorere sitt hjem gjør en det hjemmekoselig ved hjelp av ting som for eksempel bilder på veggene, møbler, pledd, bøker, stearinlys og pynteputer for å skape en hyggelig atmosfære, et personlig og lunt hjem. Referansebudsjettets varekurv, kos og hygge, består av stearinlys, fyrstikker, servietter og juletre, som gjerne har en emosjonell, kulturell og sosial funksjon i tillegg til det praktiske. Et eksempel kan både stearinlys og fyrstikker være nyttig å ha ved strømbrudd.

7.1 Fyrstikker

Fyrstikker dekker flere behov. Ved siden av å tenne stearinlys, kan fyrstikker brukes til å fyre i peisovnen og tenne grill. Ifølge Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2022) bør hjemmeberedskapen inneholde fyrstikker eller en lighter. Fokusgruppedeltagerne var enige i at fyrstikker er noe man trenger i hjemmet og at det ikke bare brukes til å tenne lys: «Man fyrer vel i peis og da, og det er jo for mange en nødvendighet og ikke bare kos, sa Anne (par/barn, 41, fokusgruppe 1). Tabell 7-1 gir en oversikt over antall fyrstikker i referansebudsjettet i 2021.

Tabell 7-1: Fyrstikker (Pakke med 8 fyrstikkesker/ ukjent antall fyrstikker) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.
Brukstid (år)	2	2	2	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 beregnes en pakke med 8 fyrstikkesker til husholdninger med 1-3 personer med en brukstid på 2 år. For husholdninger med 4 eller flere personer beregnes det også en pakke med 8 fyrstikkesker, men brukstiden er redusert til ett år. Hvor mange fyrstikkesker man trenger, var fokusgruppedeltagerne svært usikre på.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde fyrstikker i referansebudsjettet for 2022. Det er utfordrende å vurdere om mengden fyrstikker er tilstrekkelig eller i overkant. Det finnes ingen tilgjengelig statistikk over salg og bruk. Vår vurdering er derfor å beholde mengden og brukstiden fra 2021 i revisjonen av referansebudsjettet for 2022.

Tabell 7-2: Fyrstikker (Pakke med 8 fyrstikkesker/ ukjent antall fyrstikker) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.	8 pk.
Brukstid (år)	2	2	2	1	1	1	1

7.2 Stearinlys

Det anbefales å ha noen stearinlys i beredskap dersom strømmen går (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap). I Norge er det dessuten tradisjon for å tenne lys til advent, jul, bursdager og andre feiringer. Tente lys har dermed en betydelig sosial funksjon i hjemmet. Imidlertid er stearinlys forbundet med dårlig inneklime. Ifølge Astma- og allergiforbundet (2021b) avgir brennende stearinlys os og partikler som kan virke irriterende på luftveiene. De bidrar dermed til å forurense luften i rommet. På samme tid er det flere svanemerkede stearinlys på markedet, det vil si stearinlys som ikke inneholder palmeolje og består av minst 90 prosent fornybar råvare laget av planteoljer eller annet fett som ikke slipper ut ekstra CO2 ved brenning (Svanemerket, 2021). Tabell 7-3 gir en oversikt over antall stearinlys i referansebudsjettet i 2021.

Tabell 7-3: Stearinlys (21/24 cm) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	9	9	9	16	16	16	16
Forpakkingsstørrelse	10 pk.	10 pk.	10 pk.	10 pk.	10 pk.	10 pk.	10 pk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 er beregnet det ni pakker med ti stearinlys til husholdninger med 1 til 3 personer og 16 pakker for husholdninger med 4 eller flere personer. Brukstiden ble beregnet til 1 år uavhengig av antall personer i husholdningen.

I revisjonen av forbruksområdet «Andre dagligvarer» i referansebudsjettet så vi det som hensiktsmessig å undersøke hva forbrukere synes er en akseptabel mengde stearinlys. Det var imidlertid ingen tvil om at stearinlys ble oppfattet som noe de fleste husholdninger har uavhengig av livssituasjon:

«Tror det inngår i de fleste vanlige husholdninger. Altså om det er student. Jeg har vært student, selv da hadde nå jeg stearinlys. Eller jeg har vært en stor familie og da hadde vi stearinlys. Jeg er singel, jeg har jo fortsatt stearinlys og jeg tror det er sånn. (Britt, enslig, 55 år, fokusgruppe 1).

«Vi har jo nesten to måneder med mørka da, så det går en del stearinlys og telys her. Det kan jeg bekrefte» (Cecilie, enslig, 27 år, fokusgruppe 1).

I den ene fokusgruppen, ble det å skape kos og hygge vektlagt, og at stearinlys var en rimelig vare for å skape hjemmehygge og trivsel:

Intervjuer: Stearinlys da. Trenger man det?

Erik (par/barn, 35 år): Yes.

Anette (par/barn, 52 år): Ja.

Daniel (par/barn, 52 år): Det er ikke nødvendighetsvare, men det skaper jo kos og hygge da.

I2: Men kan det være en nødvendighetsvare da?

Bjørn (par/barn, 51 år): Man kan leve uten, men det er jo veldig greit å ha hvis strømmen skulle gå da.

Erik (par/barn, 35 år): Veldig effektivt hvert fall som billig for å skape noe koselig.

Intervjuer: For at vi når vi da tenker på referansebudsjettet og tenker at vi skal oppfylle noen roller, er det lov å unne seg litt servietter og stearinlys for kose?

Anette (par/barn, 52 år): Ja.

Daniel (par/barn, 52 år): Alle gjør det tenker jeg.

Are (par/barn, 30 år): Jeg tror ikke det er noe som koster tusenvis av kroner i året.

(Utdrag, fokusgruppe 2)

Det var stor variasjon med hensyn til antall stearinlys fokusgruppedeltagerne nevnte, og en betydelig kjønnsforskjell:

Intervjuer: Er det en klassisk pakke med 20 telys på butikken i måneden eller?

Britt (enslig, 55 år): Jeg bruker 40 sirka i måneden. Nå hørte jeg hvor mye det hørtes ut. Så jeg kjøper to pakker da med 40 i hver, og da har jeg de i to-tre måneder.

Cecilie (enslig, 27 år): Kanskje én pakke i måneden da kanskje? Sånn grovt regnet.

Anders (enslig, 29 år): Min pakke fra 2015 holder fortsatt.

David (par/barn, 52 år): Nesten det samme her og. Siden 2015 nesten.

Intervjuer: Er det en sånn kjønnsgreie dette her eller?

Bengt (par/barn, 52 år): Altså jeg tenker jo, jeg er jo glad i stearinlys jeg, men det vil jo være sesong da. Altså vinter da er det stearinlys. Jaja, det brukes jo litt på sommeren også, men mye mindre i alle fall. Så hvis man begynner å regne snitt på et år da så høres jo en, sånn det ble sagt, kanskje 20-40? Jeg vet ikke. Kanskje det er representativt. Men jeg er absolutt... jeg liker stearinlys. Så det er topp det.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Ifølge fokusgruppedeltagerne kan altså 40 stearinlys i måneden være mye. Noen bruker en pakke med 20 lys i måneden, mens andre fremdeles har igjen lys fra pakka de kjøpte for syv år siden. Det er først og fremst i vintersesongen at stearinlys brukes. I den andre fokusgruppen ble det gitt uttrykk for at forbruket også varierer med hvor ofte man kjøper stearinlys.

Barbro (par/barn, 40 år): Det varierer veldig.

I: En sånn 20 pakning med telys som man kjøper på Rema eller Kiwi, hvor lenge varer en sånn?

Anette (par/barn, 52 år): En måneds tid.

Barbro (par/barn, 40 år): Ja, det kan vare i flere uker hos oss.

(Utdrag fokusgruppe 2)

I den siste validerende fokusgruppen spurte vi om hvor ofte vi bør legge til grunn at man tenner lys med tanke på et akseptabelt forbruksnivå:

Intervjuer: hvor ofte bør folk kunne fyre med stearinlys hjemme og fortsatt kunne leve på et akseptabelt forbruksnivå?

Alva (enslig/barn, 50 år): Det tror jeg ikke at jeg skal svare på.

Elias (enslig, 26 år): Fredag, lørdag, kanskje.

Intervjuer: Mm. Og tenker dere at det er vanlig at man har sånn lange? Eller telys?

Birgitte (par/barn, 43 år): Begge deler.

Elias (enslig, 26 år): Variasjon.

(Utdrag Fokusgruppe 3)

Vurdering

Vår vurdering er å beholde stearinlys i referansebudsjettet for 2022, og vil beregne mengden og brukstid for en pakke med 10 stk. 24 cm lange stearinlys med en radius på 23 mm som eksempel. Vi legger til grunn at et lys brenner i 8 timer og at man dermed ofte kunne bruke samme lys over flere dager. Deretter legger vi til grunn at:

1. man tenner lys i på kvelden i helgen, slik en fokusgruppedeltager uttrykte det
2. man tenner lys først og fremst i mørketiden, slik en annen fokusgruppedeltager nevnte
3. mørketiden varer fra høstjevndøgn (cirka 20 september) til vårjevndøgn (cirka 20 mars), det vil si seks måneder
4. det tennes to lys hver helg, som innebærer det 52 stearinlys.
5. familier som består av fire eller flere personer tenner flere lys i forbindelse med bursdagsfeiringer
6. derav har en husholdning med fire eller fem personer behov for en ytterligere pakke stearinlys
7. og husholdninger med seks eller sju personer har behov for to ekstra pakker

I referansebudsjettet for 2022 beregnes det fem pakker med ti stearinlys til husholdninger med én til tre personer per år, seks pakker til husholdninger med fire til fem personer per år, og syv pakker med stearin til husholdninger med seks til syv personer per år.

Tabell 7-4: Stearinlys (10 stk Ø22/24 cm) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	5	5	5	6	6	7	7
Forpakkingsstørrelse	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

7.3 Servietter

Servietter er like mye en del av utstyret til mat og drikke som til kos og hygge. Serviett er en liten duk brukt til tørking av fingre og munn under et måltid, samt til beskyttelse av klærne. Disse kan være laget av tekstil eller i papir til engangsbruk (Klepp, 2020).

Tabell 7-5: Servietter (pakke med 75 servietter 24 x 24 cm) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	4	5	6	8	9	10
Forpakkingsstørrelse	75 stk.	75 stk.	75 stk.	75 stk.	75 stk.	75 stk.	75 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 beregnes det per år to pakker med servietter til en husholdning med en person, fire pakker til en husholdning med 2 personer, fem pakker til en husholdning med tre personer, seks pakker til en husholdning med fire personer, åtte pakker til en husholdning med fem personer, ni pakker til en husholdning med seks personer og ti pakker til en husholdning med syv personer.

I oppdateringen av et akseptabelt serviettforbruk, var hensikten å finne ut hvor ofte og i hvilken sammenheng befolkningen bruker servietter. Fokusgruppedeltagerne ga uttrykk for at man brukte tørkerull til daglig og servietter hvis man skal «dekke bordet»:

Erik (par/barn, 35 år): Grunnen til at jeg er avhengig av tørkerull det er kanskje at jeg ikke bruker så mye serviett.

Intervjuer: Du tenker at det kan erstatte serviettene?

Erik (par/barn, 35 år): Ja, for min del ja.

Daniel (par/barn, 52 år): Ja, tørkerull fungerer mye bedre enn serviett.

Intervjuer: Ja. Er alle enige i det?

Anette (par/barn, 52 år): Nei, det er ikke så fint å dekke bordet med tørkerull.

Daniel (par/barn, 52 år): Nei, men sånn i praktisk bruk så fungerer jo tørkerullen mye bedre til å tørke seg på eller av.

Erik (par/barn, 35 år): Det har en bedre sugeseffekt ja, helt klart.

Daniel (par/barn, 52 år): Men det er klart man dekker ikke bordet med tørkerull, men sånn til daglig er jo tørkerull bedre.

Erik (par/barn, 35 år): Ja, man skal ha serviett også hjemme ja. Absolutt.

Intervjuer: Ja, så det er ikke noen klar kjønnsforskjell her, altså?

Barbro (par/barn, 40 år): På daglig basis, selvfølgelig tørkerull fungerer kjempefint, men hvis vi snakker om kos og hygge, da det er meningen at man dekker bordet kanskje og det kommer venner, da er det litt dumt å ha tørkerullen i midten. Da er det servietter man trenger sikkert.

(Utdrag fokusgruppe 2)

Ingen av fokusgruppedeltagerne ga noe godt svar på hvor mye servietter det er behov for, men at det hadde en tydelig sosial funksjon, ble det gitt et klart uttrykk for i den validerende fokusgruppa:

Intervjuer: Ja. Men tenker dere at man bør ha servietter? I en av de forrige gruppene var det en som mente at tørkepapir har mye bedre sugesevne, så da trenger man ikke servietter. Hva tenker dere om det?

Birgitte (par med barn, 43 år): Jeg tenker jo at hvis du skal ha noen på besøk og spise middag, så er det mye koseligere å ha servietter enn tørkepapir. Ja, det gjør samme nytten, men det er koseligere med servietter. Og du trenger liksom ikke å kjøpe superdyre servietter, de har jo sånne kjempestore pakker med hundre servietter til veldig lite.

Intervjuer: Ja. David, hva tenker du?

Elias (alene uten barn, 26 år): Litt sånn på den at man skal kunne delta i samfunnet, det var jo et aspekt. Så da tenker jeg det er greit å ha servietter for å ... ellers så blir det jo sikkert lagt merke til, hvis du dekker på med dopapir eller tørkerull.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Vurdering

Vår vurdering er å beholde servietter i referansebudsjettet for 2022. Når det gjelder mengde er det viktig å vurdere hvor populært det er å ha middagsgjester. Ifølge Norsk Spisefakta svarer 37 prosent at de er enige i at middag med venner er en viktig del av livet og 38 prosent svarer at de er litt enige. Ifølge Holm m.fl. (2016) hadde 5 prosent spist hos noen andre (venne/slektninger) dagen før, 6 prosent hadde spise med venner og 11 prosent hadde spiste med kollegaer. Hvor hyppig man har venner eller slektninger på besøk over et måltid, er det statistikk om. Imidlertid har tiden (Vaage, 2012) vi bruker til sosialt samvær generelt sunket mellom 1990 og 2010. I den perioden har andelen som besøkte eller hadde besøk av slektninger sunket fra 28 til 17 prosent. Det har vært en tilsvarende nedgang for vennebesøk fra 24 til 15 prosent. I tillegg har andelen som besøkte eller hadde besøk av naboer sunket fra 9 prosent i 1980 til 2 prosent i 2010. Studien «En Matdag i Norden» fra 2012 (Gronow og Holm, 2019) viser at det har vært en liten nedgang i andelen som har hatt middagsgjester den siste uken fra 26 prosent i 1997 til 22 prosent i 2012, og en liten økning i andelen som har hatt gjester og servert kaffe og kake fra 18 prosent i 1997 til 21 prosent i

2012. Videre forteller forfatterne at det er nesten ingen sosioøkonomiske forskjeller mellom de som har hatt gjester over et måltid. På basis av dette kan vi anta at de fleste husholdninger fleste har hatt middags eller kaffe-og-kake besøk omkring en gang i måneden. Mengden servietter vil dermed avhenge av antall gjester og antall personer i husholdningen. I tillegg bør det legges inn mer enn en serviett per person per måltid. Videre bør vi legge beregne servietter for når en husholdning velger «å dekke bordet», som en av fokusgruppedeltagerne uttrykket det. Vår vurdering er å beregne om lag et ukentlig forbruk av servietter i året som inkluderer gjester til middag eller kaffe og kaker en gang i måneden. Det gir oss følgende forbruksnivå: Én pakke på 100 servietter for én personhusholdninger i året. To pakker for to personhusholdninger i året. Tre pakker for tre-, fire- og fem personhusholdninger i året, og fire pakker for seks- og syv personhusholdninger i året.

Tabell 7-6: Servietter (pakke med 100 servietter 24 x 24 cm) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	2	3	3	3	4	4
Forpakkingsstørrelse	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

7.4 Batteridrevne «stearinlys»

På midten av 2000-tallet dukket batteridrevne «stearinlys» opp på markedet. Siden har de blitt populære blant brannkonstabler og innemiljæksperter (morsomt, men her trenger dere nok en referanse). Astma og allergiforbundet (2021c) anbefaler å bytte ut stearinlys med batteridrevne led-lys. Aktører på markedet hevder at slike lys varer i 100 000 timer (om dette også gjelder for batteriene er uvisst). I forbindelse med oppdateringen av stearinlys så vi det som hensiktsmessig å spørre fokusgruppedeltagerne om årets revisjon av referansebudsjettet burde erstatte stearinen og åpen flamme med batteri og led. Ifølge informantene var det flere gode grunner til å velge batteridrevne stearinlys:

Bengt (par/barn, 52 år): Det blir jo mer og mer vanlig har jeg skjønt.

Anne (par/barn, 41 år): Også bedre for innemiljøet. At det blir mye sånn heksesot synes jeg. Når jeg bruker vanlig.

Cecilie (enslig, 27 år): Også er batteridreven bedre de gangene hvis man skal ha en stor fest da for eksempel, og du skal gå frem og tilbake så er jo de bedre enn at du skal ha levende lys.

Anne (par/barn, 41 år): Det er jo sikrere.

Cecilie (enslig, 27 år): I forhold til brannikkerhet da.

Anne (par/barn, 41 år): Og i forhold til barn. Eller dyr, ikke minst.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Batteridrevne stearinlys var populære blant deltagerne. Derimot var ikke alle enige om å erstatte stearinlys. Isteden mente flere at en kombinasjon var bedre:

Intervjuer: Hva med sånne batteridrevne lys?

Barbro (par/barn, 40 år): Vi bruker det i juletiden.

Erik (par/barn, 35 år): Vi bruker det nesten hver dag på stuebordet.

Intervjuer: Ja, kunne det være en ide at vi titter på, når vi skal gjøre den oppdateringen, om vi skal bytte ut levende lys med batteridrevne?

Anette (par/barn, 52 år): En kombinasjon.

Intervjuer: Kombinasjon, ja, bytte ut noen.

Barbro (par/barn, 40 år): Nei, jeg ønsker ikke.

Intervjuer: Du vil ikke Barbro?

Barbro (par/barn, 40 år): Nei, jeg vil ikke. Når det er ordentlig lys da kommer den hygge som man egentlig venter når man lyser på. Med, ikke kunstig men batteridreven, det er mer som bare vanlig lys man har i huset. Da mister man den koselige stemning når man har vanlige lys på.

Erik (par/barn, 35 år): Jeg syntes det er to forskjellige ting egentlig. Man bør ha begge deler.

Intervjuer: Er det noen som tenker det samme som Barbro, at det er noe spesielt med levende lys?

Daniel (par/barn, 52 år): Ja, jeg er enig.

(Utdrag, fokusgruppe 2)

Vurdering

Til tross for populariteten til batteridrevne stearinlys, velger vi å ikke inkludere lysene i referansebudsjettets forbruksområdet «Andre dagligvarer». Vi ser det heller som mer hensiktsmessig å vurdere batteridrevne stearinlys som en del av el-artikler for forbruksområdet, husholdningsartikler, som skal revideres i 2022. Det åpner også for å redusere mengden stearinlys i forbruksområdet, «Andre dagligvarer».

7.5 Ved

Ifølge Statistisk sentralbyrå (2014) har halvparten av alle husholdninger i Norge ett ildsted. Fra 2010 til 2020 sank forbruket av ved med en tredjedel (Statistisk sentralbyrå, 2021). Hvordan det står til i 2022 er en annen sak. Med gjentatte strømprisrekorder vinteren 2021-2022 og varsler om rekordhøye strømpriser sommeren 2022 (NRK, 2022) og trolig resten av året, er det grunn til å tenke over hvorvidt ved bør legges til i referansebudsjettet. Når det er sagt har også prisen på ved vært rekordhøy. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2022) har ved på lista over hva et beredskapslager hjemme bør inneholde. Det var ingen av fokusgruppedeltagerne som kom på selv at veden manglet når vi diskuterte fyrstikker og stearinlys. Men på spørsmål fra oss var det flere som mente at ved var viktig nettopp i tider med høye strømpriser.

Intervjuer: Kan vi spørre dere om hvorvidt dere mener at vi trenger å ha med ved. Ved til å fyre i peisen?

David (par/barn, 52 år): Ja. Det er da viktig for de som har ovn og peis og sånt, og ta med ved og de som bor på landsbygda. For de som har vedovn i Oslo er å spare mye på strømutfgiftene. Jeg har noen vennepar her oppe på [stednavn] og sånt da, og de har spart mye på strømmen ved å ha vedovn.

Anne (par/barn, 41 år): I forhold til beredskap så er det jo viktig. Altså går strømmen, altså blir strømmen borte. Ikke bare at den er dyr, men hvis den går så er det jo også... har man ildsted da selvfølgelig.

David (par/barn, 52 år): Og kan du fikse veden selv og da så er det enda billigere enn at du må gå å kjøpe sekker til 80 kr sekken.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Det var flere som la vekt på at strømmen tidvis blir borte. Andre poengterte at det ikke var alle som hadde ildsted i boligen:

Erik (par/barn, 35 år): Jeg bor i leilighet, jeg kan ikke bruke ved.

Daniel (par/barn, 52 år): Om du bor i enebolig eller leilighet, har du fyringsmulighet eller ikke. Det er jo kaldere klima så det er større behov, kanskje strømmen går oftere. Greit å ha litt beredskap, alternative oppvarmingskilder.

(Utdrag, fokusgruppe 2)

Vurdering

I referansebudsjettet beregnes ikke kostnader forbundet med å bo. Det skyldes at boligutgiftene i Norge varierer svært mye og at det er utfordrende å definere akseptable boligkostnader. Dermed beregnes heller ikke utgifter til oppvarming av bolig. Av den årsak kan ikke ved legges inn i referansebudsjettet.

7.6 Juletre

Juletre er en betydningsfull del av julefeiringen. De siste årene har det vært mye oppmerksomhet til miljøeffekten av juletreproduksjon. Her er det delte meninger om kunstig eller ekte er best for miljø og klima. Juletreet har også fått skylden for allergiutbrudd i juletiden. Astma og allergiforbundet (2021) anbefaler å spyle juletreet for å bedre innklimaet eller feire jul med tre av plast. De siste årene har andelen som sier de skal ha et kunstig juletre ligget på cirka 20 prosent. I 2015 var det 28 prosent som sa at de ville bytte ut grana med et plasttre, og 22 prosent av Osloborgere som sa de ikke ville ha noe juletre i det hele tatt (Aftenposten, 2015).

Tabell 7-7: Juletre (et tre av gran) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettet for 2021 beregnes det ett juletre (av tre) til en husholdning uavhengig av antall personer. Brukstiden på ett år må her forstås som ett juletre anskaffet i året.

Ettersom flere og flere ser ut til å erstatte ekte juletre med ett kunstig tre, var det hensiktsmessig å spørre fokusgruppedeltagerne om referansebudsjettet burde beregne kunstig juletre som kan brukes i mange år istedenfor et ekte som kjøpet hvert år. Selv om flere av fokusgruppedeltagerne hadde plasttre selv, var det ingen som ga tydelig uttrykk for å erstatte ekte tre med kunstig tre i beregningen av forbruksnivået i referansebudsjettet.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde et juletre av gran i referansebudsjettet for 2022, og bevare forbruksnivået fra 2021.

Tabell 7-8: Juletre (et tre av gran) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

8. Sysaker

I referansebudsjettets husholdningsspesifikke varekurv ligger det inne en symaskin. I oppdateringen av varekurven «Andre dagligvarer» inkluderes sysaker i tilknytning til symaskin sånn som nål og tråd og andre sysaker som knapper, glidelås, strikk og stoppegarn. Felles for varene som er inkludert er at det er utstyr for å reparere og tilpasse klær, og at varene brukes opp over tid.

Reparasjon kan forlenge klærs levetid. Å forlenge levetiden til klesplagg ved å reparere kan ses i sammenheng med miljøbelastningen fra klesforbruk. Klesmarkedet (Haugrønning m.fl., 2019) har de siste 20 årene vært preget av lavkostproduksjon, overproduksjon og raske utskiftninger. Resultatet blir at mange klær ender opp som forurensende avfall over hele verden. Økt levetid er dermed helt avgjørende for å få ned miljøbelastningene i denne sektoren. Lengre brukstid på klær vil være en effektiv måte å redusere miljøpåvirkning fra forbruk, og kan også føre som til færre innkjøp av nye klær (Klepp & Laitala, 2016a; Laitala, 2014). I referansebudsjettets varekurv mer klær legges det til grunn enkle reparasjoner og tilpasninger av klær i beregningen av mengden klær og levetid til hvert enkelt plagg.

For fokusgruppedeltagerne ble sysaker av flere forbundet med hobby og fritidsinteresser, men de fleste var enige det Cecilie (enslig 27 år, fokusgruppe 1) sa: «Jeg kan i hvert fall bekrefte at sysaker trenger man enda». Noen vektla at sysaker var nødvendig i familier med barn: «Tenker du små barn så ville jeg naturligvis... Tenker på bukser med strikk. Og det kan være lapper både her og der, og en del sånne ting der da som du har litt mer behov for da» (Bengt, par/barn, 52 år). For noen av deltagerne, særlig blant aleneboerne, ble det gitt uttrykk for at sysaker ikke var noe man hadde hjemme selv, men som foreldre (ofte mor) eller andre eldre slektninger har hjemme. I den forbindelse ble reparasjon av klær sett på som noe gammeldags, noe man gjør dersom man ikke har råd og som dermed kan være sosial stigmatiserende, men også som noe har blitt mer moderne og noe folk med god råd gjør:

Erik (par/barn, 35 år): I utgangspunktet ja, men samtidig, tiden har endret seg mye syntes jeg. Jeg tror det er blitt mer populært å kjøpe nytt.

Daniel (enslig/barn, 52 år): Jeg er helt enig. Jeg tror ikke det er så mange som fikser glidelåsen sin lenger de går heller og kjøper ny jakke. Klærne er så billig og i Norge har vi god råd. Jeg tror ikke folk, det er ikke så mange som... hvis de ikke har unger som har en parkdress til 1000 kr liksom, da fikser du den, men...

Erik (par/barn, 35 år): Ting har blitt billigere generelt i forhold til gamle dager, generelt det har blitt et forbrukssamfunn egentlig, hele verden.

[...]

Barbro (par/barn, 40 år): Men på den andre siden, hvis det er en familie med småbarn, det er masse små ting som dukker opp og man kan fikse veldig lett selv. Spesielt når det er små hull på klær så er det litt dumt å kaste hele tiden, så de familier gjør det.

Erik (par/barn, 35 år): Jeg tror man skal gjøre en sånn oppveiling i hvert enkelt tilfelle. Jeg er enig både med Barbro og Daniel egentlig. Hvor lenge man har hatt det, hvor dyrt det er, hva blir konsekvensen hvis man fikser selv, kan man... altså, man må også hjemme... det skal ikke være synlig heller at det er blitt reparert.

Barbro (par/barn, 40 år): Eller kanskje hvor vanskelig det er å reparere, ikke sant? Hvis det er lett å reparere, hvis det er små hull som du kan fikse med et par stikk, så er det litt dumt å kaste denne ting.

Intervjuer: Hva er det du legger i at det ikke skal være synlig Erik? Hvorfor skal det ikke være synlig?

Erik (par/barn, 35 år): Det er litt sosialt da. Du vil ikke sende barnet ditt med sånn veldig synlig reparasjon til barnehagen.

Barbro (par/barn, 40 år): Det varierer veldig. Jeg jobber i barnehage og man kommer i alle mulige klær med masse reparasjon, og det er helt ok. Det er helt vanlig her i samfunnet at barnet har reparert klær i barnehagen. Det er en sånn del av kultur vil jeg si.

Erik (par/barn, 35 år): Hvis man må så er det greit. Men ja... det er ikke galt i det nei.

Barbro (par/barn, 40 år): Men det er ikke råd som gjelder, det er familier med ganske god råd som sender barn med reparert klær i barnehagen. Det som jeg tror, det er en del av kultur her.

(Utdrag fokusgruppe 2)

Fokusgruppedeltagerne mente altså at det kan legges til grunn at man gjennomfører enkle reparasjoner og tilpasninger av klær hjemme. Dette understøttes også i en spørreundersøkelse i 2019, hvor det kom fram 72 prosent av de spurte hadde reparert eller forsøkt å reparere noen klær i løpet av de siste to årene selv eller med hjelp av noen de kjente (Haugrønning m.fl., 2019).

8.0 Synål

Nål og tråd var det første fokusgruppedeltagerne nevnte når de ble spurt om hva slags sysaker som er nødvendig å ha hjemme. En fokusgruppedeltager sa det på denne måten:

«Nål og tråd er det du trenger daglig til å reparere små hull eller ordne litt med klær. Men knapper og glidelås, det er sikkert hvis noe skjer med klær du har» (Barbro, par/barn, 40 år, fokusgruppe 2).

I en representativ undersøkelse gjennomført på SIFO i 2017 svarte 41 prosent at de hadde fikset enn søm, 51 prosent hadde sydd i en knapp og 25 prosent reparert ett hull. Blant foreldre var det kun 16 prosent som svarte at de ikke hadde reparert barneklær selv (Klepp og Tobiasson, 2021).

Tabell 8-1: Synåler (ett nålebrev med tjue nåler i ulik størrelse) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	20 stk.	20 stk.	20 stk.	20 stk.	20 stk.	20 stk.	20 stk.
Brukstid (år)	5	5	4	3	3	3	3

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet ett nålebrev med tjue nåler i forskjellige størrelser. Brukstiden er beregnet til fem år for husholdninger med en eller to personer, fire år for husholdninger med tre personer, og tre år for husholdninger med fire eller flere personer.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde synåler i oppdateringen av referansebudsjettets varekurv med «Andre dagligvarer» for 2022. Med tjue synåler av ulik størrelse, kan man reparere og tilpasse både finere og grovere stoffmaterialer. En synål er laget av stål og kan i prinsippet holde gjennom et langt liv, ifølge Klepp (2021). Sysaker-bransjen mener derimot at synåler og alle andre nåler blir uskarpe med tiden. Ifølge Sømsenteret (2019) bør man bytte synål etter åtte times bruk. Om dette gjelder for synåler for håndsøm eller kun for symaskinnåler er uklart. Imidlertid gis det flere tips om hvordan man fikse uskarpe nåler på nettet.¹ Ifølge Klepp kan det være lurt å passe på synålene sine ved for eksempel å feste de i en nålepute. Når vi vurderer hvor lenge levetiden til synåler må vi ta høyde for både hvor ofte de brukes og at synåler også blir borte. Tar vi i undersøkelsene det ble referert til over med i vurderingen, ser det ut til at en majoritet i befolkningen tar nåla fatt i løpet av et år. Vår vurdering er derfor å opprettholde mengden og brukstiden for synåler i 2021 i oppdateringen av referansebudsjettets sysaker i varekurven «Andre dagligvarer» for 2022. Vi justerer videre forpakkingsstørrelsen til 30 for å samsvare med produktene som finnes på markedet, og som ble vurdert under prisinnhentingene.

Tabell 8-2: Synåler (ett nålebrev med tjue nåler i ulik størrelse) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	30 stk.	30 stk.	30 stk.	30 stk.	30 stk.	30 stk.	30 stk.
Brukstid (år)	5	5	4	3	3	3	3

8.1 Symaskinnål

I referansebudsjettet ligger det inne en symaskin.

Tabell 8-3: Symaskinnåler (eske med fem stk.) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	.	.	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	.	.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.	5 stk.

¹ Et eksempel er <https://findanyanswer.com/how-do-you-sharpen-a-hand-sewing-needle>.

Brukstid (år)	.	.	8	8	8	8	8
----------------------	---	---	----------	----------	----------	----------	----------

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet en eske med fem symaskinnåler for husholdninger med tre eller flere personer med en brukstid på åtte år. Esken med symaskinnåler kommer i tillegg til de symaskinnålene som følger med symaskinen. Derav er det ikke lagt inn ekstra symaskinnåler for husholdninger med en eller to personer.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde symaskinnåler i oppdateringen av referansebudsjettet for 2022. Når vi vurderer mengden symaskinnåler det er behov for å kjøpe inn i tillegg til de som følger med symaskinen, er det nyttig å vite noe om hvor vanlig det er å bruke symaskinen. Ifølge Klepp og Tobiasson (2021) er det svært få reparasjoner som nødvendigvis krever en symaskin. Dessuten er det svært få (5 prosent) som har sydd seg et plagg. Noe sømarbeid og reparasjoner vil likevel være lettere med en symaskin som for eksempel å skifte glidelås, legge opp jeans, større tilpasningsarbeid eller å sy gardiner. Dersom det stemmer at en symaskinnål blir uskarp etter åtte timer, innebærer det at en eske med fem ekstra synåler med en brukstid på åtte år, fem timer med symaskinarbeid i året. Når vi nå velger å opprettholde forbruksnivået fra referansebudsjettet i 2021 i oppdateringen for 2022, skyldes det at vi antar at symaskinnåler trolig brukes og kan brukes lenger enn sysaker-bransjen anbefaler samt at det også finnes flere gode råd for å passe på og reparere symaskinnåler. Samtidig som vi bevarer forbruksnivået, justerer vi brukstiden til å passe en ny forpakningsstørrelse på 10 stk. per forpakning. Det resulterer da i en brukstid på 16 år og forpakningsstørrelse på 10 stk. for tre-, fire-, fem-, seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 8-4: Symaskinnåler (eske med fem stk.) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	.	.	1	1	1	1	1
Forpakningsstørrelse	.	.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.	10 stk.
Brukstid (år)	.	.	16	16	16	16	16

8.2 Knappenåler

Knappenåler brukes for å feste stoffkantene midlertidig og gjør det dermed lettere å sy (Klepp og Tobiasson, 2021). Med andre ord gjør knappenåler en rekke sømoppgaver enten det er å sette inne en ny glidelås eller legge opp skjørtet. Fokusgruppedeltagerne spesifiserte aldri knappenåler eller symaskinnåler, men trakk frem nåler generelt som en viktig del av sysakene hjemme.

Tabell 8-5: Knappenåler (eske med 13 gram) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	13 g.	13 g.	13 g.	13.	13 g.	13 g.	13 g.
Brukstid (år)	20	20	15	15	10	10	10

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet en eske med 13 g. knappenåler for alle husholdninger med en brukstid på 20 år for husholdninger med en eller to personer, 15 år for husholdninger på 3 eller 4 personer og ti år for en husholdning på fem eller flere personer.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde knappenåler i oppdateringen av referansebudsjettet for 2022. Trolig gjelder anbefalinger om holdbarhet ved symaskinnåler også for knappenåler. Likevel, vil ikke selve spissen på nålen slites like mye som en synål eller en symaskinnål. Ved beregne en pakke med 13 gram knappenåler utgjør det 200 knappenåler på 30 mm. når vi nå vurderer brukstid og holdbarhet. Selv om vi kan anta at syprosjektene blir flere jo flere personer det er i en husholdning, enten det skyldes at flere syr eller at det er flere klær som tilpasses eller repareres, vil trolig en pakke med 200 knappenåler holde i 20 år for husholdninger med fem eller flere personer. På den andre siden kan vi anta med flere i husholdningen vil det være behov for ulike typer knappenåler for ulike stoffer. Vår vurdering er derfor å opprettholde forbruksnivået fra referansebudsjettet i 2021 ved for oppdateringen i 2022 for å åpne for at husholdninger med flere personer kan ha behov for ulike typer knappenåler. Vi justerer også forpakkingsstørrelsen fra 13 gram opp til 15 for å samsvare med forpakkingsstørrelsene som er på markedet nå.

Tabell 8-6:Knappenåler i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.	15 g.
Brukstid (år)	20	20	15	15	10	10	10

8.3 Sytråd

Sytråd var som det ble nevnt ovenfor ved siden av synål hyppig nevnt som nødvendig å ha i hjemmet av fokusgruppedeltagerne.

Tabell 8-7: Sytråd (150 m) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	3	4	5	6	7
Forpakkingsstørrelse	150 m.	150 m.	150 m.	150 m.	150 m.	150 m.	150 m.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet to ruller med sytråd for husholdninger med en eller to personer, deretter en ekstra rull sytråd for hver person i større husholdninger. Brukstiden for sytrådrullene er beregnet til ett år.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde sytråd i oppdateringen av referansebudsjettet for 2022. Coats (2022) har gjort en beregning over hvor mye sytråd som forbrukes for ulike plagg som sys på maskin. For eksempel vil en herrejeans gjøre krav på 210 meter, en damebluse 100 meter og ett forklede 20 meter. Videre vil forbruket av sytråd avhenge av typen og legden på stingene. En lengde på 150 meter per person for husholdningene på 3 eller flere personer, kan være noe i overkant av hva som er et akseptabelt forbruksnivå. På den andre siden dekker flere sytrådruller behovet for å ha mulighet til å tilpasse fargen på sytrådrullene til plagget som skal sys, repareres eller tilpasses. Vår vurdering er derfor å opprettholde mengden og brukstiden for sytrådruller i referansebudsjettet for 2021 i oppdateringen for 2022 for å åpne for at husholdninger med flere personer kan ha behov for ulike farger på sytråden.

Tabell 8-8: Sytråd (150 m) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	3	4	5	6	7
Forpakkingsstørrelse	150 m.	150 m.	150 m.	150 m.	150 m.	150 m.	150.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

8.4 Strikk

Behovet for å sett i ny strikk i barneklær ble nevnt av flere fokusgruppedeltagere. Ifølge Klepp og Tobiasson (2021) vil det å skifte strikken i en løpegang være en enkel måte å tilpasse plagget og å øke dets levetid.

Tabell 8-9: Strikk (4,5 cm x 300 cm) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	2	2	3	3
Forpakkingsstørrelse	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet en rull med strikk (4,5 cm x 300 cm) til husholdninger med en til tre personer, to ruller for husholdninger med fire til fem personer og 3 ruller til husholdninger med seks eller flere personer. Brukstiden for strikkrollene er beregnet til ett år.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde sytråd i oppdateringen av referansebudsjettet for 2022. En 3 meter lang strikk vil holde til to-tre plagg avhengig av størrelsen. Dermed gir det mening at det beregnes en rull med strikk i året til husholdninger med 1-3 personer og to og tre ruller i året til større husholdninger. Det åpner for at husholdninger med 4 eller flere personer kan velge mellom type strikk etter behov sånn som tykkelse og farge. Vår vurdering er derfor å opprettholde mengden strikk i referansebudsjettet for 2021 i oppdateringen for 2022.

Tabell 8-10: Strikk (4,5 cm x 300 cm) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	2	2	3	3
Forpakkingsstørrelse	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

8.5 Sikkerhetsnåler

Sikkerhetsnåler (Klepp, 2021) er nåler med en festeanordning som gjør at de ikke faller ut og at det ikke er like lett å stikke seg på dem. Sikkerhetsnåler er i utgangspunktet et praktisk redskap til å feste sammen noe, men har også vært brukt til pynt. De er også praktisk å bruke midlertidig dersom falden på jakka eller buksa har falt ned og det ikke er tid til en mer permanent reparasjon. Dersom man skal skifte strikken i en løpegang er det lurt å bruke en sikkerhetsnål for å tre strikken gjennom gangen (Klepp og Tobiasson, 2021). Fokusgruppedeltagerne var også enige i at sikkerhetsnåler hører til sysakene man bør ha hjemme.

Tabell 8-11: Sikkerhetsnåler (eske med 18 stk) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	18 stk	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.
Brukstid (år)	3	2	1	1	2	2	2

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet en eske med 18 sikkerhetsnåler til husholdninger med 1 til fire personer, hvor beregnet brukstid varierer med tre og to år for henholdsvis enslige og par, og ett år for husholdninger med tre og fire personer. For husholdninger med fem personer eller flere beregnes det tre ekser med sikkerhetsnåler med en brukstid på to år.

Vurdering

Vår vurdering er å beholde sikkerhetsnåler i oppdateringen av referansebudsjettet for 2022. I likhet med symaskinnåler vil også sikkerhetsnåler ha sin levetid. I tillegg til nålspissen, kan vi se for oss at springmekanismen kan bli slapp, og at sikkerhetsnålen eventuelt bøyes slik at den ikke fester seg så godt. Vår vurdering er derfor å opprettholde mengden sikkerhetsnåler i referansebudsjettet for 2021 i oppdateringen for 2022. Det innebærer at det beregnes mellom cirka 4 og 6 sikkerhetsnåler per person per år.

Tabell 8-12: Sikkerhetsnåler (eske med 18 stk) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	3	3	3
Forpakkingsstørrelse	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.	18 stk.
Brukstid (år)	3	2	1	1	2	2	2

8.6 Glidelås

Fokusgruppedeltagerne ga uttrykk for at de færreste har ferdighetene som trengs for å skifte glidelås i klær. Noen var skeptisk til om glidelåser var noe man trengte å kjøpe for å ha liggende hjemme, men så heller for seg at det var noe man kjøpte dersom man trenger å skifte ut en glidelås. Klepp og Tobiasson (2021) gir mange alternative råd til å bytte glidelåsen, som for eksempel montere en ny «topp-tann» hvis det er her glidelåsen har sviktet eller bytte ut drageren. For noen plagg er det mulig å fjerne glidelåsen, sy igjen eller lage en splitt. Et annet alternativ er å levere plagget til reparasjon. Hvor mange som har og som kan skifte glidelås finnes det lite informasjon om.

Tabell 8-13: Glidelås (1 stk./ 15 cm) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	2	4	5	6	7
Forpakkingsstørrelse	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet en glidelås på 15 cm til husholdninger med en eller to personer, to glidelåser til husholdninger med tre personer, og en glidelås per person i husholdninger med fire eller flere personer. Brukstiden er beregnet til ett år for alle husholdningene.

Vurdering

Å reparere klær er ifølge statistikken helt vanlig i Norge i dag. Dessuten har interessen for reparasjon eksplodert den siste tiden (Klepp og Tobiasson, 2021). Med dette som bakteppe er det vår vurdering å beholde glidelås i referansebudsjettet for 2022, til tross for at vi vet lite om hvor vanlig det er å skifte glidelåser. Dessuten viser statistikken at 12 prosent kvinner og 18 prosent menn har fått hjelp av noen de kjenner til å reparere klær. Med andre ord kan vi tenke oss at innkjøp av glidelås i husholdninger er nødvendig også dersom en slektning, nabo eller venn hjelper til med å montere den. Vår vurdering er derfor å opprettholde mengden glidelåser i referansebudsjettet for 2021 i oppdateringen for 2022. Det åpner for at husholdninger med 3 eller flere personer, som oftest husholdninger med barn hvor klær både må kjøpes inn oftere ettersom barna vokser, har anledning å skifte glidelås i plagg en gang i året.

Tabell 8-14: Glidelås (1 stk./ 15 cm) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	2	4	5	6	7
Forpakkingsstørrelse	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.	15 cm.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

8.7 Knapper

Litt over halvparten av oss har sydd i en knapp i et plagg det siste året (Klepp og Tobiasson, 2021). Fokusgruppedeltagerne var noe delte om det var behov for innkjøp av knapper. En deltager sa at «det følger jo med alle klær du kjøper, en ekstra knapp» Alva (Alene/barn, 50 år), fokusgruppe 3). En annen nevnte «hvis du plutselig har behov for det så kan du bare gå og kjøpe [knapper] Barbro (par/barn, 40 år, fokusgruppe 2)»

Tabell 8-15: Knapp til skjorte (stykpris) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	4	8	10	12	14
Forpakkingsstørrelse	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet to skjorteknapper til husholdninger med en til to personer, fire knapper til husholdninger med tre personer, åtte til husholdninger med fire personer, ti til husholdninger med fem personer, tolv til husholdninger med seks personer og 14 til husholdninger med syv personer. Det dekker behovet for å sy inn to knapper per person per år.

Vurdering

Selv om det ofte følger med en eller to ekstra knapper når man kjøper ett klesplagg, er vår vurdering å beholde knapper i referansebudsjettet for 2022. Det skyldes at det å sy inn en ny knapp er en av de vanligste reparasjonsarbeidene folk gjør. Ved å legge inn to skjorteknapper per person i en husholdning, gis det rom til å skaffe seg en knapp som passer det plagget man skal reparere. Vår vurdering er dermed å opprettholde mengden knapper i referansebudsjettet for 2021 i oppdateringen for 2022.

Tabell 8-16: Knapp til skjorte (stykpris) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	2	2	4	8	10	12	14
Forpakkingsstørrelse	1 stk	1 stk	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.	1 stk.
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

8.8 Stoppegarn

Stoppegarn er et nøste med litt tykk tråd laget av ulike materialer for å tette igjen hull på en bedre måte enn hva man får til med en sytråd. Man trenger ikke et eget garn til å stoppe hull, ofte følger det med litt garn/tråd med plagg man kjøper ellers så kan garnrester fra strikketøy fungere (Klepp og Tobiasson, 2021). Fokusgruppedeltagerne var noe skeptiske til stoppegarn:

Cecilie (enslig, 27 år): Jeg vet ikke om man bruker akkurat. Jeg tror det holder med nål og tråd liksom. Jeg tror ikke det akkurat stoppegarn, men.

David (par/barn, 52 år): Jeg tenker på litt sånn gammeldags jeg at mora mi skulle ha alt. Stoppegarn, nål og tråd, symaskin og alt i hop.

Bengt (par/barn, 52 år): Jeg tenker jo kanskje jo at stoppegarn er litt sånn på siden. For jeg tenker at: hva er det du stopper? Jo, det er ullsokker. Og andre ting stopper du. Jaja, ullgenser. Sånne ting. Så det vil jo bli.... Jeg går aldri med tjukke ullsokker.

(Utdrag fokusgruppe 1)

I: Stoppegarn da?

Barbro (par/barn, 40 år): Du kan trenge det litt oftere, så jeg tror jeg har det hjemme, men jeg husker ikke når jeg brukte det sist gang, så det er litt vanskelig å si om man skulle ha det liggende.

Intervjuer: Dere andre da, stoppegarn til å stoppe sokker?

Anette (par/barn, 52 år): Nei, det har jeg ikke.

Bjørn (par/barn, 51 år): Det leverer jeg fra meg til mer kompetente personer når jeg har behov for det.

(Utdrag fokusgruppe 2)

Intervjuer: Her er det et eksempel på at listen egentlig var veldig mye lenger. I den gamle listen hadde vi bl.a. sånt stoppegarn til å stoppe sokker.

Arne (par/barn, 51 år): Vi snakker sånn bestemor nå.

Intervjuer: Ja.

Alva (alene/barn, 50 år): Det har blitt en ny trend å stoppe sokker igjen nå, men ...

(Utdrag fokusgruppe 3)

I likhet med Alva ovenfor var det andre som også nevnte at det å stoppe er blitt mer populært med tiden:

Anders (enslig, 29 år): Det er jo da kommet mer og mer tilbake nå fordi gjenbruk mer og mer trendy da hvis man kan kalle det det. Så jeg har jo sett det mer og mer. I alle fall i min generasjon så er det jo det at mer populært med gjenbruk at du skal bruke klærne på nytt og du kan fikse de. Du kan lage de om til noe annet. Og nå er det jo kommet mer og mer produkter på markedet som sånn stoppemaskiner eller hva jeg skal kalle det. Det ser ut som sånn der man brukte før da man var yngre. Sånn der man tok annenhver tråd.

(Utdrag fokusgruppe 1)

Tabell 8-17: Stoppegarn (1stk/5gr.) i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet ett stoppegarn for husholdninger med en til fire personer og to stoppegarn til husholdninger med fem personer

eller flere. Brukstiden er beregnet til to år ett garn for enslige og par, og ett år for husholdninger med tre eller flere personer.

Vurdering

I vår vurdering av om husholdninger har behov for å skaffe seg stoppegarn for å reparere og vedlikeholde klær, legger vi til grunn Klepp og Tobiassons (2021) råd om at det ikke er nødvendig å ha et eget garn/tråd til å stoppe hull i plagget og at garnrester kan tas i bruk. Laitala og Klepp (2018) oppgir at om lag en av fire har strikket de siste 12 månedene. Følgende kan vi anta at det i en del husholdninger vil være behov for å skaffe seg stoppegarn fordi det ikke finnes garnrester. Samtidig oppgir 25 prosent at de har stoppet hull i klær (Laitala og Klepp, 2018). Til tross for at enkelte fokusgruppedeltagerne var skeptiske om det var behov for å ha stoppegarn, var flere oppmerksomme på at stopping og annen reparasjon av klær har blitt populært. Fokusgruppedeltagerne var også enige i at det bør legges til grunn at husholdninger gjør enkle reparasjoner av klær for beregningen av et akseptabelt forbruksnivå i referansebudsjettet. Vår vurdering er å beholde stoppegarnet i referansebudsjettet for 2022. Ved å legge inn to stoppegarn per år for husholdninger med 5 eller flere personer person, gir det rom til å velge farge/garntype som passer det plagget man skal reparere. Vår vurdering er dermed å opprettholde mengden stoppegarn i referansebudsjettet for 2021 i oppdateringen for 2022.

Tabell 8-18: Stoppegarn (1stk/5gr.) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.	5 g.
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

8.9 Merkebånd

Det er et stort behov for å merke barneklær så de ikke blir borte i gjenglemtkassen i barnehage, på skolen og på skolefritidsordningen. I referansebudsjettet over sysaker ligger det inne ett merkebånd med penn som er ment for dette formålet. Merkebåndet sys på plagget. Siden sysaker i referansebudsjettet ble oppdatert sist, har nye produkter for merking av klær kommer på markedet. En fokusgruppedeltager sa at:

«Nå er det mer sånne lapper. Sånne klistrelapper. På 80-tallet så var det disse der du måtte sy på selv, men nå er det klistremerker.» (Anne, par/barn, 41 år, fokusgruppe 1)

Tabell 8-19: Merkebånd (3 m) med penn i referansebudsjettet for 2021

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.	3 m.
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

I referansebudsjettets varekurv over sysaker for 2021 er det beregnet ett merkeband (3 m) med penn til husholdninger med en til fire personer, hvor det legges til grunn at brukstiden er to år for enslige og par og ett år for husholdninger med 3-4 personer. For husholdninger med fem personer eller flere er det beregnet to merkeband med penn per år.

Vurdering

Det er fremdeles et stort behov for å merke plagg med eierens navn, men navnelapper som kan klistres på klær og som tåler vask på 60 grader har erstattet merkeband og penn. Vår vurdering er dermed å beregne klistrelapper istedenfor merkeband og penn. Klistrelapper kan bestilles på nett hvor man fyller navn og kontaktinformasjon. En test av merkelapper publisert av VelgEnklere (2022) illustrerer at det i markedsføringen viser barnets fornavn på merkelappene. Det innebærer at vi må vurdere å legge merkelapper inn som en individspesifikk vare tilknyttet individuelle husholdningsmedlemmers klær, og ikke en husholdningsspesifikk vare slik merkeband og penn er. I vår vurdering, legger vi til grunn at det er mulig å bestille merkelapper med etternavn og telefonnummer. På den måten kan en husstand med flere personer skaffe seg merkelapper til hele husholdningen.

I referansebudsjettet for 2021, lå det inne et merkeband på 3 meter. Hvor mange enkeltplagg båndet rakk til er usikkert. Vår vurdering er at en mengde på 42 merkelapper representerer en tilsvarende mengde navnemerkede enkeltplagg. Hvor mange enkeltplagg en husholdning har i hjemmet, og hvor mange klær som det er behov å merke finnes det ingen presis tall over. Vår vurdering er at fem pakker merkelapper med ti stk.-merkelapper i, med en brukstid på to år er tilstrekkelig for husholdninger med en eller to personer. Fem tilsvarende pakker merkelapper med en brukstid på ett år er tilstrekkelig for husholdninger med tre eller fire personer og ni pakker med en brukstid på ett år er tilstrekkelig for husholdninger med fem eller flere personer.

Tabell 8-20: Klistrelapper med navn (42 stk., 30 x 13 mm) i referansebudsjettet for 2022

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	5	5	5	5	9	9	9
Forpakkingsstørrelse	10 stk	10 stk	10 stk	10 stk	10 stk	10 stk	10 stk
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

9. Papirvarer

Papirvarer omfatter kontorrekvisitter en trenger hjemme. Det foreligger ikke mange offentlige retningslinjer, eller anbefalinger fra eksperter, om hva en trenger av papirvarer hjemme og hvor mye man trenger. Det det foreligger offentlige rapporter og føringer på er *digital eksklusjon*. Digital eksklusjon er noe som, blant annet, Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har adressert som en risiko eldre står ovenfor i informasjonssamfunnet (Bufdir, 2019). Der bruken av teknologi som datamaskin og smarttelefon i hverdagen kan være en selvfølge for mange unge i dagens samfunn, så er ikke det nødvendigvis tilfellet for den eldre delen av befolkningen (Slette-meås, 2015). Det fremgår av Slette-meås (2015) rapport at det er mange eldre som benytter seg av internett og digitale løsninger som elektronisk ID, men at det er mange som har behov for støtte for å benytte seg av teknologiske løsninger. Slik sett kan «papirvarer» være en forutsetning for deltakelse i samfunnet for de som ikke opplever å ha god digital kompetanse, slik en av våre fokusgruppedeltakere påpekte:

David (par/barn, 52 år): Blant eldre så gjøre det og sånne ting. Og så beror det så klart på hvis du skal ha en søknad og sånne ting. Hvor datakyndig er du? Kan du fylle ut det elektronisk eller må du skrive ut å skrive for hånd og sende det. Så at dette varierer på person og hvor dyktig man er hvis man kan fylle ut det på elektronisk skjema og eventuelt printe, eller sende elektronisk. Eller må du printe ut å skrive for hånd og sende i posten så at det varierer. For at vi er i et skille nå menneskegrupper liksom. Tenker på de over 60 og de under 60 liksom.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Slik sett vil vi anse produktene som inngår i «papirvarer» som mer enn bare kontorrekvisita man har hjemme, og som varer som muliggjør sosiale deltakelse i samfunnet og tilgang på tjenester for mange. Videre vil vi i stor grad lene oss på vurderingene som ble løftet frem av deltakerne i fokusgruppene når vi tar stilling til varer som det foreligger lite ekspertinformasjon og offentlige retningslinjerom.

9.1 Lim

Lim ligger inne i referansebudsjettet med følgende forbruksnivå:

Tabell 9-1: Lim i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	1	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	30 g.	30 g.	30 g.	30 g.	30 g.	30 g.	30 g.
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

Lim brukes ofte i forbindelse med reparasjoner av ting som går i stykker hjemme (Aabakken, 2018). Det trekkes videre frem som den «beste teknologien for reparasjoner av ødelagte gjenstander» (ibid), og kan da bidra til å forlenge levetiden på varer som går i stykker.

Lim ble også nevnt som noe man trenger hjemme av deltakere i fokusgruppene.

Vi kjenner ikke til nyere data om nordmenns forbruk av lim, og fikk ikke innspill fra fokusgruppene om hvor lengde det er realistisk å tenke at en forpakning med lim varer.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere lim i referansebudsjettet for 2022 siden det trekkes frem som et nyttig produkt å ha hjemme i forbindelse med mindre reparasjoner. Inklusjonen av lim ble videre løftet frem som noe vi burde videreføre av deltakerne i fokusgruppene våre. Siden vi ikke kjenner til data som tilsier at forbruksnivået for lim burde justeres, velger vi å videreføre nivået som allerede ligger inne i referansebudsjettet. Da har en- og to personshusholdninger en halv pakke lim i året, tre-og fire personshusholdninger én pakke lim i året, mens fem-, seks- og syv personshusholdninger har 2 pakker lim i året. Mengden har blitt forandret fra gram til milliliter for å stemme overens med mengden på varen under prisinnhentingene vi har gjennomført i forbindelse med denne oppdateringen.

Tabell 9-2: Lim i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	1	1	1	1	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	30 ml.	30 ml.	30 ml.	30 ml.	30 ml.	30 ml.	30 ml.
Brukstid (år)	2	2	1	1	1	1	1

9.2 Tape

Tape ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Én rull på 19mm.x7.5m for én personshusholdninger, med en varighet på to år. Én rull for to personshusholdninger med en varighet på ett år. To ruller for tre- og fire personshusholdninger med en brukstid på et år. Tre ruller for fem- og seks personshusholdninger med en brukstid på et år, og fire ruller per år for syv personshusholdninger.

Tabell 9-3: Tape i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	2	2	3	3	4
Forpakkingsstørrelse	19mm. x 7,5m.	19mm. x 7,5m	19mm. x 7,5m	19mm. x 7,5m	19mm. x 7,5m	19mm. x 7,5m	19mm. x 7,5m
Brukstid (år)	2	1	1	1	1	1	1

Tape brukes gjerne til å feste sammen papir, og brukes ofte i forbindelse med innpakning av gaver og lignende. Det foreligger ikke offentlige retningslinjer og anbefalinger fra eksperter for bruken av tape, slik at vi vil belage oss på vurderingene som kom frem i fokusgruppeintervjuene. Deltakerne i fokusgruppene nevnte tape som noe en burde ha hjemme når «papirvarer» ble diskutert. Deltakere i begge de to eksplorerende fokusgruppene nevnte dette, og behovet ble bekreftet av deltakerne i den validerende fokusgruppen.

Vurdering

Da det ikke foreligger offentlige retningslinjer og ekspertkunnskap om bruken av tape i husholdninger vil vi lene oss på vurderingene som kom frem i fokusgruppene. Slik sett vil vi fortsette å inkludere tape i referansebudsjettet for 2022. Siden det ikke foreligger data vi kjenner til om nordmenns bruk av tape, vil vi videreføre forbruksnivået som allerede ligger til grunn i referansebudsjettet. Vi tilpasser videre forbruksnivået til å samsvare med tape-ruller på 15 meter i stedet for 7.5 meter, og doubler derfor brukstiden for hver husholdning. Da har en personhusholdning én rull med tape med varighet på fire år. To personshusholdninger har én rull med tape over to år. Tre- og fire personshusholdninger bruker én rull med tape i året. Fem- og seks personshusholdninger har 3 ruller med tape fordelt over to år, og syv personshusholdninger har to ruller med tape pr. år.

Tabell 9-4: Tape i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	3	3	2
Forpakkingsstørrelse	19mm. x 15m.	19mm. x 15m.	19mm. x 15m.	19mm. x 15m.	19mm. x 15m.	19mm. x 15m.	19mm. x 15m.
Brukstid (år)	4	2	1	1	2	2	1

9.3 Blyant

Blyant ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Fire blyanter i året for én og to personhusholdninger. Åtte blyanter i året for tre- og fire personhusholdninger. Ti blyanter i året for fem personhusholdninger. Tolv blyanter i året for seks person husholdninger og 14 blyanter i året for syv personhusholdninger.

Tabell 9-5: Blyant i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	4	8	8	10	12	14
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Det foreligger mye forskning om bruk av blyant i undervisningssammenheng, men lite om bruken av blyant i husholdninger. Spørsmålet om blyant brukes som et alternativt skriveredskap til pc og smarttelefon som gjør seg gjeldende her (se 3.1.7 Papirvarer).

Fokusgruppe deltakerne trakk frem blyant som noe de hadde hjemme, men som de selv ikke benyttet seg mye av. Snarere var det barna i husholdningen som brukte blyant mest regelmessig:

Barbro (par/barn, 40 år): Jeg husker ikke når jeg brukte blyant siste gang selv, men barna bruker det regelmessig.

(utdrag fokusgruppe 2)

At man bruker lite blyant ble også trukket frem av en deltaker i den validerende fokusgruppen:

Bengt (par med barn, 52 år): Men det er kanskje ikke så mange som bruker blyant og viskelær lenger. At de bare bruker kulepenn.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere blyant i referansebudsjettet for 2022. Selv om mange kanskje benytter seg av digitale redskaper som pc og smarttelefon for å skrive, er det og viktig at referansebudsjettet har alternativer for å ikke legge opp til digital ekskludering. Videre ble blyant også trukket frem av deltakere som noe man fort hadde hjemme, og som kanskje blir hyppigst brukt i familier med barn. Slik sett vil vi også bevare forbruksnivået som allerede ligger inne i referansebudsjettet fra før av. Da har en- og to personshusholdninger fire blyanter i året. Tre- og fire personhusholdninger åtte blyanter i året. Fem personshusholdninger har ti blyanter i året. Seks personhusholdninger har tolv blyanter i året og syv personshusholdninger har 14 blyanter i året.

Tabell 9-6: Kulepenn i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	4	8	8	10	12	14
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

9.4 Kulepenn

Kulepenn ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Én-, to- og tre personhusholdninger bruker fire kulepennner i året. Fire personhusholdninger bruker fem blyanter i året. Fem personhusholdninger bruker seks kulepennner i året. Seks personhusholdninger bruker syv kulepennner i året, og syv personhusholdninger bruker åtte kulepennner i året.

Tabell 9-7: Kulepenn i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	4	4	5	6	7	8
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Kulepenn brukes i likhet med blyant til skrivning på pair. Det foreligger ikke offentlige retningslinjer for bruk av kulepenn, og heller ikke anbefalinger fra eksperter som vi kjenner til. Slik sett vil vi også her vise til diskusjonen av digitalt utenforskap i seksjon «3.1.7 Papirvarer», og viktigheten av å ha skriveredskaper hjemme. Deltakerne i fokusgruppene mente og at penn er noe man ofte bruker i hverdagen og at det fortsatt er behov for det:

Intervjuer: Det vi har lurt på i forhold til det da, det du sier med penn og sånt, så har vi lurt på om den digitale verden vi lever i gjør at vi kanskje ikke skriver så mye med penn og papir. Man kan jo lage handlelister på mobilen for eksempel.

Alva (enslig/barn, 50 år): Hva med når man skriver bursdagskort og sånne ting?

Arne (par/barn, 51 år): Men du trenger hvert fall ikke kjøpe inn mange penner i løpet av et år.

Alva (enslig/barn, 50 år): Penn bør man ha i et hus.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere kulepenn i referansebudsjettet for 2022. Både i forhold til vurderingene som kom frem i fokusgruppene og med tanke på digital eksklusjon fremstår kulepenn som noe en trenger i en husholdning. Da vi ikke kjenner til data som tilsier at nordmenns forbruk av kulepenn har forandret seg nevneverdig, vil vi bevare forbruksnivået som ligger inne i referansebudsjettet fra før. Det gir: en-, to- og tre personshusholdninger fire kulepenn i året, fire personhusholdninger fem kulepenn i året, fem personhusholdninger seks kulepenn i året, syv personhusholdninger syv kulepenn i året og syv personhusholdninger åtte kulepenn i året.

Tabell 9-8: Kulepenn i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	4	4	4	5	6	7	8
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

9.5 Skriveblokk

Skriveblokk ligger inne i referansebudsjettet for 2022 med følgende forbruksnivå: Én skriveblokk i året for én-, to- og tre personhusholdninger. To skriveblokker i året for fire- og fem personhusholdninger i året, og tre skriveblokker i året for seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 9-9: viskelær i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	3	3
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Vi kjenner ikke til anbefalinger og retningslinjer for bruk av skriveblokker. Slik sett vil vi lene oss på vurderingene som kom frem i fokusgruppene vi holdt.

Skriveblokk, eller notatbok, ble av flere deltakere trukket frem som noe man burde ha hjemme til å skrive på. Videre var det ingen deltakere i den validerende fokusgruppen som reagerte på inklusjonen av skriveblokk.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere skriveblokk i referansebudsjettet for 2022. Det foreligger ikke data som tilsier at bruken av pc og smarttelefon har gjort at en ikke forbruker skriveblokker lengre, samt at en trenger noe å skrive på hvis man har kulepenn og blyant hjemme. Videre var det ingen deltakere i fokusgruppene som motsatte seg inklusjonen av skriveblokk. Da vi ikke har data som tilsier at bruken har gått ned som følge av digitalisering, så velger vi å bevare forbruksnivå som allerede ligger inne i referansebudsjettet.

Tabell 9-10: viskelær i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	2	2	3	3
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

9.6 Viskelær

Viskelær ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Én personhusholdninger har et viskelær med en brukstid på to år. To- og tre personhusholdninger har to viskelær med en brukstid på to år. Fire personhusholdninger har tre viskelær med en brukstid på to år. Fem-, seks- og syv personhusholdninger har fire viskelær med en brukstid på to år.

Tabell 9-11: viskelær i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	2	2	3	4	4	4
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	2	2	2	2	2	2	2

Vi kjenner ikke til anbefalinger og retningslinjer for bruk av viskelær, og vil da lene oss på vurderingene til deltakerne i fokusgruppene våre.

Det ble ikke brukt mye tid på å diskutere viskelær i fokusgruppene. En av deltakerne mente at det er vanligere å benytte seg av penn enn blyant og viskelær. Ut over dette var det ingen som stusset over at viskelær er inkludert.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere viskelær i referansebudsjettet. Siden vi inkluderer blyant i referansebudsjettet, fremstår det som naturlig at viskelær inngår siden det er noe man gjerne trenger når man bruker en blyant. Videre var det ingen av deltakerne i fokusgruppene som

reagerte på inklusjonen av viskelær. Siden vi ikke besitter data som tilsier at bruken av viskelær har forandret seg slik at referansebudsjettets forbruksnivå av det bør justeres, velger vi å videreføre forbruksnivået som ligger inne for 2021.

Tabell 9-12: Viskelær i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	2	2	3	4	4	4
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	2	2	2	2	2	2	2

9.7 Binders

Binders inngår i referansebudsjettet med følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: Én pakke på 100 binders for én-, to-, tre- og fire personhusholdninger, med en brukstid på syv år. Én pakke for fem- og seks personhusholdninger med en brukstid på fem år, og én pakke for syv personhusholdninger med en brukstid på fire år.

Tabell 9-13: Binders i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.
Brukstid (år)	7	7	7	7	5	5	4

Binders brukes som en kontorekvisitt i hjemmet til å binde papirer sammen. Det foreligger ikke tilgjengelige anbefalinger for hvor mange binders en gjennomsnittlig familie trenger, eller anbefalinger som hva man trenger den til. Selv om det er tilfellet, så ble binders trukket frem av deltakerne i fokusgruppene våre som noe en bør kunne ha hjemme:

*Britt (enslig, 55 år). Ja. Binders og tape må du jo ha.
(utdrag fokusgruppe 1)*

Samtidig ble det av en deltaker også påpekt at det er noe man har lite forbruk av hjemme:

*Intervjuer: Hva med sånne tegnestifter og binders?
Bjørn (par/barn, 51 år): Veldig lite privat forbruk av det. (utdrag fokusgruppe 2)*

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere binders i referansebudsjettet for 2022. Det foreligger ikke tilgjengelige anbefalinger fra eksperter eller offentlige retningslinjer, slik at vi belager oss på vurderingene til deltakerne i fokusgruppene. Selv om noen av dem stusset over at binders er noe en bruker ofte, ble det trukket frem som noe en burde ha hjemme i forbindelse med papirvarer. Slik sett vil vi bevare forbruksnivået som ligger inne for 2021, da det allerede legger til grunn et lavt forbruksnivå som speiler den lave brukshyppigheten som ble poengtert av fokusgruppedeltakerne.

Tabell 9-14: Skriveblokk i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	0.2	1	1
Forpakkingsstørrelse	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.	100 stk.
Brukstid (år)	7	7	7	7	5	5	4

9.8 Post-it lapper

Post-it lapper inngår ikke i referansebudsjettet fra før, men ble tatt opp som noe man trenger av deltakerne i fokusgruppene.

Det foreligger ikke anbefalinger vi kjenner til som sier at dette er noe en bør ha, og det foreligger ikke ekspertkunnskap vi kjenner til om folks behov for Post-it lapper.

De ble, som sagt, løftet frem som noe som bør inngå i en husholdning av flere fokusgruppedeltakere:

Intervjuer: Hva er det vi trenger av pen og papir? Hva burde man ha?

Bengt (par/barn, 52 år): Post-it.

David (par/barn, 52 år): Post-it lapper ja

(Utdrag fokusgruppe 1)

Post-it lapper ble også nevnt av deltakerne i fokusgruppe 2, og ingen i den validerende fokusgruppen reagerte på en eventuell inklusjon av de i referansebudsjettet.

Vurdering

Vi vil ikke inkludere Post-it lapper i referansebudsjettet for 2022. Selv om det ble tatt opp av enkelte fokusgruppe deltakere som noe en bør ha hjemme, foreligger det ikke anbefalinger og retningslinjer vi kjenner til som støtter opp under en inklusjon av Post-it lapper som en ny vare i budsjettet. Vi presiserer og i den forbindelse at referansebudsjettet legger opp til valgfrihet for den enkelte forbruker, slik at det innenfor delsummen «papirvarer» vil være mulig å kjøpe Post-it lapper i stedet for, eksempelvis, en notatblokk.

10. El-artikler og jernvarer

El-artikler er elektriske varer som må byttes ut med jevne mellomrom, og kjøpes i forbindelse med husholdningsartikler som lamper og mindre teknologiske produkter som fjernkontroller og røykvarslere. Til slutt har vi jernvareartikler som omfatter varer en bruker til oppheng av bilder og lignende. Varekurven består av produktene lyspærer, batterier, ekspansjonsplugg og x-kroker. Lyspærer og batterier er viktige forbruksvarer å ha hjemme. Både praktisk og sosialt så vil det være utfordrende for mange å bo i et mørklagt hjem som følge av å ha for få lyspærer, mens mangel på batterier til røykvarslere vil utgjøre en sikkerhetsrisiko.

Ekspansjonsplugg og x-kroker har ikke samme sikkerhetsfunksjonen, men det kan nok for mange oppleves som stigmatiserende å ikke ha mulighet til å henge opp bilder på veggen hjemme.

10.1 Lyspære (LED)

Lyspærer (glødepærer) ligger inne i referansebudsjettet for 2021 medfølgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: Tolv lyspærer i året for én personhusholdning. 13 i året for to personhusholdninger. 16 i året for tre personhusholdninger. 19 i året for fire personhusholdninger. 23 i året for fem personhusholdninger. 26 i året for seks personhusholdninger. 28 i året for syv personhusholdninger.

Tabell 10-1: Lyspære i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	12	13	16	19	23	26	28
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Selv om tradisjonelle glødepærer ble forbudt i 2012 (Davidsen & Solli, 2017), har det ligget inne i referansebudsjettet siden innholdet i «Andre dagligvarer» ikke har blitt oppdatert siden 2005. Slik er det på høy tid at vi ser på hvilke lyspærer som skal inngå i budsjettet fra og med denne oppdateringen.

LED-pærer utpeker seg som den beste kandidaten da de anbefales som det mest energieffektive produktet (ENOVA, 2016). LED-pærer har tidligere hatt problemer med å gjengi det samme lyset som glødepærer (Davidsen & Solli, 2017), noe som kan lede til at belysningen hjemme fører til plager som hodepine og slitne øyer (Høydalsvik, 2019). Dette er ikke en utfordring lenger så lenge en velger LED-pærer med riktig lumen-styrke (Eid, 2019). Riktig styrke lumen vil være 470, siden det tilsvarer lyset man tidligere fikk ut fra en 40 watts glødelampe (ibid). For å sikre at lyset er varmt nok bør en videre velge en LED-pære i fargeområdet 2700 til 3000 kelvin, og en Ra-indeksverdi på over 90 (Sikker hverdag, 2022).

Videre oppgis det at en kan forvente at en LED-pære har en effektiv brukstid på et sted imellom 15.000 og 30.000 timer, men at lengden kommer an på kvaliteten på den spesifikke pæren en har kjøpt (ibid).

Lyspærer ble diskutert av deltakerne i fokusgruppene, hvor LED-pærer ble trukket frem som det vanligste produktet å kjøpe.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere lyspærer i referansebudsjettet for 2022, men legger til grunn LED-pærer i vurderingen av varigheten de har pr. år og forbruksnivået for de forskjellige husholdningsstørrelsene. Vi legger LED-pærer til grunn siden de utgjør det mest energieffektive produktet på markedet, og siden glødepærer er under utfasing på markedet. Videre dimensjonerer vi forbruksnivået på lyspærer til å stemme overens med mengden lamper som har blitt lagt til grunn i «husholdningsartikler». Slik sett kan det hende at mengden lyspærer vil bli forandret i ettertid når «husholdningsartikler blir oppdatert.

Videre regner vi med at husholdningsmedlemmene enten er i arbeid eller går på skole eller barnehage, og at lyset slokkes når de legger seg. Det vil si at vi i hverdager regner med at lyset er av 16 timer av døgnet (8 timer pga. søvn og 8 timer pga. jobb), og at det i helger er på i 10 timer, hvis vi regner med at man ikke bruker lys innendørs når det er lyst ute. Det gjør at én lyspære i referansebudsjettet, i snitt, brukes 60 timer i uken, som tilsier at de brukes 3120 timer i året. Med en forventet levetid på LED-lys på 30.000 timer, tilsier det at én pære vil vare i 7 år når den har en forventet levetid på 22.500 timer.

Det gjør at vi for de forskjellige husholdningsstørrelsene har følgende forbruksnivå: Seks lyspærer for én personhusholdning med en brukstid på syv år. Syv lyspærer for to personhusholdninger med en brukstid på syv år. Ni lyspærer for tre personhusholdninger med en brukstid på syv år. Elleve lyspærer for fire personhusholdninger med en brukstid på syv år. 14 lyspærer for fem personhusholdninger med en brukstid på syv år. 16 lyspærer for seks personhusholdninger med en brukstid på syv år. 19 lyspærer for syv personhusholdninger med en brukstid på syv år.

Tabell 10-2: Lyspære (LED) i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	6	7	9	11	14	16	19
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	7	7	7	7	7	7	7

10.2 Batterier

Batterier ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå for de forskjellige husholdningsstørrelsene: Tolv batterier i året for én- og to personhusholdninger.

18 batterier i året for tre-, fire- og fem personhusholdninger. 24 batterier i året for seks- og syv personhusholdninger.

Tabell 10-3: Batterier i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	12	12	18	18	18	24	24
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

Batterier anvendes gjerne i mindre elektroniske produkter man har hjemme, som fjernkontroll, røykvarsler og steketermometer osv. Det foreligger få anbefalinger for bruk av batterier, som går utover å passe på at de ikke kommer i kontakt med metall siden det kan skape brannfarlige situasjoner (Lindvoll, 2019). Videre kommer det frem i sammenligningstester av batterier at økt pris ikke nødvendigvis korrelerer med økt varighet (Hansson, 2019), og at de har en forventet levetid på ca. 8 timer med sammenhengende bruk (Kristiansen, 2020).

Av informasjon om hvor ofte en bør bytte batterier på elektronikk hjemme foreligger det kun retningslinjer for røykvarsleren. Den skal man bytte batteri på én gang i året (Din sikkerhet). Utover det vil hvor ofte man bytter batteri avhenge av bruken og hvilke produkter man bruker batteriene i.

Deltakerne i fokusgruppene diskuterte inntoget av oppladbare batterier og at stadig flere elektroniske produkter skal lades opp med strøm fra stikkontakt:

Anne (par/barn, 41 år): (...) vi har nesten bare oppladbare batterier.

Cecilie (enslig 27 år): Altså nå begynner jo fjernkontrollene å bli oppladbare. Sakte, men sikkert så går jo batteriet snart ut. Sikkert ikke på alt, men på noe hvert fall.

(utdrag fokusgruppe 1)

Utover det ble det bekreftet at batterier er noe med lang brukstid siden man gjerne ikke bruker mye av energien i de ila en dag, og at barn ofte har produkter som går på batteri:

Birgitte (par/barn, 43 år): (...) alle ungene har jo en eller annen konsoll med dingser til, som det stadigvekk skal være batterier i.

Brage (alene/uten barn, 43 år): Akkurat den batterisituasjonen, det er vel litt sånn ymse egentlig. Jeg tror ikke jeg har noe særlig i min bolig som går på batteri. Man har fjernkontroller da, men hvor ofte bytter du batteri på dem. Har du liggende det? Det kjøper man vel heller etter behov. Det kan gå år imellom.

(Utdrag fokusgruppe 3)

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere batterier i referansebudsjettet for 2022. Man trenger batterier hjemme for å kunne ha en aktiv røykvarsler, og til mindre elektronikk man bruker i hverdagen. At batterier er noe man fortsatt bruker hjemme er noe deltakerne i fokusgruppene bekreftet, selv om de påpekte at oppladbare batterier og oppladbar elektronikk begynner å bli mer utbredt.

Ettersom lader til oppladbare batterier ikke ligger inne i referansebudsjettet under budsjettpostene «husholdningsartikler» eller «telefon og mediebruk» vil vi ikke vurdere oppladbare batterier i denne oppdateringen av «Andre dagligvarer». Ved en eventuell inklusjon av det i en senere oppdatering kan det hende at brukstiden på batterier blir oppdatert som følge av det. Det samme gjelder for mange av de elektroniske produktene, som fjernkontroll, som og ble nevnt som eksempler av fokusgruppedeltakerne.

Selv om det har kommet flere oppladbare produkter på markedet, vil vi i denne oppdateringen bevare forbruksnivået som allerede ligger inne i referansebudsjettet fra 2021. Det gjør vi for at det skal samsvare med de øvrige elektroniske produktene vi har liggende inne, samt at vi ikke sitter på gode nok data til å kunne vurdere hvor mange færre batterier en norsk husholdning har behov for i dag.

Tabell 10-4: Batterier i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	12	12	18	18	18	24	24
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	1	1	1	1	1	1	1

10.3 Sparepære

Sparepære har ligget inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: To sparepærer for alle husholdningsstørrelser, med en brukstid på tre år.

Tabell 10-5: Sparepærer i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall pr. år	2	2	2	2	2	2	2
Forpakkingsstørrelse	1	1	1	1	1	1	1
Brukstid (år)	3	3	3	3	3	3	3

Sparepærer ble i 2005 innført som en representantvare for alternative lyskilder til den tradisjonelle glødelampen (se diskusjon under 3.1.8.1 Lyspærer (LED)). Den ble da innført som følge av den lengre levetiden den hadde sammenlignet med glødepærer.

Vurdering:

Nå som glødepærer er tatt ut til fordel for LED-pærer, vil vi ikke inkludere sparepærer i referansebudsjettet for 2022. Det er fordi LED-pæren er en sparepære grunnet dens energieffektivitet og lange levetid. Videre fases glødepæren ut fra markedet for øyeblikket, slik at ved å legge LED-pæren til grunn som standardlyspæren, vil det å skille sparepære fra glødepære ikke lengre være relevant på samme måte som under oppdateringen i 2005.

10.4 Ekspansjonsplugger

Ekspansjonsplugger ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Én pakke med seks plugger i med en brukstid på fire år for én, to- og tre personhusholdninger. Én pakke med seks plugger med en brukstid på to år for fire-, fem- og seks personhusholdninger. Tre pakker med seks plugger for syv personhusholdninger, men en brukstid på tre år.

Tabell 10-6: Ekspansjonsplugger i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	3
Forpakkingsstørrelse	6 stk.	6 stk.	6 stk.	6 stk.	6 stk.	6 stk.	6 stk.
Brukstid (år)	4	4	4	2	2	2	3

Denne type plugger brukes til oppheng av tyngre gjenstander på gipsplater, og gjør at husholdning kan ha større bilder, hyller og lignende hengende oppe på veggen (Glava).

Utstyr til å henge opp ting på veggene ble diskutert av deltakerne i fokusgruppene. Der ble nye produkter som klistrefester til bilder (monteringstape og lignende) trukket frem som et mer skånsomt alternativ for veggene når det var snakk om lettere objekter:

Cecilie (enslig 27 år): Men nå har det jo kommet mer og mer ting som du bare klistrer på vegg i stedet for å lage hull. At spikeren óg er på vei ut og egentlig. For å ikke ødelegge veggene da.

Anne (par/barn, 41 år): Men blir de ikke ødelagt av det klisteret?

David (par/barn, 52 år): Nei, du henger en klistrelapp på veggen og så en klistrelapp på bildet, og det ødelegger ikke veggen. Det går rett av liksom. Så da klister du liksom bare på hverandre. (...)

(utdrag fokusgruppe 1)

Alva (enslig/barn, 50 år): Ja, fordi det klistrefestet til å henge opp bilder, fungerer til mange tunge bilder. Men har du sånn kjempetunge bilder og lamper, så må du kanskje ha skruer

(Utdrag fokusgruppe 3)

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere ekspansjonspluggen i referansebudsjettet for 2022. Det gjør vi siden muligheten til å henge ting opp på veggen hjemme både kan være et praktisk behov (i tilfellet med møbler) og et sosialt behov (i tilfellet med bilder). Videre vil vi beholde forbruksnivå som ligger inne i referansebudsjettet for 2021 siden vi ikke kjenner til data som tilsier at behovet for å henge ting opp på veggen har økt eller sunket siden forrige oppdatering. Videre velger vi å inkludere ekspansjonspluggen i stedet for alternativer som, f.eks., monteringsstape, da en innenfor rammene av referansebudsjettet har valgfrihet og kan velge å benytte andre produkter enn varene vi inkluderer her.

Tabell 10-7: Ekspansjonspluggen i referansebudsjettet 2022, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	2
Forpakkingsstørrelse	6	6	6	6	6	6	6
Brukstid (år)	4	4	4	2	2	2	3

10.5 X-kroker

X-kroker ligger inne i referansebudsjettet for 2021 med følgende forbruksnivå: Én pakke på ti stykker for én- og to personhusholdninger med en brukstid på tre år. Én pakke på ti stykker for fire-, fem- og seks personhusholdninger med en brukstid på to år. Én pakke i året for syv personhusholdninger.

Tabell 10-8: X-kroker i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	10	10	10	10	10	10	10
Brukstid (år)	3	3	2	2	2	2	1

X-kroker brukes til å henge opp mindre objekter på gipsvegger og har lavere tyngde de kan bære enn ekspansjonspluggen (Glava). Det oppfyller de samme behovene som ekspansjonspluggen, men for objekter med lavere vekt.

Vurdering

Vi vil fortsette å inkludere x-kroker i referansebudsjettet for 2022. Det gjør vi siden muligheten til å henge opp mindre ting på veggen hjemme kan være et sosialt behov. Videre

vil vi beholde forbruksnivå som ligger inne i referansebudsjettet for 2021 siden vi ikke kjenner til data som tilsier at behovet for å henge ting opp på veggen har økt eller sunket siden forrige oppdatering. I tillegg velger vi å inkludere x-kroker i stedet for alternativer som, f.eks., monteringsstape, da en innenfor rammene av referansebudsjettet har valgfrihet og kan velge å benytte andre produkter enn varene vi inkluderer her.

Tabell 10-9: X-kroker i referansebudsjettet 2021, fordelt på husholdningsstørrelse

Personer i Husholdningen	1	2	3	4	5	6	7
Antall	1	1	1	1	1	1	1
Forpakkingsstørrelse	10	10	10	10	10	10	10
Brukstid (år)	3	3	2	2	2	2	1

11. Oppsummering av vurderingene av innholdet i budsjettposten «Andre dagligvarer»

Vurderingene vi har presentert i denne rapporten utgjør grunnlaget for oppdateringen av budsjettposten «Andre dagligvarer» i referansebudsjettet for 2022. Basert på gjennomgangen av budsjettposten har vi justert vareutvalget og varetypene, mengdeberegninger og brukstiden som var beregnet for en del av varene. Hovedendringen i budsjettposten er oppsummert i tabell XX. Her viser vi hvilke varer som har blitt lagt inn og tatt ut fra og med 2022. Tabellen viser videre hvilke varer vi har justert mengdeberegningene og brukstiden for, og alle varene vi viderefører uten endring. Alle varene er prismålt i 2022, som innebærer en naturlig justering av varetypene som samsvarer med det som er tilgjengelig i dagens marked.

Tabell 11-1: Oppsummering av endringer i budsjettposten «Andre dagligvarer» i budsjettposten 2021.

Lagt til	Tatt ut	Endret mengder/type/brukstid	Uendret
Mikrofiberklut	Skureklut	Oppvaskklut	Oppvaskpulver
Impregnering	Skinnimpregnering	Oppvaskbørste	Oppvaskmiddel
Bakepair	Bomull	Gummihansker	Rengjøringsmiddel
Lyspære (LED)	Myggmiddel	Grytesvamp	Ovnsrens
Merkelapper	Flåttpinsett	Støvsugerposer	Vaskemiddel (bomull)
Jod tabletter		Avfallsposer	Vaskemiddel (ull)
	Sparepære	Hyssing	Plastfolie
	Merkebånd med penn	Sårvann	Aluminiumsfolie
		Nesedråper	Mellomlagspapir
		Øybadevann	Matpapir

		Smertestillende tabletter	Kaffefilter
		Medisinsk kull	Tørkerull
		Servietter	Plastposer
		Stearinlys	Plaster
			Kompress
			Gasbind
			Sårtape
			Sårsalve
			Øyebadeglass
			Termometer
			Pinsett
			Saks
			Lim
			Tape
			Blyant
			Kulepenn
			Skriveblokk
			Viskelær
			Binders
			Batterier
			Ekspansjonsplugg

			X-kroker
			Synål
			Symaskinnål
			Knappenåler
			Sytråd
			Strikk
			Sikkerhetsnåler
			Glidelås
			Knapper
			Stoppegarn
			Fyrstikker
			Stearinlys
			Servietter
			Juletre

Litteratur

Aabakken, J. (2018). alt du trenger å vite om lim, Dagbladet, hentet fra: Velg riktig lim - Alt du trenger å vite om lim (dagbladet.no) (lest 15.04.2022).

ABC Nyhetene (2020). Én av fem nordmenn bruker allergimedisiner. Url: <https://www.abcnyheter.no/helse-og-livsstil/helse/2020/04/22/195672461/en-av-fem-nordmenn-bruker-allergimedisiner>.

Aftenposten (2017). Flått- smitte: Over 400 tilfeller av borreliose registrert i 2017. Url: <https://www.aftenposten.no/norge/i/oRpqbK/flaatt-smitte-over-400-tilfeller-av-borreliose-registrert-i-2017>.

Ah Hong K, Sook Yoo H, Kim E. (2015). Effect of waterborne polyurethane coating on the durability and breathable waterproofing of electrospun nanofiber web-laminated fabrics. *Textile Research Journal*,85(2):160-170. doi:10.1177/0040517514542141.

Apotek 1 (2021) *Har du medisinsk kull tilgjengelig?*, hentet fra: <https://www.apotek1.no/baby-og-barn/ha-medisinsk-kull-tilgjengelig> (lest 27.04.2022). <https://www.apotek1.no/baby-og-barn/ha-medisinsk-kull-tilgjengelig> (lest 27.04.2022).

Apotekforeningen (2015). Farlig eller ikke farlig å bruke paracetamol? Url: <https://www.apotek.no/nyhetsarkiv/nyhet/farlig-eller-ikke-farlig-%C3%A5-bruke-paracetamol?PID=36826&M=NewsV2&Action=1>.

Austgulen, M. H., Aleecu, I. A., Naterstad, N.(2021). SIFOs Referansebudsjett for forbruksutgifter 2021, Rapport 3 – 2021, Oslo: SIFO. [ODA Open Digital Archive: SIFOs Referansebudsjett for forbruksutgifter 2021 \(oslomet.no\)](https://www.oslomet.no/oda/oda-open-digital-archive/sifos-referansebudsjett-for-forbruksutgifter-2021)

Astma- og Allergiforbundet (2006). Renhold og Inneklima, Astma- og Allergiforbundet, hentet fra: Renhold og inneklima (naaf.no) (lest 07.08.2022).

Astma- og Allergiforbundet (2010). Støv og renhold, Astma- og Allergiforbundet, hentet fra: Støv og renhold (naaf.no) (lest 07.08.2022).

Astma- og Allergiforbundet (2021). Støvreducerende tiltak, Astma- og Allergiforbundet, hentet fra: Støvreducerende tiltak (naaf.no), (lest 12.04.2022).

Astma- og allergiforbundet (2021b). Visste du at stearinlys kan gjøre gjestene dine syke? Url: <https://www.naaf.no/aktuelt2/visste-du-at-stearinlys-kan-gjore-gjestene-dine-syke/>.

Astma og allergiforbundet (2021c). Allergivennlig jul for alle. Url: <https://www.naaf.no/fokusomrader/allergi-og-overfølsomhet/mat-og-matoverfølsomhet/allergifrisk-jul/>.

Bufdir (2019). Digitalisering en utfordring for eldres menneskerettigheter, hentet fra: Digitalisering en utfordring for eldres menneskerettigheter (bufdir.no) (lest 15.04.2022).

Berg, A. & Blehr Lånkan, K. (2017). Zalo er best på oppvask, Klikk.no, hentet fra: Test av oppvaskmidler - Rengjøring (klikk.no) (lest.12.04.2022).

Berg, A. (2017). Test av oppvaskkluter, Klikk.no, hentet fra: Test av oppvaskkluter - Boligøkonomi (klikk.no) (lest 04.12.2022).

Coats (2022). Thread Consumption Methods. Url: <https://coats.com/en/information-hub/Thread-Consumption-Guide#:~:text=By%20dividing%20the%20amount%20of,thread%20consumed%20for%20thatt%20seam.>

Davidson, E. & Solii, M. (2017). Den billigste lyspæra er best i test, Klikk, hentet fra: Test av LED-lyspærer - Bolig (klikk.no) (lest 19.04.2022).

Din sikkerhet, Slik bytter du batteri på røykvarsleren, Din sikkerhet, hentet fra: Slik bytter du batteri på røykvarsleren | Din Sikkerhet (lest 20.04.2022).

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2020). Du er en del av Norges beredskap: Råd om egenberedskap. Url: https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/egenberedskap/brosjyre-2021/rev_dsb_beredskap_brosjyre_original_bokml.pdf.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (2022). Informasjon om jodtabletter. Url: <https://dsa.no/nyheter/informasjon-om-jodtabletter>.

Dotterud, A. (2018). Professor: - ikke gjør dette!, Dagbladet, hentet fra: Bruk aluminiumsfolien riktig - Professor: - Ikke gjør dette! (dagbladet.no) (lest 14.04.2022).

Dølgard, K. G. (2018). Flekkfjerningsguide, Hus&Bolig, hentet fra: Flekkfjerningsguide | Huseierne (lest 13.04.2022).

Eid, A. (2019). Slik finner du frem i lyspærejungelen, Klikk, hentet fra: Lyspærer, LED lyspære, led watt tabell - Vedlikehold (klikk.no) (lest 19.04.2022).

Enova (2016). Energieffektiv belysning, ENOVA, hentet fra: Energieffektiv belysning – Redusere eller styre strømforbruket | Enova (lest 19.04.2022).

Guldrbandsen, C. (2017). Bytter du ofte nok?, Aftenposten, hentet fra: Bytter du ofte nok? (aftenposten.no) (lest 07.04.2012).

Hambor, S. (2015). Slik rengjør du ovnen, Smak, hentet fra: Hvordan rense og vaske ovnen | DN (lest 12.04.2022).

Hansson, M. (2019). Billiga batterier ger mest energi. Test fakta, hentet fra: Billigt AA-batteri bäst i test | Testfakta (lest 20.04.2022).

Helle, L. (2020). 4 grunner til å bruke oppvaskhansker til husarbeid, AIO, hentet fra: 4 grunner til å bruke oppvaskhansker til husarbeid (stodlo.com) (lest. 12.04.2020).

Hellum Marchhäuser, S. (2017). Tre typiske kjøkkentabber mange gjør, Aftenposten, hentet fra: Tre typiske kjøkkentabber mange gjør (aftenposten.no) (lest 07.04.2022).

HelseNorge (2021). Forkjølelse. Url: <https://www.helsenorge.no/sykdom/ore-nese-hals/forkjoelse/#:~:text=Barn%20blir%20oftere%20syke%20enn,i%20gjennomsnitt%20to%20til%20tre>.

Herlufsen (2010). Fryseposer er gode til madvarer – affaldsposer duer ikke, Samvirke, hentet fra: Fryseposer er gode til madvarer - affaldsposer duer ikke | Samvirke (lest 05.04.2022).

Holm, L., Lauridsen, D., Lund, T. B., Gronow, J., Niva, M., & Mäkelä, J. (2016). Changes in the social context and conduct of eating in four Nordic countries between 1997 and 2012. *Appetite*, 103, 358-368.

Høydalsvik, E. (2019). Rom med feil belysning blir ubehagelig over tid, Klikk, hentet fra: Riktig belysning - Inspirasjon (klikk.no) (lest 19.04.2022).

Engeland, A., & Kopjar, B. (1999). Skader blant barn behandlet ved legevakt og i sykehus 1990-97. *Tidsskrift for Den norske legeforening*.

Felleskatalogen (2022). Otrivin. [Lest 16.04.2022]. Url: <https://www.felleskatalogen.no/medisin/pasienter/pil-otrivin-glaxosmithkline-consumer-healthcare-562511>. Folkehelseinstituttet (2017). Hansker. Url: <https://www.fhi.no/nettpub/handhygiene/i-praksis/hansker-hudreaksjoner-og-negler/>.

Folkehelseinstituttet (2019). Hvordan fjerner du flått? Url: <https://www.fhi.no/ml/skadedyr/flatt/hvordan-fjerner-man-flatt/>.

Folkehelseinstituttet (2021a). Reseptfritt salg av legemidler i 2020. Url: <https://www.fhi.no/hn/legemiddelbruk/omsetning-utenom-apotek/reseptfritt-salg-av-legemidler-i-2020/>.

Folkehelseinstituttet (2021b). Årsrapport for Giftinformasjonen. Url: https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2021/arsberetning_giftinformasjonen.pdf.

Folkehelseinstituttet (2022). Håndhygiene og hostevaner – råd og informasjon til befolkningen. Url: <https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/befolkningen/hygiene-hostevaner/>.

Forskning.no (2015). Influensa? Sannsynligvis er du «bare» forkjølet. Url: <https://forskning.no/virus-forebyggende-helse/influensa-sannsynligvis-er-du-bare-forkjolet/507671#:~:text=To%20ganger%20hvert%20tiende%20%C3%A5r,britiske%2C%20amerikanske%20og%20kinesiske%20forskere>.

Forskrift om avfallshåndtering, Oslo. Forskrift om renovasjon av Husholdningsavfall, Oslo kommune, Oslo, hentet fra: Forskrift om renovasjon av husholdningsavfall, Oslo kommune, Oslo - Lovdata (lest 20.04.2020).

Førsund, S. (2014) *Så ofte bør du skifte støvsugerpose*, KK, hentet fra: <https://www.kk.no/livstil/sa-ofte-bor-du-skifte-stovsugerpose/67868069> (lest 24.05.2022)

Glava, Oppheng i gips er ikke vanskelig, Glava, hentet fra: Oppheng i gips – slik gjør du det (glava.no) (lest 20.04.2022).

Gronow, J., & Holm, L. (Eds.). (2019). *Everyday Eating in Denmark, Finland, Norway and Sweden: A Comparative Study of Meal Patterns 1997-2012*. Bloomsbury Academic.

Haugrønning, V., Klepp, I. G., Strandbakken, P., Laitala K. og Throne-Holst, H. Leve av å reparere? En studie av økonomien i reparasjonsbransjen for klær og hvitevarer SIFO RAPPORT NR 6-19. Url: [ODA Open Digital Archive: Leve av å reparere? En studie av økonomien i reparasjonsbransjen for klær og hvitevarer \(oslomet.no\)](https://oda.oslomet.no/oda/handle/11250/27444)

Helsedirektoratet (2009). Når barnet skader seg: Råd til småbarnsforeldre om førstehjelp. Url: https://www.helsedirektoratet.no/brosjyrer/barns-miljo-og-sikkerhet-nar-barnet-skader-seg/N%C3%A5r%20barnet%20skader%20seg%20-%20bokm%C3%A5l.pdf/_/attachment/inline/4283c60f-3c5c-42a5-9daa-ea44e722da34:af651bed3764a083104f290d6e939dfa98294a45/N%C3%A5r%20barnet%20skader%20seg%20-%20bokm%C3%A5l.pdf.

HelseNorge (2020). Medisinsk kull kan motvirke forgiftning. Url: <https://www.helsenorge.no/giftinformasjon/forstehjelp-ved-forgiftninger/medisinsk-kull-kan-motvirke-forgiftning/#:~:text=Medisinsk%20kull%20f%C3%A5s%20kj%C3%B8pt%20reseptfritt,og%20drikke%20det%20med%20suger%C3%B8r>

Hestad, K. M. (2010). Slik Vasker du opp riktig, Dagbladet, hentet fra: Slik vasker du opp riktig (dagbladet.no) (lest 12.04.2022).

Humberset, K. (2018). *Tolv tips som gir god kjøkkenhygiene*, Aftenposten, hentet fra: <https://www.aftenposten.no/bolig/i/y3laLJ/tolv-tips-som-gir-god-kjoekkenhygiene> (lest 12.04.2022)

Klepp (2020). Serviett. *Store norske leksikon*. Url: <https://snl.no/serviett>.

Klepp, I. G. (2021). Synål. *Store norske leksikon*. Url: <https://snl.no/syn%C3%A5l>.

Klepp, I. G., & Laitala, K. (2016). Klesforbruk i Norge. Retrieved from Oslo: http://www.sifo.no/files/file80519_fagrappport_nr._2-2016_rapport_klesforbruk.pdf. Klepp, I. G. og Tobiasson, T. S. (2021). *Lettfixs - Klær med ni liv*. ISBN: 978-82-560-2348-6. 266 s. Bokvennen forlag.

Klepp I. G., & Tobiasson, T. S (2019). *Lettstelt: rene klær med lite miljøbelastning*, Solum Bokvennen, Oslo.

Kopjar, B., & Wickizer, T. M. (1996). Home injuries among adults in Stavanger, Norway. *American journal of public health*, 86(3), 400-404.

Kristiansen, R. (2020). Disse batteriene gjør det best, TV 2, hentet fra: Disse batteriene gjør det best (tv2.no) (lest 20.04.2022).

Laitala, K. (2014). Clothing consumption - An interdisciplinary approach to design for environmental improvement. (PhD thesis), Norwegian University of Science and Technology, Trondheim. Retrieved from http://www.sifo.no/files/file79873_laitala_phd_83.pdf.

Laitala, K., Grimstad Klepp, I., Henry, B. (2017). Use phase of apparel: A Literature of Life Cycle Assessment with focus on wool, SIFO: Oslo

Lindvold, E. (2019). Batterier kan være rene brannfeller, Dagbladet, hentet fra: Brannsikkerhet i hjemmet - Batterier kan være rene brannfeller (dagbladet.no) (lest 20.04.2022).

Lorentzen, A. G. H. (2008). Hjem kjære hjem: en empirisk studie av drømmen om det norske hjem. Masteroppgave i sosiologi, Det Samfunnsvitenskapelig fakultet, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi Universitetet i Oslo.

Lykkebø Hafsaas, (2018) Et vaskemiddel slår knockout på konkurrentene, TV2, hentet fra: Et vaskemiddel slår knockout på konkurrentene (tv2.no) (lest 04.04.2022).

Magasinet (2021). Tips til vask og behandling av turklær, hentet fra: Magasinet | Alt til jakt, tur og fritid | Magasinet.no (lest 13.04.2022).

Matprat.no (2022). Skinkebiff bakt i aluminiumsfolie. Url: <https://www.matprat.no/oppskrifter/sunn/skinkebiff-bakt-i-aluminiumsfolie/?msclkid=d8929bc4bbd211ecab7fc04ac8ccc31f>. (lest 10.04.2022).

Mattilsynet (2015). Nasjonalt tilsynsprosjekt om maktkontaktmaterialer, hentet fra: Nasjonalt tilsynsprosjekt om matkontaktmaterialer 2015 (mattilsynet.no) (lest 05.04.2022).

Murphy, D.S. (2015). Fabric Softener Technology: A Review. J Surfact Deterg 18, 199–204. <https://doi.org/10.1007/s11743-014-1658-2>.

Nasjonal kompetansetjeneste for flåttbårne sykdommer (2021). Forebygging. Url: <https://xn--fltt-senteret-ucb.no/forebygging/>.

Norsk helseinformatikk (NHI) (2019). Nesespray og avhengighet. Url: <https://nhi.no/livsstil/egenomsorg/nesespray-og-avhengighet/>.

Norsk helseinformatikk (NHI) (2021). Myggstikkforebygging. Url: <https://nhi.no/livsstil/reise/myggstikkprofylakse/>.

Norske helseinformatikk (2022). Bandasjering - sirkulære forbindinger. Url: <https://nhi.no/forstehjelp/akuttmedisin/diverse/bandasjering-sirkulare-forbindinger/>

Norsk helseinformatikk (NHI) (2022a). Fremmedlegeme i øyet. Url: <https://nhi.no/forstehjelp/oye/fremmedlegeme-i-oyet/>.

Norsk helseinformatikk (NHI) (2022b). Borreliose etter flåttbitt. Url: <https://nhi.no/livsstil/reise/borreliose-flattbitt/>.

Norsk kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (2022). Hva bør førstehjelpsskrinet inneholde? Url: <https://www.113.no/forstehjelp/forstehjelpsskrin/>. [lest 07.02.22].

NRK (2021). Her holder han den aller siste pakken jodtabletter man kan kjøpe i Tromsø. Url: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/her-holder-han-den-aller-siste-pakken-jodtabletter-man-kan-kjope-i-tromso-1.15492054>.

NRK (2022). Varsler rekordhøye strømpriser i sommer. Url: <https://www.nrk.no/norge/varsler-rekordhoye-strompriser-i-sommer-1.15935610>.

NTB (2018) *Nordmenns spisemønster: - Pizza er Norges største middagsrett hver eneste dag*, NRK, hentet fra: <https://www.nrk.no/livsstil/nordmenns-spisemonster--pizza-er-norges-storste-middagsrett-hver-eneste-dag-1.13933610> (lest 27.04.2022).

NRK (2018). *Nordmenns spisemønster: - Pizza er Norges største middagsrett hver eneste dag*, NRK, hentet fra: <https://www.nrk.no/livsstil/nordmenns-spisemonster--pizza-er-norges-storste-middagsrett-hver-eneste-dag-1.13933610> (lest 27.04.2022).

Opplysningskontoret for brød og korn (2019). Velg riktig innpakning til matpakken, hentet fra: Velg riktig innpakning til matpakken – Opplysningskontoret for brød og korn (brodogkorn.no) (lest.12.04.2022).

Oslo Kommune, Hvordan resirkulere i Oslo, hentet fra: Hvordan kildesortere i Oslo - Avfall og gjenvinning - Oslo kommune (lest 20.04.2022)

Oslo Kommune (2), Avfallsstatistikk, hentet fra: statistikk - avfall per innbygger.jpg (1495×1143) (oslo.kommune.no) (lest 20.04.2022)

Produsentuavhengig legemiddelinformasjon for helsepersonell (2013). Små barn kan også få reisesykeletter. Url: https://relis.no/aktuelt/arkiv/2013/sma_barn_kan_ogsaa_fa_reisesykeletter/.

Petan, G. (2022). How long does microfiber last?, Quality Logo Products Blog, Hentet fra: How Long Do Microfiber Cloths Last? (qualitylogoproducts.com) (lest 12.04.2022).

Rao, N.D., Min, J. (2018). Decent Living Standards: Material Prerequisites for Human Wellbeing. Soc Indic Res 138, 225–244. <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1650-0>.

REMA1000.no (2022). Laks i folie med pasta og pesto. Url: <https://www.rema.no/opskrifter/fisk/laks/laks-i-folie-med-pasta-og-pesto/?msclid=e73ecc1cbbd211ecb726ddb540463795>

Ringnes Nilsen, Y., 2017, Rengjøring med klut, Klikk.no, hentet fra: Rengjøre med klut - Rengjøring (klikk.no) (lest 12.04.2022).

Risberg, T. (2014) Advarer mot rengjøringspray, NRK, hentet fra: Advarer mot rengjøringspray – NRK Livsstil – Tips, råd og innsikt (lest 12.04.2022).

Sikker Hverdag, Dette bør du vite om led lys, Sikker Hverdag, hentet fra: Dette bør du vite om LED-lys | Sikkerhverdag (lest 19.04.2022).

Silje Elisabeth Skuland (2019) Packed Lunch Poverty: Immigrant Families' Struggles to Include Themselves in Norwegian Food Culture. I: Borch, Harsløf, Klepp og Laitala (red.): Inclusive Consumption. Immigrants' Access to and Use of Public and Private Goods and Services. Oslo: Universitetsforlaget.

Slette-meås, D. (2015). Eldres bruk av digitale verktøy og internett: En landsdekkende undersøkelse av mestring, støttebehov, motivasjon og hindringer, SIFO: Oslo. [ODA Open Digital Archive: Eldres bruk av digitale verktøy og internett: \(oslomet.no\)](#)

Solli, M. (2017). Billig vaskemiddel danker ut det dyreste, Klikk.no, hentet fra: Test av vaskemiddel - Tester og barneutstyr (klikk.no) (lest 04.04.2022)

Statens legemiddelverk (2022). Veiledende maksimale brukstider for legemidler etter anbrudd. Url: <https://legemiddelverket.no/godkjenning/nls/oppbevaring-og-merking/veiledende-maksimale-brukstider-for-legemidler-etter-anbrudd>.

Statistisk sentralbyrå (2001). En av fem er plaget av hodepine. Url: <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/en-av-fem-er-plaget-av-hodepine#:~:text=En%20av%20fem%20i%20alderen,bare%2015%20prosent%20for%20menn>.

Statistisk sentralbyrå (2014). Mindre ved gikk opp i røyk. Url: <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/mindre-ved-gikk-opp-i-royk>.

Statistisk sentralbyrå (2017). Høyt utdannede behandler smerter selv. Url: <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/hoyt-utdannede-behandler-smerter-selv>.

Statistisk sentralbyrå (2021). Vedforbruket redusert med en tredel siden 2010. Url: <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/vedforbruket-reduisert-med-en-tredel-siden-2010>.

Statistisk sentralbyrås (SSB) (2022). Tabell: 12441: Sykefravær for lønnstakere (prosent), etter statistikkvariabel, kjønn, næring (SN2007), type sykefravær og år. Url: <https://www.ssb.no/statbank/table/12441/tableViewLayout1/>.

Statistisk sentralbyrå (SSB) (2021). Tabell 10514: Avfallsregnskapet for Norge (1000 tonn), etter kilde, materialtype, statistikkvariabel og år. Url: <https://www.ssb.no/statbank/table/10514/tableViewLayout1/>
<https://www.ssb.no/statbank/table/10514/tableViewLayout1/>

Store medisinsk leksikon (2018). Enkeltmannspakke. Url: <https://sml.snl.no/enkeltmannspakke>.

Store medisinsk leksikon (2020a). Sårbehandling. Url: <https://sml.snl.no/s%C3%A5rbehandling#:~:text=Ved%20s%C3%A5rbehandling%20er%20det%20sv%C3%A6rt,bruke%20vann%20rett%20fra%20kranen>.

Store medisinsk leksikon (2020). Reisesyke. Url: <https://sml.snl.no/reisesyke>.

- Svanemerket (2021). Svanemerkede stearinlys. Url: <https://svanemerket.no/husholdningsartikler/svanemerkede-stearinlys/>.
- Sykehusapotekene i Midt-Norge (2021). Småår, kutt, rifter og skrubbsår. Url: <https://sykehusapoteket.no/rad-og-veiledning/temaer/sar-og-sarpleie/smasar-kutt-rifter-og-skrubbsar>.
- Sykepleien (2020). Over én million fikk allergimidler på resept i fjor. Url: <https://sykepleien.no/2020/04/over-en-million-fikk-allergimidler-pa-resept-i-fjor>.
- Sømsenteret (2019). Hvilken nål til symaskiner? En liten symaskinnål guide. Url: <https://blogg.somsenteret.no/symaskiner/en-liten-symaskinnal-guide/#:~:text=Det%20er%20mange%20grunner%20til,timer%20s%C3%A5%20burde%20den%20byttes>.
- Sørdal, K. (2015). Støvsugerposen bør byttes jevnlig, Dagbladet, hentet fra: Støvsugerposen bør byttes jevnlig (dagbladet.no) (lest 12.04.2022).
- Sørdal, K. (2018). Kjerringrådene er bedre enn spesialmidlene, Dagbladet, hentet fra: Hvordan fjerne flekker - Kjerringrådene er bedre enn spesialmidlene (dagbladet.no) (lest 13.04.2022).
- Trygg Trafikk (2015). 10 tips til påsketuren. Url: <https://www.tryggtrafikk.no/pressemeldinger/10-tips-til-pasketuren/>.
- Trygg Trafikk (2022). Sommertips til bilturen. Url: <https://www.tryggtrafikk.no/tips-pa-veien/sommertips-til-bilturen/>. [lest 12.04.2022].
- Ulveseth, S. (2010). Så ofte bør du skifte ut oppvaskbørsten, Dagbladet, hentet fra: Så ofte bør du skifte ut oppvaskbørsten (dagbladet.no) (lest 07.08.2022).
- Valkvæ, I. (2021). Gode tips til årets julevask, IFI: Hentet fra: Ekspertenes råd om rengjøring til jul - Vask og rengjøring - ifi.no (lest 07.04.2022).
- Vitusapotek (2022). Reisesyke. Url: <https://www.vitusapotek.no/livsstil-og-kosthold/reise/rad-og-tips/reisesyke/a/A59> [lest. 12.04.2022].
- Walmann, R. (2020). Rengjør gulvet som proffene, IFI, hentet fra: Vask gulvet som proffene - Vask og rengjøring - ifi.no (lest 12.04.2022).
- Wilberg, M. (2015). *Hvor ofte skifter du støvsugerposen*, Vi i Villa, hentet fra: <https://viivilla.no/interior/renhold-og-inneklima/hvor-ofte-skifter-du-stovsugerpose/> (lest 24.04.2022).
- Wold, G., C. (2017). BAKTERIER I HUSET – Bytt Klut fire ganger i uka, Klikk.no, hentet fra: Bakterier i huset - Vedlikehold (klikk.no) (lest 12.04.2022).
- Wold, M. (2018). Se hva som skjedde med gulrøttene og grønnsakene uten plast, NRK, hentet fra: Se hva som skjedde uten plast – NRK Livsstil – Tips, råd og innsikt (lest 08.04.2022)

Zachariasen Totland, B. (2021). Det beste vaskemiddelet til klesvasken, Dagbladet, hentet fra: Test av vaskemidler: - Det beste vaskemiddelet til klesvasken (dagbladet.no) (lest 04.04.2022)

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til fokusgruppedeltakerne

Vil du delta i forskningsprosjektet «Oppdatering av Referansebudsjettet»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å oppdatere varekurven «Andre dagligvarer» i det norske referansebudsjettet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke behov og kostnader forbundet med å ha et alminnelig forbruk av andre dagligvarer. Denne kunnskapen skal benyttes for å oppdatere grunnlaget for beregningene i budsjettposten «Andre dagligvarer» i SIFOs Referansebudsjett. Referansebudsjettet viser alminnelige forbruksutgifter for ulike typer hushold fordelt på ulike type kostnader som «mat og drikke», «klær og sko», «husholdningsartikler» og «mediebruk og fritid». SIFOs referansebudsjett benyttes blant annet av privatpersoner, i forskning, av banken for beregning av boliglån og i beregning av noen offentlige ytelser.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Forbruksforskningsinstituttet SIFO ved OsloMet – storbyuniversitet, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Forbruksforskningsinstituttet SIFO har engasjert Kantar til å rekruttere deltakere til fokusgrupper. For å få god innsikt i behov knyttet til forbruk av andre dagligvarer har vi bedt Kantar invitere deltakere med ulik bakgrunn med tanke på kjønn, alder, bosted, husholdningsstørrelse, inntekt og utdanning.

Hva innebærer det for deg å delta?

Som deltaker i fokusgruppeintervju vil du bli bedt om å diskutere behov for varer, utstyr, tjenester og annet forbruk knyttet til husholdet med andre fokusgruppedeltakere. Formålet er ikke å diskutere eget forbruk, men å bidra til en diskusjon om hva som er et akseptabelt forbruksnivå for folk flest.

Fokusgruppeintervjuet vil foregå på Zoom, og vil vare i 2 timer – inkludert pauser. Både samtale og video vil bli tatt opp. Opptaket av fokusgruppeintervjuet vil skrives ut og aidentifiseres før videre bruk.

Vi vil bruke det vi lærer i fokusgruppen til å oppdatere posten «Andre dagligvarer» i SIFOs referansebudsjett og i forskningssammenheng (f.eks. til å skrive rapport, vitenskapelig artikkel, presentasjon på konferanse).

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen

negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Samtykket ditt til å delta innhentes muntlig i begynnelsen av fokusgruppeintervjuet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det vil kun være prosjektgruppen som arbeider med referansebudsjettet samt firma som transkriberer intervjuet som vil ha tilgang til dataene som samles inn gjennom fokusgruppeintervjuet. Transkriberte fokusgruppeintervjuer aidentifiseres slik at det ikke vil være mulig å identifisere deg.

Personopplysninger som etternavn, e-postadresse og adresse vil ikke bli koblet til intervjudata. Det hentes ikke opplysninger fra deg fra andre kilder.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene aidentifiseres når prosjektet avsluttes, noe som etter planen er 31.12.2022.

Datamaterialet vil deretter oppbevares for videre forskning i aidentifisert format.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet – storbyuniversitetet, har NSD – Norsk Senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- SIFO ved Markus Lylum (markusly@oslomet.no, tlf.: XX)
- SIFO ved Silje Skuland (siljs@oslomet.no, tlf.: 905 07 106)
- SIFO ved Marthe H. Austgulen (martau@oslomet.no, tlf.: 67 23 57 51)
- Vårt personvernombud: Ingrid S. Jacobsen (personvernombud@oslomet.no, tlf.: 67 23 55 34)

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Silje Elisabeth Skuland

Prosjektansvarlig
(Forsker)

Vedlegg 2: Intervjuguide til første runde med fokusgruppeintervjuer

Fokusgruppe – runde 1:

17. 30 introduksjon (10-15)

Hei og velkommen til dagens fokusgruppe! Vi kommer til å ta opp lyd og bilde fra denne fokusgruppen, men det er kun forskere som jobber på prosjektet og de som skal transkribere som skal se og lytte til det. Alle resultatene vil bli avidentifisert – er det OK for alle?

Vi har sendt et informasjonsskriv dere har fått i forkant. Der står det litt praktiske ting om deres rettigheter osv. I forbindelse med er det viktig at vi får en bekreftelse til, på opptak, på at det går greit.

Takke deltakerne for at de stiller opp, samt presentere oss (navn, oppgave, alder, husholdning)

Introduksjon til prosjektet og fokusgruppesamtale:

Introduksjon av deltakere: navn, alder og familie/husholdningstype.

Målet med gruppesamtalen:

Gruppesamtalen vil dreie seg om «andre dagligvarer». Vi ønsker en samtale om dette siden vi skal oppdatere budsjettposten «andre dagligvarer» i SIFOs Referansebudsjett.

Referansebudsjettet er et uttrykk for utgifter på varer som alle i befolkningen trenger for å kunne delta i samfunnet. Det kommer vi frem til ved å utarbeide en «kurv», som består av et komplett sett av varer og tjenester. Kostnadene ved å kjøpe og vedlikeholde denne kurven uttrykkes i et budsjett. Referansebudsjettet består av 12 ulike forbruksområder, eller «kurver»: Mat og drikke, klær og sko, møbler, medie- og fritidsbruk osv.- og «andre dagligvarer», som er dagens tema. Vi bruker ulike informasjonskilder til å beregne referansebudsjettet. En informasjonskilde er folks hverdagsopplevelser, og derfor har vi invitert dere i dag.

- Er det noen av dere som har kjennskap til Referansebudsjettet fra før, eller har brukt det?
  - o Hva har dere eventuelt hørt om det? Hva tenker dere eventuelt om det?

Praktisk informasjon:

Vi vil holde på i ca. 2 timer.

På grunn av koronasituasjonen holdes denne fokusgruppen online. Det fine da er at vi kan få med deltakere fra større deler av landet enn det vi vanligvis gjør, og det tror vi er veldig nyttig! Samtidig, for at gruppen skal fungere så bra som mulig, så håper vi at dere kan være med på noen veldig enkle kjøregler:

1. Vi vet det kan være fristende å multitaske når en likevel sitter på datamaskinen, men vi håper dere kan holde fokus på denne samtalen i disse to timene.
2. Det er veldig fint om alle kan se i kamera/skjermene sånn at vi ser hverandres ansikter og ansiktsuttrykk – siden det da ligner mer på en «vanlig» samtale.
3. Vi ser helst at dere ikke bruker chattefunksjonen og heller sier det dere har på hjertet i plenum.

Det er vanlig med ulike meninger i en gruppesamtale, og det er ikke et problem. Vi er interesserte i alle oppfatninger, og under samtalen kan også oppfatninger endres. Innenfor fokusgruppens rammer finnes det ingen riktige eller gale svar. Etter vi har diskutert et tema så oppsummerer vi diskusjonen og da kan hver og en av dere si om dere er enige eller uenige.

Gruppesamtale:

Vi ønsker å snakke om tre tema:

1. Først vil vi snakke om referansebudsjettet – hvordan det er bygd opp og hvilke forutsetninger det baserer seg på.
2. Etter det har vi noen spørsmål om deres oppfatning av levestandard og nødvendige behov, som skal oppfylles for at man skal kunne være en del av det norske samfunnet.
3. I den tredje delen vil vi se nærmere på hvilke «andre dagligvarer» man konkret trenger i dagens Norge, samt rutiner for innkjøp og anskaffelse

Det er fra begynnelsen av viktig at alle er klar over at vi ikke ønsker å diskutere din egen husholdning og situasjon eller utgifter, men at vi i samtalen har et fokus på hva man trenger for å kunne leve på nivået referansebudsjettet legger til grunn. Vi ønsker gjerne å høre tanker dere har om hvordan faktorer som alder, bosted, husholdningsstørrelse og lignende kan påvirke husholdningens behov og forbruk underveis i samtalen.

Dere må gjerne bruke egen erfaring, men filtrer gjerne vekk det dere anser som veldig spesifikt for din/deres situasjon.

17: 45 - Del 1: Referansebudsjettets forutsetninger og oppbygning

Referansebudsjettet:

Forutsetninger: Referansebudsjettet bygger på noen forutsetninger om hvordan forbrukere oppfører seg og er. Vi antar at alle i referansebudsjettet er ved god helse, at de handler økonomisk (dvs. at de planlegger innkjøp, ikke handler unødvendig og ikke sløser) og at de følger mengde- og doseringsinstruksjonene på varene de bruker.

- Synes dere dette er noe man kan forvente?
- Synes dere det er noen problemer med den forståelsen av hvordan folk handler varer og styrer sitt forbruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

Når vi skal i gang så vil vi at dere skal tenke på hva man trenger av «andre dagligvarer».

Så aller først ønsker jeg å høre hva dere tenker på når dere hører «andre dagligvarer»? Hva innebærer dette?

Bekreft/oppklare hva vi legger i begrepet/hvilke typer varer og tjenester som ligger i denne varekurven i referansebudsjettet. **Vaskeprodukter, klesvask, lyspærer, plastfolie o.l., kaffefilter, dopapir, plaster og smertestillende.**

Tingene man gjerne kjøper på vanlig butikk, men som vi ikke spiser eller drikker – og er tingene vi bruker opp. Alt fra batterier til mellomleggs papir og Zalo, som brukes opp – altså, ikke varige varer slik som eventuelt sofa, stoler og verktøy. Så.. Se for dere at dere fyller handlekurven opp med alle de tingene som ikke er MAT i butikken – hvilke ting er det som da ligger i handlekurven?

Nevne ting som skal inngå, som de ikke nevner.

17: 50 - Del 2: Teoretisk utgangspunkt, levestandard, nødvendige behov og «samfunnets forventninger»

Teoretisk utgangspunkt:

I denne delen ønsker vi å diskutere utgangspunktet til referansebudsjettet. Vi er opptatt av hva mennesker trenger for å ha en akseptabel levestandard, hvilke behov som må oppfylles for å ha den levestandarden og hvilke sosiale roller alle bør kunne innta for å delta i samfunnet. Vi kommer da til å diskutere hvordan dere forstår akseptabel levestandard og akseptabelt forbruk.

Grunnen til dette er at referansebudsjettet er bygget opp basert på et såkalt «behovsperspektiv» som betyr at vi identifiserer behov som skal oppfylles for så å finne ut hva dette betyr når det kommer til konkrete behov for varer og tjenester. Vi utarbeider lister over de nødvendige varene og tjenestene og måler prisen på disse i butikker.

Levestandard:

I denne delen ønsker vi å diskutere hvordan dere oppfatter ulike måter å beskrive levestandard og forbruk og nødvendige behov for å kunne oppfylle denne levestandarden. Videre vil vi diskutere hvilke sider ved hjemmet og hvordan det fremstår som er viktig for å kunne delta aktivt i samfunnet

Spørsmål fra PowerPoint:

Hvis dere tenker generelt på levestandard og ulike forbruksnivåer?	Hva tenker dere på når dere hører: <ul style="list-style-type: none"> - Nøkternt forbruk? - Anstendig forbruk?
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> - Rimelig forbruk? - Akseptabelt forbruk? - Alminnelig forbruk?
Hvordan kan man tenke rundt disse begrepene og forbruk av «Andre dagligvarer»?	<ul style="list-style-type: none"> • Overdådig forbruk av «Andre dagligvarer» • Magert forbruk av «Andre dagligvarer» • Akseptabelt forbruk av «Andre dagligvarer»?

Takk for innspill på forbruksnivåer. I resten av dagens fokusgruppe vil vi at dere skal la forbruksnivået i referansebudsjettet være utgangspunktet for diskusjonene.

(vise definisjon på powerpoint)

<p>Referansebudsjettets forbruksnivå</p> <p>Forbruket er akseptabelt i den forstand at de fleste – uansett inntekt – kan leve på dette nivået uten å skille seg for mye ut. Dette er et forbruk som med rimelighet kan forventes at personer som er i arbeid har tilgang til.</p>
--

Hva tenker dere om dette forbruksnivået? Hva tenker dere at det betyr i praksis – når det gjelder hvilke varer og tjenester man kan ta seg råd til?

18: 00 - Samfunnets forventninger og sosiale arenaer:

(Mål: å identifisere sosiale roller deltakere mener det er viktig å kunne oppfylle og å identifisere arenaer det er viktig å være til stede på for å kunne oppfylle disse rollene)

Nå ønsker vi å få litt informasjon knyttet til sosial deltakelse, som alle skal kunne oppfylle. Man har selvfølgelig forskjellige preferanser, og igjen – så skal vi ikke snakke om hva dere konkret gjør i hverdagen, men hva våre «idealtypiske» husholdninger generelt skal kunne gjøre/forbruke av varer og tjenester gitt referansebudsjettets forbruksnivå.

Vi vil snakke om hva som trengs for å oppfylle samfunnets forventninger og for å være sosialt inkludert i samfunnet. Med forventninger tenker vi på hvilke «forpliktelser» man må oppfylle for å passe inn. I og med at mennesker ikke lever isolerte fra hverandre, men er en del av større og mindre sosiale nettverk og grupper, som familien, skoleklasse, arbeidsplassen og nabolaget, så er vårt spørsmål til dere:

Hvilke posisjoner/roller bør alle kunne innta i sitt liv? (viser eksempler på PowerPoint)

Her er noen eksempler på arenaer som er aktuelle for husholdninger og individer: Har det noen kostnadsimplikasjoner/roller/arenaer? Hvor mye skal man være med i?	
Arenaer	Roller
<ul style="list-style-type: none"> - Hjemmet - Storfamilien - Nabolag - Skole/barnehage - Jobb - Organisert aktivitet/medlemskap i forening 	<ul style="list-style-type: none"> - Foreldre - Barn - Barnebarn, søskenbarn, nevø, niese etc. - Nabo - Rolle i organisasjonslivet - Venn - Kollega
	<p>Andre roller:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Statsborger - Gutt/ jente, mor/far (kjønnsrolle) - Aldersmessig rolle

Hvilke andre sosiale posisjoner/roller (enn de vist) bør man, etter deres mening, også kunne innta?

For barn?

Oppsummere en konklusjon på det som har blitt diskutert. Spørre om informantene er enige/ikke enige – be om begrunnelse/argumentasjon hvis uenig.

18:10 - Del 3: Varekurven

I Referansebudsjettet har vi jo forutsetningene våre om hvordan forbrukere handler og bruker varer, som går ut på at de ikke sløser og handler økonomisk. Med utgangspunkt i det og varene i handlekurven beregner vi en totalsum for månedlig forbruk som utgjør hva de forskjellige husholdningene vi har snakket om kan bruke på denne type varer i løpet av en måned. I denne delen ønsker vi å snakke om hva dere anser som et «akseptabelt forbruk» av «andre dagligvarer» og hvilke varer som husholdninger trenger for å ha en «akseptabel levestandard» på dette området. Vi kommer til å diskutere de følgende varegruppene:

førstehjelp/farmasi, beredskap, hygiene og rengjøring, klesvask, sysaker, mattrygghet og artikler, papirvare, el-artikler og jernvareartikler.

Powerpoint hvis det skal vises eksempelprodukter: Referansebudsjettets definisjon av forbruksnivå og «idealtypisk» husholdning.

Det er et stort utvalg av varer, tjenester og forskjellige produkter man har å velge imellom. Har man mulighet til å finne ut av hva en husholdning trenger/ikke trenger? Er det realistisk å anta at alle har mulighet, tid og kunnskap til:

- Å skaffe sikkert og nødvendig utstyr på referansebudsjettets forbruksnivå?
- Hvilke funksjoner tenker dere disse varene kan oppfylle?

Vise liste med funksjoner på powerpoint

- Hygiene
- Helse
- Beredskap/sikkerhet
- Sosial funksjon
- Emosjonell funksjon
- Mobilitet
- Lek og fritidsfunksjon
- Funksjon som identitets- og/eller livsstilsmarkør

Er noen viktigere enn andre (hvorfor)?

Er det noen som ikke er like viktige (hvorfor)?

Er det noe som mangler (hvorfor)?

Brainstorming (10-15 min): Hva konkret innebærer disse ulike funksjonene og behovene for forbruk av "andre dagligvarer"?

Er det spesielle eller spesifikke varer og tjenester som er knyttet til de ulike funksjonene?

18: 20 - Hygiene og rengjøring (ikke personlig pleie)

Hva trenger man av utstyr i en husholdning hvis man skal klare å holde det tilstrekkelig rent og hygienisk hjemme? (på et akseptabelt forbruksnivå)

- Hva trenger man for å holde hus og hjem tilstrekkelig rent?
- Hvor ofte bør man vaske (og støvsuge) i løpet av en måned?
  - o Husvask:
    - Gulv
    - Hovedrengjøring (hyller, vinduer, flater osv.)
  - o Oppvask?
  - o Bad og kjøkken?
- Er det forskjeller mellom husholdninger med og uten barn?

18: 30 - Klesvask

Hva trenger man av utstyr for å kunne drifte et akseptabelt renhold av klær i en husholdning? (på et akseptabelt forbruksnivå)

- Hva slags typer produkter trenger man for å dekke forskjellige typer tøy og tekstiler?
  - o Ull?
  - o Treningstøy?
  - o Andre typer tøy?
    - Gore-Tex/uteklær?
  - o Er tøymykner noe man bør ha?
- Hvor ofte må man vaske klær i løpet av en måned?
  - o Når skal klær vaskes? (kan vi anta at klær vaskes uten å være skitne?)
- Forskjeller mellom husholdninger med og uten barn?

18: 40 - Utstyr til mat og hushold: Innpakning, oppbevaring, hverdagsbruk med mer

Hva trenger man for å ha et akseptabelt forbruk av denne type produkter?

- Hvilke produkter trenger man for å sikre tilstrekkelig mattrygghet og god oppbevaring (av mat og rester)?
  - o Hvilke typer varer: Engangs- og flergangsbruk?
    - Redusere forbruk av plast?
- Hvor mye trenger man eventuelt i løpet av en måned? Hvis flerbruk – hva trenger man å ha av produkter?

18: 50 - Medisinskapet hjemme:

Hva inngår i kategorien førstehjelp/farmasi dersom forutsetningen er et *akseptabelt forbruk* av utstyr og medisiner skal oppfylles? Hva slags utrustning bør være på plass i et hjem med tanke på å kunne håndtere «vanlig» sykdom (omgangssyke, influensa, forkjølelse osv.) og eventuelle skader?

- Er det noen forskjeller imellom:
  - o Husholdninger med og uten barn?
  - o Imellom forbruket til menn og kvinner?
  - o Aldersgrupper?
- Av det som er nevnt.. Noen som har oversikt/formening om hvor ofte man trenger det?

19:00 – Kose og hygge i hjemmet: stearinlys, servietter og fyrstikker

Hva trenger man av utstyr i husholdning hvis man skal ha tilstrekkelig med beredskap, eksempelvis i tilfelle xxxx inntreffer, dersom forutsetningen er et *akseptabelt forbruk* av «andre dagligvarer»?

- Er det noen forskjeller?
  - o Mellom By/land?
  - o Mellom nord og sør i landet? (eventuelt imellom andre regioner)
  - o Mellom familier med og uten barn?
- Hvor ofte trenger ting å fornyes/utskiftes?

19: 04 - Sysaker

Må man ha sysaker hjemme? – Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvis så.. Hva må man ha om man skal ha et akseptabelt forbruk av sysaker (og hva brukes de eventuelt til?)

- Kan man forvente at husstander bruker sysaker til reparasjon og vedlikehold av klær?
- Forskjell mellom husholdningstyper?
- Hvor mye kan man trenge i løpet av et år?

19: 09 - Papirvarer: da tenker vi papir, blyant, penn, (printerblekk?), tape o.l.

Hva trenger man for å ha et akseptabelt forbruk av papirvarer?

- Hva trenger man det til?
- Hva trenger en husholdning av papirvarer i løpet av et år?
- Hvordan har behovet for dette blitt påvirket av smartphone- og databruk?

19: 14 - El-Artikler – type lyspærer – ting som blir brukt opp.

Hva trenger man av el-artikler (ikke inkludert teknologi som smarttelefon, data, konsoll, tv osv.) for å inngå i et akseptabelt forbruk?

- Hvilke el-artikler anser dere som nødvendig mtp. vår diskusjon av sosialt akseptabelt?
- Variasjon imellom nord/sør (landsdel)
- Forskjeller imellom boligstørrelse?
- Hvor mye trenger man i løpet av et år?

19: 17 - Jernvareartikler:

Hvilke jernvareartikler trenger man når man skal ha et akseptabelt forbruk på dette området?

Juletre:

Kjøper man det en gang i året, eller kjøper man nå et man kan bruke flere ganger?

Nå har vi diskutert en rekke undergrupper av det vi tenker på som «andre dagligvarer». Er det noe dere tenker mangler? Er det noe dere har kommet på i løpet av diskusjonen som bør være med, men som ikke har vært nevnt? Da tenker vi altså konkret på det som ofte handles i dagligvarebutikk, men som ikke er mat.

Av produktene vi har diskutert nå, er det noen du har kjøpt som viste seg å ikke være nødvendig?

Hvor mange/mye bomkjøp kan forventes?

Oppsummere en konklusjon og spørre om informantene er enige/uenige. Hvis uenig, etterspør begrunnelse.

19: 20 - Del 3: Innkjøp og pris

Vi har nå kommet til den siste delen av gruppesamtalen. I denne delen ønsker vi å spørre dere noen konkrete spørsmål om innkjøp og utgifter.

Utgifter til «andre dagligvarer»

Tenk dere om – Hva tror dere en «idealtypisk» husholdning med referansebudsjettets forbruksnivå som utgangspunkt, slik vi har diskutert i dag, bruker på «andre dagligvarer i løpet av en måned?

Gjennomførbarhet

Mener dere det er realistisk å anta at alle har kapasitet, tid og ferdigheter til å handle økonomisk? I hvilke situasjoner er disse antagelsene realistiske/urealistiske?

- I hverdagen
  - o Har man tid?
  - o Blir innkjøpene planlagt eller fylles det på etter behov?
- Kan en forvente at en husholdning som har et «akseptabelt» forbruksnivå har tid, kapasitet og ferdigheter til å handle økonomisk?

Type butikk.

Hvilke typer butikker er det hensiktsmessig å bruke hvis man har referansebudsjettets forbruksnivå? Skal man ha frihet til å velge butikk?

- Lavpris

Er det rimelig å forvente at de som lever på referansebudsjettets forbruksnivå skal handle i de rimeligste butikkene?

Er det rimelig å forvente at de som lever på referansebudsjettets forbruksnivå alltid skal kjøpe det billigste, eller bør de ha frihet til å velge type butikk og produkter?

Hvorfor/hvorfor ikke?

Avslutning:

Da har vi kommet gjennom det vi ønsket å diskutere i dag.

Oppsummering av hovedresultater: Er alle enige? Er det noen som har kommet på noe, eller ønsker å legge noe til?

19: 30 - Takk for at dere stilte opp! Det har gitt oss mye verdifull informasjon!

Vedlegg 3: Intervjuguide andre runde med fokusgrupper

11.1 Fokusgruppe – runde 2:

17. 30 introduksjon (10-15)

Hei og velkommen til dagens fokusgruppe! Vi kommer til å ta opp lyd og bilde fra denne fokusgruppen, men det er kun forskere som jobber på prosjektet og de som skal transkribere som skal se og lytte til det. Alle resultatene vil bli aidentifisert – er det OK for alle?

Vi har sendt et informasjonsskriv dere har fått i forkant. Der står det litt praktiske ting om deres rettigheter osv. I forbindelse med er det viktig at vi får en bekreftelse til, på opptak, på at det går greit.

Takke deltakerne for at de stiller opp, samt presentere oss (navn, oppgave, alder, husholdning)

Introduksjon til prosjektet og fokusgruppesamtale:

Introduksjon av deltakere: navn, alder og familie/husholdningstype.

Målet med gruppesamtalen:

Gruppesamtalen vil dreie seg om «andre dagligvarer». Vi ønsker en samtale om dette siden vi skal oppdatere budsjettposten «andre dagligvarer» i SIFOs Referansebudsjett.

Referansebudsjettet er et uttrykk for utgifter på varer som alle i befolkningen trenger for å kunne delta i samfunnet. Det kommer vi frem til ved å utarbeide en «kurv», som består av et komplett sett av varer og tjenester. Kostnadene ved å kjøpe og vedlikeholde denne kurven uttrykkes i et budsjett. Referansebudsjettet består av 12 ulike forbruksområder, eller «kurver»: Mat og drikke, klær og sko, møbler, medie- og fritidsbruk osv.- og «andre dagligvarer», som er dagens tema. Vi bruker ulike informasjonskilder til å beregne referansebudsjettet. En informasjonskilde er folks hverdagsopplevelser, og derfor har vi invitert dere i dag.

- Er det noen av dere som har kjennskap til Referansebudsjettet fra før, eller har brukt det?
  - o Hva har dere eventuelt hørt om det? Hva tenker dere eventuelt om det?

Praktisk informasjon:

Vi vil holde på i ca. 2 timer.

På grunn av koronasituasjonen holdes denne fokusgruppen online. Det fine da er at vi kan få med deltakere fra større deler av landet enn det vi vanligvis gjør, og det tror

vi er veldig nyttig! Samtidig, for at gruppen skal fungere så bra som mulig, så håper vi at dere kan være med på noen veldig enkle kjøregler:

4. Vi vet det kan være fristende å multitaske når en likevel sitter på datamaskinen, men vi håper dere kan holde fokus på denne samtalen i disse to timene.
5. Det er veldig fint om alle kan se i kamera/skjermene sånn at vi ser hverandres ansikter og ansiktsuttrykk – siden det da ligner mer på en «vanlig» samtale.
6. Vi ser helst at dere ikke bruker chattefunksjonen og heller sier det dere har på hjertet i plenum.

Det er vanlig med ulike meninger i en gruppesamtale, og det er ikke et problem. Vi er interesserte i alle oppfatninger, og under samtalen kan også oppfatninger endres. Innenfor fokusgruppens rammer finnes det ingen riktige eller gale svar. Etter vi har diskutert et tema så oppsummerer vi diskusjonen og da kan hver og en av dere si om dere er enige eller uenige.

Gruppesamtale:

Vi ønsker å snakke om tre tema:

4. Først vil vi snakke om referansebudsjettet – hvordan det er bygd opp og hvilke forutsetninger det baserer seg på.
5. Etter det har vi noen spørsmål om deres oppfatning av levestandard og nødvendige behov, som skal oppfylles for at man skal kunne være en del av det norske samfunnet.
6. I den tredje delen vil vi se nærmere på hvilke «andre dagligvarer» man konkret trenger i dagens Norge, samt rutiner for innkjøp og anskaffelse

Det er fra begynnelsen av viktig at alle er klar over at vi ikke ønsker å diskutere din egen husholdning og situasjon eller utgifter, men at vi i samtalen har et fokus på hva man trenger for å kunne leve på nivået referansebudsjettet legger til grunn. Vi ønsker gjerne å høre tanker dere har om hvordan faktorer som alder, bosted, husholdningsstørrelse og lignende kan påvirke husholdningens behov og forbruk underveis i samtalen.

Dere må gjerne bruke egen erfaring, men filtrer gjerne vekk det dere anser som veldig spesifikt for din/deres situasjon.

17: 45 - Del 1: Referansebudsjettets forutsetninger og oppbygning

Referansebudsjettet:

Forutsetninger: Referansebudsjettet bygger på noen forutsetninger om hvordan forbrukere oppfører seg og er. Vi antar at alle i referansebudsjettet er ved god helse, at de handler økonomisk (dvs. at de planlegger innkjøp, ikke handler unødvendig og ikke sløser) og at de følger mengde- og doseringsinstruksjonene på varene de bruker.

- Synes dere dette er noe man kan forvente?
- Synes dere det er noen problemer med den forståelsen av hvordan folk handler varer og styrer sitt forbruk? Hvorfor/hvorfor ikke?

Når vi skal i gang så vil vi at dere skal tenke på hva man trenger av «andre dagligvarer».

Så aller først ønsker jeg å høre hva dere tenker på når dere hører «andre dagligvarer»? Hva innebærer dette?

Bekreft/oppklare hva vi legger i begrepet/hvilke typer varer og tjenester som ligger i denne varekurven i referansebudsjettet. **Vaskeprodukter, klesvask, lyspærer, plastfolie o.l., kaffefilter, dopapir, plaster og smertestillende.**

Tingene man gjerne kjøper på vanlig butikk, men som vi ikke spiser eller drikker – og er tingene vi bruker opp. Alt fra batterier til mellomleggs papir og Zalo, som brukes opp – altså, ikke varige varer slik som eventuelt sofa, stoler og verktøy. Så.. Se for dere at dere fyller handlekurven opp med alle de tingene som ikke er MAT i butikken – hvilke ting er det som da ligger i handlekurven?

Nevne ting som skal inngå, som de ikke nevner.

17: 50 - Del 2: Teoretisk utgangspunkt, levestandard, nødvendige behov og «samfunnets forventninger»

Teoretisk utgangspunkt:

I denne delen ønsker vi å diskutere utgangspunktet til referansebudsjettet. Vi er opptatt av hva mennesker trenger for å ha en akseptabel levestandard, hvilke behov som må oppfylles for å ha den levestandarden og hvilke sosiale roller alle bør kunne innta for å delta i samfunnet. Vi kommer da til å diskutere hvordan dere forstår akseptabel levestandard og akseptabelt forbruk.

Grunnen til dette er at referansebudsjettet er bygget opp basert på et såkalt «behovsperspektiv» som betyr at vi identifiserer behov som skal oppfylles for så å finne ut hva dette betyr når det kommer til konkrete behov for varer og tjenester. Vi utarbeider lister over de nødvendige varene og tjenestene og måler prisen på disse i butikker.

Levestandard:

I denne delen ønsker vi å diskutere hvordan dere oppfatter ulike måter å beskrive levestandard og forbruk og nødvendige behov for å kunne oppfylle denne levestandarden. Videre vil vi diskutere hvilke sider ved hjemmet og hvordan det fremstår som er viktig for å kunne delta aktivt i samfunnet

Spørsmål fra PowerPoint:

<p>Hvis dere tenker generelt på levestandard og ulike forbruksnivåer?</p>	<p>Hva tenker dere på når dere hører:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nøkternt forbruk? - Anstendig forbruk? - Rimelig forbruk? - Akseptabelt forbruk? - Alminnelig forbruk?
<p>Hvordan kan man tenke rundt disse begrepene og forbruk av «Andre dagligvarer»?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Overdådig forbruk av «Andre dagligvarer» • Magert forbruk av «Andre dagligvarer» • Akseptabelt forbruk av «Andre dagligvarer»?

Takk for innspill på forbruksnivåer. I resten av dagens fokusgruppe vil vi at dere skal la forbruksnivået i referansebudsjettet være utgangspunktet for diskusjonene.

(vise definisjon på powerpoint)

<p style="text-align: center;">Referansebudsjettets forbruksnivå</p> <p>Forbruket er akseptabelt i den forstand at de fleste – uansett inntekt – kan leve på dette nivået uten å skille seg for mye ut. Dette er et forbruk som en med rimelighet kan forvente at personer som er i arbeid har tilgang til.</p>

Hva tenker dere om dette forbruksnivået? Hva tenker dere at det betyr i praksis – når det gjelder hvilke varer og tjenester man kan ta seg råd til?

18: 00 - Samfunnets forventninger og sosiale arenaer:

(Mål: å identifisere sosiale roller deltakere mener det er viktig å kunne oppfylle og å identifisere arenaer det er viktig å være til stede på for å kunne oppfylle disse rollene)

Nå ønsker vi å få litt informasjon knyttet til sosial deltakelse, som alle skal kunne oppfylle. Man har selvfølgelig forskjellige preferanser, og igjen – så skal vi ikke snakke om hva dere konkret gjør i hverdagen, men hva våre «idealtypiske» husholdninger generelt skal kunne gjøre/forbruke av varer og tjenester gitt referansebudsjettets forbruksnivå.

Vi vil snakke om hva som trengs for å oppfylle samfunnets forventninger og for å være sosialt inkludert i samfunnet. Med forventninger tenker vi på hvilke «forpliktelser» man må oppfylle for å passe inn. I og med at mennesker ikke lever isolerte fra hverandre, men er en del av større og mindre sosiale nettverk og grupper, som familien, skoleklasse, arbeidsplassen og nabolaget, så er vårt spørsmål til dere:

Hvilke posisjoner/roller bør alle kunne innta i sitt liv? (viser eksempler på PowerPoint)

Her er noen eksempler på arenaer som er aktuelle for husholdninger og individer: Har det noen kostnadsimplikasjoner/roller/arenaer? Hvor mye skal man være med i?	
Arenaer	Roller
<ul style="list-style-type: none"> - Hjemmet - Storfamilien - Nabolag - Skole/barnehage - Jobb - Organisert aktivitet/medlemskap i forening 	<ul style="list-style-type: none"> - Foreldre - Barn - Barnebarn, søskenbarn, nevø, niese etc. - Nabo - Rolle i organisasjonslivet - Venn - Kollega
	<p>Andre roller:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Statsborger - Gutt/ jente, mor/far (kjønnsrolle) - Aldersmessig rolle

Hvilke andre sosiale posisjoner/roller (enn de vist) bør man, etter deres mening, også kunne innta?

For barn?

Oppsummere en konklusjon på det som har blitt diskutert. Spørre om informantene er enige/ikke enige – be om begrunnelse/argumentasjon hvis uenig.

18.10 - Del 3: Budsjettposten «andre dagligvarer»

Introduksjon: Sette opp spørsmål om tingene vi lurer på (møte i dag) og spørre om mengde.

Hva tenker dere på når vi nevner «andre dagligvarer»?

hva slags forbruk mener dere inngår i den betegnelsen?

Budsjettposten «andre dagligvarer» skal dekke utgiftene til et *hensiktsmessig, forsvarlig og akseptabelt forbruk* av varer og tjenester i en husholdning. Vi definerer denne budsjettposten som:

- Førstehjelp/farmasi
- Kos og hygge i hjemmet.
- Hygiene og rengjøring
- Klesvask
- Sysaker
- Utstyr til mat
- Papirvarer
- EI-artikler
- Jernvareartikler

«Andre dagligvarer» rommer da alt ifra det man har av paracet og plaster hjemme til lyspærer, oppvaskmiddel og skruer for å henge opp bilder osv. – Med andre ord, rommer dette dagligvarene man trenger i en husholdning, som ikke faller under kategorier som «mat og drikke», «personlig pleie» og lignende. Felles for varene er at de har en funksjon i den hverdagslige driften av husholdninger, og at de brukes opp over tid. Dette skal da dekke nødvendige behov som skal oppfylles for å kunne være en del av det norske samfunnet – at husholdningen skal ha en akseptabel levestandard og kunne delta aktivt i samfunnet.

Det er to forutsetninger for referansebudsjettet, og det er det vi snakker om når vi nevner akseptabelt forbruksnivå og en «Idealtypisk» husholdning.

Ved hjelp av denne metoden kommer vi frem til konkrete kronebeløp som sier hva en trenger til «andre dagligvarer» innenfor rammene av et «akseptabelt» forbruksnivå. For å komme frem til dette lager vi lister over hva en trenger i hver av budsjettpostene jeg nevnte: *førstehjelp/farmasi, beredskap, hygiene og rengjøring, klesvask, sysaker, mattrygghet og artikler, papirvare, el-artikler og jernvareartikler*. Og disse listene prismåles i butikk. Deretter beregnes det hva en trenger i løpet av en måned for å kunne dekke det totale behovet for varer og tjenester tilknyttet «andre dagligvarer». Varer og tjenester som benyttes sjeldnere en månedlig tas også med i budsjettet, men vi regner det om til en gjennomsnittlig månedspris for nevnte produkter.

Når jeg viser varene som inngår, husk at det er totalsummen som teller. Det betyr at hvis du ikke kjøper Paracet, kanskje du har behov for noe annet.

Power Point:

18.15

1. Hygiene og Rengjøring

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Produktoppklaring:

- Hvilke typer såper/vaskeprodukter trenger man for å holde et akseptabelt renholds-nivå hjemme?
- Hvilke typer kluter trenger man for å kunne vaske det man trenger hjemme?

Antall/forbruk:

- Hvor ofte må man vaske hjemme for å holde et akseptabelt renholds-nivå?
- Hvor ofte bør man vaske: bad? Kjøkken?
- Hvor ofte bør man støvsuge?
- Hvor lenge holder de forskjellige vaskeklutene før det kjøpes nye?

18.25

2. Klesvask

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Produktoppklaring:

- Er det viktig med tøyemykner hvis man skal kunne drifte akseptabel vasking av klær hjemme? Vil dette eventuelt kunne suppleres med tørketrommel? Er tøyemykner viktigere i noen sammenhenger enn andre?

Antall/forbruk:

- Hvor ofte kan man vaske klær innenfor et akseptabelt forbruksnivå?

18.35

3. Matartikler:

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Produktoppklaringer:

- Innenfor et akseptabelt forbruksnivå, tenker dere at det er nærliggende å benytte seg av gjenbrukbare oppbevaringsprodukter for mat? Eksempelvis zip-lock-og silikonposer? Tupperware og andre typer bokser?
  - o Hva med plastfolie da?

Antall/forbruk:

- Hvor lenge varer de forskjellige produktene:

18.45

4. Førstehjelp/farmasi

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Produktoppklaring:

- Vil Kleenex inngå i et akseptabelt forbruksnivå?
  - o Hvis man har tørkepapir da?
- Tenker dere allergitabletter inngår i et akseptabelt forbruk for folk ved god helse?
- Tenker dere at reisesyketabletter inngår i et akseptabelt forbruk for folk ved god helse?

Antall/forbruk:

- Hvor lenge varer de forskjellige produktene:

18.55

5. Kos og hygge i hjemmet:

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Produktoppklaringer:

- Hvor ofte bør man kunne fyre med stearinlys hvis man skal leve innenfor et akseptabelt forbruksnivå?
  - o Hva slags lys bruker man da? Stearinlys (lange) eller telys?

Antall/forbruk:

- Hvor lenge varer de forskjellige produktene:

19.00

6. Sysaker

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Tenker dere at en familie som lever på et akseptabelt forbruksnivå lapper klærne sine når de blir ødelagt?

- Stoppegarn?

Antall/forbruk:

- Hvor lenge varer de forskjellige produktene:

19.05

7. Papirvarer

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Antall/forbruk:

- Hvor lenge varer de forskjellige produktene:

19.15

8. El-artikler

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Produktoppklaringer:

- Hva trenger man av lyskilder for å ha akseptabel belysning hjemme?

- Lyskilder i forskjellige rom? Kjøkken, stue, soverom, bad, gang, kjøleskap
- Hva tenker dere overflødig belysning hjemme innebærer?
- Hva tenker dere for sparsommelig belysning hjemme innebærer?
- Hvilke batterier trenger man hjemme? Til hva?
  - Oppladbare?

Antall/forbruk:

- Hvor lenge varer de forskjellige produktene:

19.20

9. Jernvareartikler:

Om kurven:

Hva teker dere om innholdet i varekurven?

- Noe som mangler?
- Noe som er overflødig?

Produktoppklaringer:

Er det slik at det er vanlig å skru fast ting på veggene for å henge opp bilder fortsatt, eller er det sånne klistrefester som brukes nå?

Antall/forbruk:

- Hvor lenge varer de forskjellige produktene:

Oppsummere en konklusjon og spørre om der enige eller uenige. Hvis uenig – spør om begrunnelse.

19.25

Innkjøp og pris

Vi har nå kommet til den siste delen av gruppesamtalen. I denne delen ønsker vi å spørre dere noen konkrete spørsmål om innkjøp og utgifter.

Utgifter på «andre dagligvarer»

Tenk dere om – Hva tror dere en «idealtypisk» husholdning med referansebudsjettets forbruksnivå som utgangspunkt, slik vi har diskutert i dag, bruker på «andre dagligvarer i løpet av en måned?

Gjennomførbarhet

Mener dere det er realistisk å anta at alle har kapasitet, tid og ferdigheter til å handle økonomisk? I hvilke situasjoner er disse antagelsene realistiske/urealistiske?

- I hverdagen
  - o Har man tid?
  - o Bli innkjøpene planlagt eller fylles det på etter behov?

Type butikk.

Hvilke typer butikker er det hensiktsmessig å bruke hvis man har referansebudsjettets forbruksnivå? Skal man ha frihet til å velge butikk?

- Hvor ofte kjøper man inn de forskjellige produktene?

Lavpris

Er det forsvarlig å si at de som lever på referansebudsjettets forbruksnivå skal handle i billige butikker?

Er det forsvarlig at de som lever på referansebudsjettets forbruksnivå alltid skal kjøpe det billigste, eller skal alle ha frihet til å velge butikk og produkter?

Hvorfor/hvorfor ikke?

19.30

Avslutning:

Da har vi kommet gjennom det vi ønsket å diskutere i dag.

Oppsummering av hovedresultater: Er alle enige? Er det noen som har kommet på noe, eller ønsker å legge noe til?

Takk for at dere stilte opp! Det har gitt oss mye verdifull informasjon!

Forbruksforskningsinstituttet SIFO ved OsloMet – storbyuniversitetet har et spesielt ansvar for å bidra til kunnskapsgrunnet for forbrukerpolitikken i Norge og skal utvikle ny kunnskap om forbruk, forbrukerpolitikk og forbrukernes stilling og rolle i samfunnet.

SIFOs kjerneområder er:

- Bærekraftig forbruksutvikling (herunder mat)
- Klær og tekstil
- Markedsbasert velferd
- Teknologi og digitalisering